

En kartlegging av forskning på kristne migrantmenigheter og kristne migranter i Norge

En rapport for kirkerådet

Kari Storstein Haug og Stian Sørli Eriksen

2021

Denne rapporten er utgitt av

VID vitenskapelige høyskole

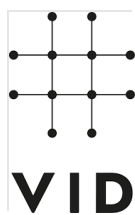
Postboks 184, Vinderen

N-0319 Oslo

<http://www.vid.no/>

Opphavsrettigheter

Forfatterne har opphavsrettighetene til rapporten.

Forord

Våren 2021 mottok Senter for misjon og globale studier (SMG) ved VID vitenskapelige høyskole (VID) en henvendelse fra Kirkerådet med forespørsel om å kartlegge forskning på kristne migranter og migrantmenigheter til bruk for Kirkerådet og Den norske kirkes handlingsplan for videre arbeid mot kristne migrantmiljøer i Norge. SMG takket ja på forespørselen og utførte kartleggingen vår og sommer 2021. Kartleggingen ble utført av professor Kari Storstein Haug (VID) og førsteamanuensis Stian Sørli Eriksen (VID). Rapporten ble ferdigstilt og overlevert Kirkerådet 16. august 2021.

Stavanger, 16. august 2021

Kari Storstein Haug

Stian Sørli Eriksen

Kort sammendrag

Denne rapporten er en kartlegging av tilgjengelig forskning på kristne migranter, migrantmiljøer og migrantmenigheter i Norge på oppdrag fra Kirkerådet.

Kartleggingsrapporten tok utgangspunkt i Kirkerådets bestilling i lys av Den norske kirkes (Dnk) handlingsplan for videre arbeid med kristne migranter, migrantmiljøer og migrantmenigheter. Kartleggingen ble gjennomført våren og sommeren 2021.

Kartleggingen bygger på systematiske litteratursøk og annen tilgjengelig kunnskap om forskningsfeltet, særlig knyttet til Dnks møte med kristne migranter, migrantmiljøer og migrantmenigheter, kirkens organisasjonsform og holdninger, hindringer og muligheter i forhold til dette. Kartleggingen viser også til forskning i en bredere økumenisk kontekst og adresserer kort forskning på krysskulturelle miljøer. Kartleggingen fokuserer på forskning fra den norske konteksten, men inkluderer et sideblikk til forskning fra Sverige og Danmark.

Sammenlignet med andre europeiske og vestlige kontekster, er omfanget av forskning på kristne migranter og migrantmenigheter i den norske og nordiske konteksten relativt ny og begrenset, selv om det i senere år har vært et økende omfang og interesse for forskning på feltet.

I tillegg til å skissere og kommentere sentral forskning knyttet til hovedtemaer etterspurt av Kirkerådet inneholder rapporten en omfattende litteraturliste av referert forskning, samt et vedlegg med tilgjengelige sammendrag og nøkkelord fra forskningen.

Innholdsfortegnelse

Forord	ii
Kort sammendrag	iii
Innholdsfortegnelse	iv
1 Innledning	1
1.1 Oppdrag og hensikt	1
1.2 Metodisk tilnærming	2
1.3 Begrepsavklaringer	4
1.4 Rapportens oppbygning	5
2 Kristne migranter, migrantmiljøer og migrantmenigheter i Norge	6
2.1 Et endret religiøst landskap	6
2.2 Tidligere kartlegginger av kristne migranter og migrantmenigheter	8
2.3 Kristne migranter	9
2.3.1 Studier som tar for seg en bredde av migrantmenigheter	10
2.3.2 Studier som tar utgangspunkt i spesifikke case eller etniske grupper	11
2.3.2.1 Afrikanske kristne migranter og migrantmenigheter	12
2.3.2.2 Asiatiske kristne migranter og migrantmenigheter	14
2.3.2.3 Latin-amerikanske kristne migranter og migrantmenigheter	15
2.3.3 Studier som fokuserer på spiritualitet/teologi, for eksempel misjon	16
2.3.4 Studier som fokuserer på kirkelig tilhørighet	17
2.3.5 Studier som fokuserer på integrering	17
2.4 Transnasjonale menigheter	17
Den norske kirke (Dnk) og kristne migranter i Norge	19
3.1 Studier av og refleksjon over Dnks identitet, selvforståelse og organisasjon i en ny økumenisk mangfoldstid	19
3.2 Studier av migrasjonsteologi i Dnks uttalelser, resolusjoner og kirkemøtedokumenter	20
3.3 Studier av holdninger til migrasjon i Dnk	21
3.4 Studier av Dnks arbeid og møter med migranter og migrantmenigheter	23

4 Andre kristne kirkesamfunn og kristne migranter og migrantmenigheter	27
4.1 Andre kristne kirkesamfunn/konfesjoner i møte med kristne migranter, migrantmiljøer og migrantmenigheter	27
4.2 Kristne migranter, migrantmiljøer og migrantmenigheter innen konfesjonelle fellesskap utenfor Den norske kirke	29
4.2.1 Den katolske kirke	29
4.2.2. Den ortodokse kirke	30
4.2.3 Baptistsamfunnet	31
4.2.4 Pinsebevegelsen og andre pinsekarismatiske miljøer	34
4.2.5 Internasjonale menigheter	34
4.3 Migrantperspektiv	34
5 Krysskulturelle miljøer og kristne migranter	35
6 Skandinaviske folkekirker i møte med kristne migranter og migrantmenigheter	37
6.1 Sverige	37
6.2 Danmark	39
7 Konklusjon	41
Referanseliste	43
Appendix: Sammendrag, nøkkelord og tilgjengelige lenker	52
A. Publiserte artikler; kapitler; bøker og rapporter	52
B. Ph.d. avhandlinger	
C. Masteroppgaver	
D. Rapporter	

En kartlegging av forskning på kristne migranter og migrantmenigheter i Norge

1 Innledning

1.1 Oppdrag og hensikt

Rapporten er utarbeidet på oppdrag av Kirkerådet av Kari Storstein Haug og Stian Sørлие Eriksen våren/sommeren 2021. Rapporten gir en oversikt over forskning på kristne migranter, kristne migrantmiljøer og migrantmenigheter i Norge med særlig henblikk på Den norske kirkes møte med disse. Rapporten viser også til forskning i en bredere økumenisk kontekst, samt i de andre skandinaviske landene.

Kartleggingen springer ut fra Kirkerådets oppfølging av Kirkemøtets vedtak i sak KR 16/21 *Kristne migranter* (vedtatt av Kirkerådet for Den norske kirke i rådsmøte 28.-29. januar 2021), samt sak KR 35/21 *Kristne migranter – handlingsplan for Kirkerådet* (vedtatt av Kirkerådet for Den norske kirke i rådsmøte 15.-16. mars 2021).¹ Kartleggingen har særlig fokus på å gi oversikt over hvilke forskningsbasert kunnskap om møtet mellom kristne migranter, migrantmenigheter og Den norske kirke som finnes. Mer konkret ble oppdraget skissert som en bestilling av ulike tematiske områder som kartleggingen skulle berøre. Kunnskap om disse vil være viktig for å arbeide mot en oppfyllelse av de «Åtte kjennetegn for Den norske kirke i en ny tid» som Kirkerådets vedtak løfter fram.² Vi har særlig satt søkelys på følgende tematikker, som igjen har vært styrende for vår avgrensning av søk og rammer for kartleggingen.

1. Holdninger i Den norske kirke i møte med kristne migranter, migrantmiljøer og migrantmenigheter;

¹ Saken inkluderer også referanse til følgende saker, saksdokumenter, høringsbrev og notater knyttet til de nevnte sakene. KR 54/19, KR 8/20, KR 10/20, KR 44/20, MKR 17/19 og MKR 37/19. Saksdokumenter: KR 16.1/21 Høringsbrev - kristne migranter; KR 16.2/21 Høringsnotat – kristne migranter; KR 16.3/21 Bakgrunnsnotat om Innvandring og innvandrere i Norge; KR 16.4/21 Høringssvar UKM - Kristne migranter. Som kommentert i rapporten refereres det også til tidligere saker i Kirkerådet om Den norske kirkes møte med migranter og migrantmiljøer.

² De åtte kjennetegnene i vedtaket omfatter: 1) Dialogisk ydmykhet; 2) Diakonal tilnærming; 3) Likeverdig fellesskap; 4) Kultursensitiv forkynnelse og trosopplæring; 5) Mangfoldige gudstjenester; 6) Anerkjennelse av krysskulturelle barn og unge; 7) Representativt lederskap; og 8) Økumenisk samarbeid (KR 35/21).

2. Arbeid i Den norske kirke i møte med kristne migranter, migrantmiljøer og migrantmenigheter;
3. Refleksjon og studier om Den norske kirke (selvforståelse og utvikling) i en ny (økumenisk) mangfoldstid;
4. Den norske kirkes organisasjonsform i møte med kristne migranter, migrantmiljøer og migrantmenigheter: hindringer, muligheter og begrensninger;
5. Andre kristne kirkesamfunn i Norge og deres møte med kristne migranter og migrantmenigheter;
6. Krysskulturelle miljøer og kristne migranter;
7. Forskning og erfaring fra andre kirker i Skandinavia (særlig folkekirken)

Det bør påpekes at flere av forskningsbidragene vi presenterer i denne rapporten ikke uten videre kan knyttes til en enkelt tematikk, men gjerne belyser flere ulike forhold på samme tid.

Det er videre viktig å nevne at rapportens avgrensning til den primært norske konteksten innebærer både metodiske og empiriske begrensninger som ikke nødvendigvis reflekterer migrantmiljøenes kontekstuelle rammer. I vår forskning er eksempelvis det transnasjonale perspektivet svært viktig for å kunne forstå og forske på migrantmiljøer, noe som ikke i like stor grad reflekteres i den faktiske forskningen som foreligger på kristne migranter i Norge. Det samme kan sies om konfesjonell tilhørighet. I en migrasjonskontekst er rammer for kirkelig og religiøs tilhørighet gjerne flyktig og i endring. Dette gjelder også migrantmenighetskonteksten som helhet. Migrasjonens flyktige karakter bidrar til stadige endringer når det gjelder demografi, antall, og etnisk tilhørighet, noe som gjør at migrantmenigheter og fellesskap ikke bør forstås som statiske størrelser, men miljøer i stadig forandring.

En viktig hensikt med kartleggingen er i henhold til oppdraget å gjøre forskningen på feltet mer tilgjengelig for menigheter, prostier og bispedømmer. I tillegg til en tematisk kartlegging av forskningen inneholder rapporten derfor en omfattende litteraturliste, en samlet oversikt over sammendrag og nøkkelord fra et større utvalg av disse (der det har vært tilgjengelig), samt lenke til nevnte bidrag der disse har vært tilgjengelige. Forfatterne av rapporten vil også bidra med en gjennomgang av kartleggingsrapporten med Kirkerådet og de ansvarlige for saken der.

1.2 Metodisk tilnærming

Kartleggingen og rapporten bygger primært på systematiske litteratursøk samt forfatternes tidligere og pågående kjennskap, kartlegging og forskning på feltet. I tillegg til publiserte vitenskapelige bøker, artikler og bokkapitler, inkluderer rapporten referanser til doktorgradsavhandlinger, masteravhandlinger, rapporter, samt relevante populærvitenskapelige bidrag. Litteratursøkene er gjort ved bruk av ulike søkeord i et utvalg av databaser, både på norsk og engelsk. Det ble søkt i

databasene Oria, Idun, Norart, Nora, Google Scholar og Atlas. I tillegg ble utvalgte referanselister samt forskernes egen kunnskap og oversikt brukt.

Søkeordene som ble benyttet var hovedsakelig knyttet til sentrale nøkkelord og kombinasjoner av søkeord knyttet til forskningsfeltet og kartleggingsoppdraget. Søkeordene inkluderer norske og engelske varianter, trunkering og booleanske variabler (AND, OR, og NOT) av kombinasjon av søkeord som «kristne migranter», «migrantmenigheter», «Den norske kirke og migranter», og/eller spesifikke ord knyttet til enkeltkirker som «Den katolske kirke», «Redeemed Christian Church of God», «African churches in Norway» og liknende. Som et eksempel ble det gjort søk som «Migrasjon AND religion AND Norge». Det ble gjort søk både på bokmål, nynorsk og engelsk samt ført oversikt over søkene og søkenes treff. I søkene er som nevnt tilknytningen til Kirkerådets oppdrag vektlagt samtidig som søkene er knyttet til forskernes kjennskap til feltet, både i forskningen og fra erfaring. Det ble også gjort strategiske søk, for eksempel på forfatternavn og/eller spesifikk tematikk.

Rapporten inneholder primært publisert (eller tilgjengelig) forskning, men refererer tidvis også til pågående forskning som ennå ikke er publisert.

Kartleggingen inneholder begrensninger av omfang, søk, samt vurderinger knyttet til hva som bør tas med i en slik kartlegging. Søkene ga likevel stor grad av tilbakevendende funn og overlapp. Det betyr at resultatet skal kunne representere en større del av forskningen som er tilgjengelig. Likevel kan og vil det finnes hull som ikke er tettet og forskning som ikke er fanget opp av søkene som er gjort.

I den vedlagte litteraturlisten listes alle kilder referert i rapporten i alfabetisk rekkefølge. I vedlegget med tilgjengelige sammendrag kategoriseres disse for oversiktens skyld etter type, som vitenskapelige artikler, bokkapittel, bøker, avhandlinger, samt rapporter.

I redegjørelsen av publikasjonene gjøres det ikke omfattende rede for de metodiske betraktninger, utvalgskriterier og andre kritiske vurderinger av den presenterte forskningen. Et viktig moment i forskningen er imidlertid forholdet mellom utenfra-blikket og forskning som er gjort fra et mer innenfra perspektiv. Dette kommenteres kort under punkt 4.3.

I forhold til forskningsetiske betraktninger skal det nevnes at begge forfattere av rapporten aktive forskere på feltet og inkluderer egen forskning i oversikten. Begge er også aktive i forskergruppen MIGREL (migrasjon, religion og interkulturelle relasjoner)³ ved VID vitenskapelige høyskole (VID), i tillegg til nasjonale, regionale og internasjonale forskningsmiljø og nettverk som særlig omhandler migrasjon og religion/teologi. Siden kartleggingen i all vesentlighet er basert på litteratursøk av tilgjengelig forskning, er det ikke særskilte forskningsetiske forhold som direkte angår informanter og andre. Det hviler likevel et forskningsetisk ansvar å presentere

³<https://wo.cristin.no/as/WebObjects/cristin.woa/wa/presentasjonVis?pres=537733&type=GRUPPE&la=no>. Se også MIGRELS blogg, <https://www.migrel.com/post/migrelblog>.

og beskrive forskningen ikke bare fra forskernes egen ståsted, men på en måte som er representativt og gjenkjennende for migrantene og migrantmiljøene som er forsket på. Dette gjelder både definisjonsmakten som forskerne sitter med, hvilke utvalg som er gjort, og på hvilke måter miljøer og personer omtales. Dette gjelder ikke minst begrepsbruk som kommenteres videre under.

1.3 Begrepsavklaringer

I rapporten bruker vi begrepene «kristne migranter,» «kristne migrantmiljøer» og «kristne migrantmenigheter» noe om hverandre, men disse kategoriene er på ingen måte entydige i hva de representerer. Avhengig av hvem som regnes med, kan begrepene gi ulike svar. For eksempel er det vanskelig å fange opp kristne med migrantbakgrunn som deltar i norske menigheter. Skal innvandrermiljøer i eksisterende menigheter regnes med? Helhetsbildet kompliseres ved at noen menigheter er egne registrerte trossamfunn, andre er ikke registrerte, mens andre igjen kan være registrert som en enhet, men med flere «avdelinger» eller enkeltmenigheter. Hva med andre og tredje generasjons innvandrere? Mange slike spørsmål er naturlig å reflektere rundt når slike begreper brukes.

Fra et forskningsetisk perspektiv bør en derfor se kritisk på i hvilken grad «kristne migranter» brukes beskrivende fra et utenfra blick eller i hvilken grad begrepet reflekterer migrantenes selvbeskrivelse. Dette gjelder ikke minst for andre og tredje generasjon innvandrere. Det er her viktig å påpeke at kristne migranter omfatter et stort mangfold hva etnisitet, bakgrunn, religiøs tilknytning o.a. angår. I omtalen av «kristne migranter» bør det derfor utvises skjønn i forhold til begrepsbruk. Selv om enkelte studier kan vise til at kristne migranter i noen grad omtaler seg selv under fellesbetegnelsen «kristne migranter» er det viktig å understreke det store mangfoldet som kristne migranter representerer og at forskningen bør forstås kontekstuell og knyttes opp mot de ulike spesifikke case og grupper forskningen har tatt utgangspunkt i.

Det samme gjelder begrepet «migrantmenigheter» som her og i mye av forskningen brukes beskrivende og analytisk, men som ikke nødvendigvis reflekterer identiteten eller hvordan miljøene beskriver seg selv. Forskere som Amale Adamavi-Ahi Ekué (Ekue 2009) og J. Kwabena Asamoah-Gyadu (Asamoah-Gyadu 2016) drøfter for eksempel migrantmenighetsbegrepet kritisk i lys av tidligere forskning fra bl.a. Nederland og andre europeiske kontekster. For den norske konteksten drøftes dette frem kritisk blant annet i Lemma Destas relativt nylige «Faglige rapport om migrantmenigheter» (Desta 2019) (kommenteres også senere i denne rapporten). Stian Sørli Eriksen (Eriksen 2019a) tar også opp dette spørsmålet i sin doktorgradsavhandling (se særlig s. 24-25). Fra et integreringsperspektiv eller teologiske perspektiv er spørsmålet hvor lenge noen skal kalles en migrant og hvor lenge skal menigheter startet og ledet av migranter omtales som migrantmenigheter og ikke bare «menigheter». Vi bruker imidlertid begrepene primært analytisk der

migrasjon er en fellesnevner for hvordan beskrive og belyse disse menighetene, selv om begrepene i andre sammenhenger ikke nødvendigvis bør brukes på samme måte. Men vi inviterer til kritisk refleksjon rundt begrepsbruk og beskrivelse av nevnte miljøer og fenomenen.

Det bør også presiseres at når vi omtaler “kristne migranter i Norge” eller “migrantmenigheter i Norge” så kan en slik beskrivelse knyttet til geografisk tilhørighet være uheldig begrensende særlig i forhold til mange migrantmiljøers transnasjonale karakter og relasjoner (se 2.3 under om Transnasjonale migrantmenigheter).

1.4 Rapportens oppbygning

Som allerede nevnt fokuserer rapporten særlig på forskningsområder som berører interesseområdene skissert av Kirkerådet i bestillingen av rapporten.

Vi har valgt å dele inn rapporten i syv kapitler. Etter innledningskapitlet (kapittel 1) følger en oversikt over foreliggende forskning på kristne migranter, migrantmiljøer og migrantmenigheter i Norge (kapittel 2). Deretter følger en kartlegging av tilgjengelig forskning på tematikken Dnk og kristne migranter i Norge (kapittel 3). Kapittel 4 omhandler andre kristne kirkesamfunn enn Dnk i møte med kristne migranter, samt forskning på kristne migrantmiljøer innen disse kirkesamfunnene. I kapittel 5 omhandles tematikken krysskulturelle miljøer og kristne migranter, mens forskning på skandinaviske kirker, særlig folkekirken, i møte med kristne migranter og migrantmenigheter adresseres i kapittel 6. Under hvert temaområde skisseres et utvalg av litteraturen som synes relevant for de enkelte områdene. Her kan det forekomme at et bidrag finnes under mer enn ett område dersom dette synes hensiktsmessig. Kartleggingsrapporten viser at det er begrenset, men økende grad av kunnskap på feltet knyttet til kristne migrantmenigheter i Norge. Hovedfunn og behovet for ny forskning skisseres i konklusjonen i Kapittel 7.

Vedlagt kartleggingsrapporten er en omfattende litteraturliste der funnene er samlet. Der det har vært mulig er også sammendrag (abstracts) for bidrag gjort tilgjengelig alfabetisk i eget vedlegg. Der det er tilgjengelig gis det også lenke til referert litteratur.

2 Kristne migranter, migrantmiljøer og migrantmenigheter i Norge

2.1 Et endret religiøst landskap

Forskning på migrasjon i Norge der religion har vært tematisert har inntil relativt nylig ofte fokusert på muslimske miljøer, men forholdsvis lite på kristne migranter. At kunnskap om kristne migranter i samfunnet generelt er mangelfullt illustreres også ved Helje Kringebotn Sødals (Sødal 2016) artikkel om at kristne migrantmenigheter gjerne befinner seg i «pressens blindsoner» når det gjelder nyhetsbildet. Dette til tross for at det finnes et større tilfang av forskning på kristne migranter fra ulike kontekster ellers i Europa, særlig Storbritannia, Tyskland og Nederland, samt i USA. Forskning fra andre kontekster er derfor også relevant for den norske konteksten, ikke minst i lys av den transnasjonale virkeligheten som mange migranter og menigheter forholder seg til. Pew Research Forums omfattende kartlegging og rapport *Faith on the Move: The Religious Affiliation of International Migrants* (2012) berører for eksempel også den norske konteksten i rapportens beskrivelse av globale og regionale trekk på migrasjon og religion. Forskning fra andre kontekster kan dessuten gi innblikk i prosesser og forhold i et lengre tidsperspektiv enn det som er tilfelle for forskning på migrantmenigheter i Norge/Norden.

Dette gjelder også forskning på global kristendom da studier innen dette feltet belyser historie, demografi, kirkelig tilhørighet, type spiritualitet, tradisjon, teologi og praksis og annet med betydning for forståelse for kristne migranternes tro og sosiokulturelle bakgrunn. For eksempel, for å forstå nigerianske pinsekarismatiske migranter er det ikke bare viktig å se på den begrensede norske konteksten, men å se på nigeriansk pinsekristendom, nigeriansk kultur og tradisjonell religion, ulike forgreininger, samt hvordan religiøse fra Nigeria forholder seg til andre kontekster i diaspora. Det faller allikevel utenfor hovedfokuset på denne kartleggingen å presentere forskning på dette feltet. Vi har derfor ikke gjort dette, med mindre det har vært ansett som direkte relevant for rapportens hovedhensikt og mål. Det bør også påpekes at migrasjonsforskning generelt er en viktig kilde til kunnskap, selv der religion er en «skjult» dimensjon som ikke er direkte tematisert, da slik forskning for eksempel gir viktig kunnskap om sosiokulturelle, samfunnsøkonomiske, politiske eller andre forhold som berører migranter og migrantmiljøer.⁴ Forskning på kristne migranter i Norge (og Norden) kan imidlertid fremdeles å regne som et nytt felt med forholdsvis lite forskning gjort per i dag. I sin doktoravhandling beskriver Eriksen (Eriksen

⁴ Se for eksempel Toril Sandnes (red.) (2017), *Innvandrere i Norge 2017*. Oslo, Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå. Statistiske analyser 155. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/332154?ts=162901a1050>

2019a) kortfattet forskningen på migrantmenigheter i Norden så vel som den norske konteksten (se s. 20-25). Noe av dette refereres også her i rapporten.

I senere år har det i økende grad blitt satt søkelys på religiøst mangfold i Norge og de religiøse endringsprosessene som har funnet sted som følge av migrasjon. I en rapport for Forskningsrådet presenterer Cora Alexa Døving (Døving 2010) en kunnskapsoversikt over forskning på religiøst mangfold. I *NOU 2011: 14 Bedre integrering – Mål, strategier, tiltak* drøftes betydningen av religion for innvandrere i integreringsprosessen.⁵ Økt religiøst mangfold tematiseres også blant annet i Pål Ketil Botvars og Ulla Schmiths bok *Norge: Et religiøst pluralistisk samfunn?* (Botvar and Schmidt 2010). I en artikkel som tar utgangspunkt i innvandringsstatistikk beskriver Gunnaug Daugstad og Lars Østby (Daugstad og Østby 2009) både endringer i det religiøse landskapet i Norge på bakgrunn av migrasjon og migranternes landbakgrunn, men også utfordringer ved å skulle tallfeste migranternes religiøse tilhørighet. I artikkelen «Nytt land, ny religiøsitet? Religiøsitet og sekularisering blant ikke-vestlige innvandrere i Norge» drøfter Olav Elgvin og Kristian Rose Tronstad (Elgvin and Tronstad 2013) betydningen av migranternes religiøse bakgrunn for deres religiøsitet i dag. Deres hovedfunn er at nivået på religiøsitet ikke endrer seg noe særlig over tid. I en rapport for SSB om «Levekår blant norskfødte med innvandrerforeldre i Norge 2016» drøftes betydningen av religion noe for innvandrere.⁶

Den relativt nylige KIFO-rapporten *Bidrar tros mangfoldet til «parallelsamfunn»? En undersøkelse av tros- og livssynssamfunnene i Oslo* (Brottveit 2020) baseres blant annet på en survey-undersøkelse som inkluderte en rekke kirker og religiøse fellesskap, inkludert 31 såkalt migrantmenigheter. Disse var imidlertid ikke begrenset til kristne migrantmenigheter, men inkluderte migrantmenigheter fra ulike religiøse tradisjoner. I undersøkelsen ble det blant annet spurt om hvordan de ulike tros- og livssynssamfunnene ser på hverandre, involvering i samfunnet, og samarbeid med det offentlige. Prosjektet var et samarbeid med Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) og var ledet av Sindre Bangstad. Flere norske forskere har i senere tid også påpekt betydningen av migrasjon for religiøst mangfold i Norge i lys av statistiske analyser av migranter og migranternes landbakgrunn (f.eks. Østby 2017). Selv om det ikke føres statistikk på migranternes religiøse tilhørighet viser statistikk på migranternes landbakgrunn at nærere halvparten av migranter kommer fra kristne bakgrunner eller land og områder der kristendommens står sterkt. I tillegg gir statistikk og kunnskap om medlemskap i registrerte trossamfunn et visst innblikk i deltagelse i migrantmenigheter som er registrert som trossamfunn. Liv Taule (Taule 2014) spør i hvilken grad Norge kan betegnes som et sekulært samfunn i lys av økt religiøst mangfold og migrasjon. Inger Furseth (2017) drøfter det endrede religiøse landskapet i Norden i sin artikkel «Changing religious landscapes in the Nordic

⁵ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2011-14/id647388/?ch=1>

⁶ <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/levekar-blant-norskfodte-med-innvandrerforeldre-i-norge-2016>

countries».⁷ For en introduksjon til globalisert kristendom i Norge, se kap 8 i (Horsfjord et al. 2018), for en diskusjon av nyere religiøse trender mer generelt, se (Repstad 2020).

2.2 Tidligere kartleggingsarbeid av kristne migranter og migrantmenigheter

Det foreligger flere tidligere forsøk på kartlegginger av kristne migrantmenigheter i Norge. Særlig kan nevnes kartleggingsarbeidet som ble gjort av Sendt.no (tidligere DAWN Norge) i et samarbeid mellom DAWN Norge, Norges Kristne Råd, Kristent arbeid blant innvandrere (KIA) og Baptistsamfunnet, nemlig kartlegging av migrantmenigheter i Stor-Oslo (DAWN 2010) og nasjonalt (DAWN 2012/2013). Kartleggingsarbeidet bygde på intervjuer, kontakter, nettverk og oppsøkende arbeid blant kristne migranter særlig knyttet til disse og andre organisasjoners kontakt med ulike miljøer. Rapporten fra 2010 som satte søkelys på Stor-Oslo hadde særlig fokus på menighetsplanting og aktiv kirkedeltagelse. Den konkluderte med at om lag en tredjedel av Oslos aktive kristne tilhørte ulike migrantmiljøer, samt at nær 90% av tilveksten av nye menigheter i hovedstaden var ulike migrantmenigheter. Rapporten ble presentert på et arrangement i lokalene til Den vietnamesiske baptistmenigheten i 2010 i regi av DAWN Norge. Både migrantledere, kirkesamfunnsledere og andre var invitert.

I forlengelsen av kartleggingen av migrantmenigheter i Stor-Oslo ble det gjort en nasjonal kartlegging av migrantmenigheter. Også denne ble gjort av DAWN Norge i samarbeid med Norges Kristne Råd, KIA og Baptistsamfunnet. Dette arbeidet resulterte blant annet i nettsiden migrantmenigheter.no. Nettsiden var tenkt som en ressurside og var blant annet interaktiv der en kunne gå inn og se hvor migrantmenigheter var lokalisert ulike steder i Norge. Databasen var tenkt å skulle oppdateres jevnlig. Det var også en egen fane med referanse til forskning på migrantmenigheter i Norge.⁸

Selv om disse kartleggingene ikke nødvendigvis var vitenskapelige i streng forskningsmessige forstand, bygde de på et omfattende kartleggingsarbeid som inkluderte de involverte organisasjonenes eget arbeid og kjennskap til feltet, aktivt oppsøkende arbeid blant migranter og menigheter, og en rekke samtaler og intervjuer.

I 2019 ble det laget en rapport om migrantmenigheter av Norges Kristne Råd ved Lemma Desta (Desta 2019). Dette var et oppdrag for Teologisk fakultet ved UiO. Rapporten viser til de tidligere kartleggingsarbeidene gjennomført av Sendt Norge (2010, 2012-2013), samt redegjør for opprinnelse og utvikling av flere kristne

⁷ Den refererte forskningen på økt religiøst mangfold i Norge/Norden er ikke uttømmende, men utvalgte eksempler for den utvidede forskningskonteksten.

⁸Se www.migrantmenigheter.no. Nettsiden synes ikke å ha vært omfattende oppdatert.

migrantmiljøer. Rapporten gir en beskrivelse av migrantmenigheter ut fra landbakgrunn, samt tematiserer ulike fokusområder både for migranter selv og i forhold til storsamfunnet. Rapporten vedlegger også lister over registrerte migrantmenigheter som mottok statstilskudd i 2018, et søk i Brønnøysundregistrene etter migrantmenigheter (2018), samt en oversikt over migrantmenighetene som var med i DAWNs tidligere kartlegging 2010-2012.

I tillegg til overnevnte rapporter har det blitt gjennomført komparative studier av flere migrantmenigheter: Disse studiene har i noen grad bidratt til breddebeskrivelse og kartlegging av feltet. Ronald Synnes' (2012) KIFO-rapport «Kristne migrantmenigheter i Oslo» undersøkte fem ulike menigheter i Oslo: Den spansktalende menigheten i Salemkirken (pinsemenighet), Oslo International Charismatic Church (OICC), Filipino Christian Church (FCC), Ethiopian Evangelical Church (ECC) og St. Olav menighet (Den katolske kirke). Rapporten ser blant annet på organisasjonsmodeller, ledere og deltagelse, betydningen av språk, etnisitet og kjønn og hvilke roller menigheten har for deltagere i disse menighetene, både innad og i forhold til samfunnsrelaterte spørsmål.

I nyere tid har den uavhengige forskeren Geir Lie (Lie 2018) foretatt en uformell kartlegging av spansk- og portugisisktalende migrantmenigheter i Norge, en gruppe menigheter som ikke har vært i særlig fokus tidligere. Leonardo Marcondes Alves' pågående doktorgradsarbeid ved VID vitenskapelige høyskole om latinamerikanske migrantmenigheter i Norden tar utgangspunkt i noen av disse. Han har også kartlagt dette feltet videre. Stian Sørli Eriksens (2019a) doktorgradsavhandling (VID) tok utgangspunkt i et tverrsnitt av migrantmenigheter med en delvis komparativ tilnærming. Avhandlingen anonymiserer delvis materialet og gir derfor ikke en fullstendig kartlegging.

2.3 Kristne migranter

Når det gjelder kristne migranter spesielt kan det være ulike måter å kategorisere den foreliggende forskningen. Som tidligere kommentert representerer det vi samlende betegner som «kristne migranter» et svært stort mangfold med hensyn til landbakgrunn, språk, etnisitet, alder, kulturell bakgrunn, migrasjonsbakgrunn og religiøs tilhørighet. Det samme gjelder kristne migrantmenigheter. En måte å kategorisere studier om kristne migranter og migrantmenigheter på, kan derfor være å ta utgangspunkt i migrantenes landbakgrunn eller andre kategorier som reflekteres i offentlig statistikk på innvandring. Dette gir imidlertid ofte ikke tilstrekkelig rom for å beskrive det faktiske mangfoldet som kristne migranter eller kristne migrantmiljøer representerer. Det er også mulig å kategorisere forskningen mer på grunnlag av forskningens ulike tematiske fokusområder. Det er imidlertid også utfordrende å skulle entydig kategorisere forskningen under enkle tematiske områder, da mange av studiene kan omhandle både flere tematiske områder og ta utgangspunkt i særskilte

etniske case. I denne rapporten velger vi å kombinere flere perspektiver med utgangspunkt i noen utvalgte tematiske fokusområder som kan være med å belyse forskningsfeltet for den norske konteksten:

- Studier som tar for seg en bredde av migrantmenigheter
- Studier som tar utgangspunkt i spesifikke case og etniske grupper
- Studier som fokuserer på spiritualitet/teologi, for eksempel misjon
- Studier som fokuserer på integrering
- Studier som fokuserer på kirkesamfunnstilhørighet

(Som allerede nevnt, siden flere av studiene omhandler flere fokusområder, nevnes tidvis noen studier flere enn en gang).

2.3.1 Studier som tar for seg en bredde av migrantmenigheter

I noen grad omtaler forskningen fenomenet kristne migranter og kristne migrantmenigheter som et helhetlig fenomen. Senere tiårs forskning fra ulike kontekster har for eksempel påpekt betydningen av religiøs tilhørighet, tro og praksis for mange migranter samt vist at det dannes ulike migrantmenigheter forårsaket av ulik type migrasjon. På bakgrunn av dette er det nyttig å se på studier som tar for seg en bredde av det vi omtaler som kristne migranter og kristne migrantmenigheter. Sammen med flere andre påpeker Eriksen (2019a) at begrepet «migrantmenighet» kan være nyttig som analytisk rammeverk for å forstå og beskrive dette som fenomen og for å undersøke betydningen av religion for migranter. Dette kan videre gi grunnlag for sammenligning, både lokalt, nasjonalt og globalt. Forskningen viser også at migranter i noen grad identifiserer seg i en felles forståelse av å være kristen migrant på tvers av etnisk, språklig og annen bakgrunn eller kirkelig tilhørighet. Samtidig skal en være oppmerksom på det store mangfoldet som migrantbegrepet representerer, samt at migranternes kirkesamfunnstilhørighet ikke nødvendigvis betyr det samme som det gjør i en etnisk norsk kontekst. Lemma Destas oversiktskapittel «Migrasjon og norsk kirkelig: Afrikanske og asiatiske menigheter i Norge» (Desta 2018) i Tjørhoms (2018) bok om et endret norsk kirkelandskap er her nyttig.

I antologien, *Levende religion: Globalt perspektiv – lokal praksis* (Kalvig og Solevåg 2015) bidrar Tomas Sundnes Drønen og Stian Sørli Eriksen med artikkelen "Av alle folkeslag, stammer, folk og tungemål": Mangfold i den globale kirke i Rogaland» (Drønen og Eriksen 2015) som beskriver mangfoldet av kristne migranter i Rogaland, herunder særlig ortodokse, katolske og pentekostale migranter.

Globaliseringsperspektivet blir her særlig belyst og artikkelen peker blant annet på hvordan regionale forhold knyttet til oljeindustrien i Rogaland samt transnasjonale religiøse nettverk har bidratt til økt religiøst mangfold og dannelsen av ulike migrantmenigheter.

Boken *Kristne migranter i Norden* (Aschim et al. 2016) er den første samlede antologien som entydig tematiserer kristne migranter og kristne migrantmenigheter i

en nordisk kontekst. Materialet til boken er bredt og inneholder bidrag fra en rekke forskere fra Norden som har gjort ulike studier på kristne migranter i Norden. Boken dekker katolske, ortodokse, pentekostale og andre menigheter, men uten å gi et omfattende bilde av fenomenet.

Eriksens (2019) doktoravhandling er basert på intervjuer og feltarbeid i 18 pentekostale migrantmenigheter og omhandler som helhet en bredde av geografisk, etnisk, kulturelt og språklig tilhørighet og bakgrunn, men fokuserer funnene i to dybdestudier av to transnasjonale migrantmenighetsnettverk, henholdsvis the Redeemed Christian Church of God (RCCG) og Filipino Christian Church (FCC/FIC).⁹ Selv om avhandlingen i hovedartiklene fokuserer på utvalgte case, ligger det en bredere forskning til grunn i materialet og implisitt i avhandlingens funn, inkludert bl.a. forskning også fra tamilske, vietnamesiske, etiopiske, eritreiske, samt ulike afrikanske og internasjonale kristne migrantmiljøer.

Som tidligere referert gir Synnes (2012), Desta (2019) og Brottveit (2020) innblikk i migrantmenigheter og (kristne) migranternes hverdag som fenomen.

Flere masteroppgaver fokuserer også på flere enn en menighet og kommenteres under andre delkapitler. Hilde Kasbara Valen (Valen 2013) inkluderte for eksempel i sin studie andregenerasjons innvandrere i ulike migrantmenigheter i Oslo.

I 2010 fullførte Eriksen, som del av en Doctor of Ministry (D.Min.) grad ved Oral Roberts University, en kvantitativ studie av undervisning for en bredde av migranter i en internasjonal bibelskolekontekst i Norge. Studien bygde på et voksenpedagogisk undervisningsopplegg med fokus på kirkelig undervisning og disippelskap. Studien benyttet en kvasi-eksperimentell metodisk tilnærming med pre- og post-test av testgruppen, samt kontrollgruppe og muligheten for kvalitative tilbakemeldinger. Studien viste blant annet at disippelskapsundervisning for et bredt utvalg av kristne innvandrere og internasjonale studenter krevde en nyansert tilnærming ut fra bakgrunn og erfaring. Resultatene viste tydelige forskjeller mellom de som var relativt nye i den kristne troen og de med lengre erfaring, der det var de med kortest erfaring som fikk mest læringsutbytte fra et utprøvd undervisningsopplegg. Studien viste også at det interkulturelle læringsmiljøet hadde en positiv effekt på læring i den gitte konteksten, men at kulturelle variabler var viktige faktorer i dette.

Det arbeides med en bok om migrasjon og misjon i regi av Flerkulturelt kirkelig nettverk i Norges Kristne Råd der både forskere og representanter fra ulike kirkelige og norske migrantmenighetskontekster bidrar. Boken tas sikte på å utgis i løpet av 2021.

⁹ Filipino Christian Church (FCC) har i ettertid endret navn til Filadelfia International Church (FIC) og representerer den internasjonale forsamlingen til pinsemenigheten Filadelfiakirken i Oslo samtidig som FIC har et menighetsnettverk i en rekke byer i Europa og på Filippinene.

2.3.2 Studier som tar utgangspunkt i spesifikke case og kulturelle eller etniske grupper

En del av forskningen konsentrerer seg om særskilte grupper blant kristne migranter. Her er det nødvendig å se fremveksten av ulike typer migrantmenigheter i lys av de migrasjonsbølgene migrantene gjerne er del av. Disse kan også være med å forklare fremveksten av mange migrantmenigheter særlig de siste tiårene. Vi understreker igjen behovet for å undersøke fenomenet «kristne migranter» og «kristne migrantmenigheter» kontekstuellt og knyttet til det faktiske mangfoldet disse representerer. For eksempel representerer migranter fra Myanmar eller Etiopia ulike etniske og språklige grupper som ikke uten videre kan sammenliknes. Forskning viser også at tilsynelatende etnisk orienterte kristne migrantmiljøer ofte kan være mer internasjonale i karakter enn ved første øyekast, med deltagere fra ulike land og ikke nødvendigvis bare migranter fra eksempelvis en ghanesisk eller afrikansk bakgrunn (se f.eks. Eriksen 2017). Filippinske menigheter kan for eksempel gjerne ha afrikanske eller norske medlemmer og afrikansk-orienterte menigheter kan ha medlemmer fra andre kulturelle bakgrunner. Egen forskning viser at mange migrantmenigheter i Norge er uttalt intensjonelt internasjonale i målsetting og søker å være internasjonale menigheter, gjerne med en økende norsk profil når det gjelder språk, kultur og lederskap (Drønen og Eriksen 2015; Eriksen 2018b, 2018c). Selv om mange menigheter har kommet dithen, er det interessant fra forskningen at etnisitet ofte gir et begrensende blikk på migrantmenigheters demografi og fremtidsstrategier. I det som følger har vi imidlertid samlet forskning som tar utgangspunkt i ulike spesifikke case og/eller etniske grupper.

2.3.2.1 Afrikanske kristne migranter og migrantmenigheter

I likhet med studier fra andre kontekster fokuserer en del av forskningen på kristne afrikanske migrantmiljøer. De ulike studiene som omhandler afrikanske migranter og migrantmenigheter undersøker et stort mangfold av ulike grupper, som eksempelvis, nigerianske, ghanesiske, kenyanske, etiopiske, eritreiske, og andre. Noen afrikanske menighetsmiljøer er knyttet opp mot språk og kultur, f.eks. ved å ha gudstjenester på amharisk, oromo eller tigrinja for kristne fra Etiopia og Eritrea eller ved å ha gudstjeneste for twi-talende fra Ghana. Både engelsk, fransk og Swahili benyttes av afrikanske menigheter. Kristne migranter fra afrikanske bakgrunner representerer også et stort mangfold når det gjelder hvorfor de kom til Norge. Eksempelvis som arbeidsinnvandrere, internasjonal student, gjennom familieforening, eller som flyktning eller asylsøker.¹⁰ Et felles fokus for mange menigheter er imidlertid misjonsfokus som preger mange av menighetene. Det gjelder også migranter fra andre bakgrunner (Eriksen 2018b, 2018c). Eriksens artikkel “Changing the world through prayer: Prayer as mission strategy among migrant churches in Norway (Eriksen 2018b) drøfter for eksempel betydningen av bønn som misjonsstrategi i afrikanske og andre migrantmenigheter. Eriksen trekker særlig veksler på feltarbeid i den nigerianske Redeemed Christian Church of God (RCCG), både nasjonalt, regional

¹⁰ Se også gjerne Johannesen, Berit Overå & Lily Appoh. (2021).

og globalt, samt i andre liknende nettverk. Dette henger sammen med spiritualiteten som preger mange afrikanske (og andre) pentekostale migrantmenigheter. I artikkelen «The epistemology of imagination and religious experience: A global and Pentecostal approach to the study of religion?» (Eriksen 2015) drøfter Eriksen betydningen av religiøs erfaring og en verdensanskuelse som tar høyde for viktigheten av å relatere til en åndelig dimensjon i livet og i menigheten.

Kristine Laundals (2008) masteravhandling, *Afrikansk pentekostalisme i Oslo: En religionsantropologisk case-studie av kosmologi og kjønn* var en av de første masteroppgavene som omhandlet kristne migrantmiljøer i Norge og tok utgangspunkt i to ulike afrikanske menigheter med ulik profil. I sin artikkel i *Kristne migranter i Norden*, forteller Eriksen (Eriksen 2016) historien om begynnelsen til den ghanesiske pinsekirken Church of Pentecost International (CoPI), sannsynligvis den første afrikanske migrantkirken i Norge, og en av de første migrantmenighetene i Norge. Her beskriver han hvordan menigheten vokste frem av afrikanske studenter og andre migranter som søkte til fellesskap med gjenklang av afrikansk pentekostal spiritualitet. Artikkelen beskriver også hvordan migrantkirker som CoPI i mange år var samlokalisert i en norsk menighet (Filadelfiakirken i Oslo), men som etter mange år fikk sitt eget lokale. Historien beskriver også hvordan migrasjon bidrar til etableringen av nye migrantmenigheter både i Norge og på tvers av landegrenser.

Helge Årsvoll skrev en masteroppgave med tittelen "Når jeg er med en mann hjem, tegner jeg korsets tegn i det jeg går over dørterskelen" (Årsvoll 2009) om betydningen av religion for nigerianske kvinner i prostitusjon i Rogaland. Benedicte Nessa (2012) skrev også en masteroppgave om tilsvarende tematikk, men der ble det i drøftingen av religion vektlagt hvordan afrikansk tradisjonell religion spiller inn på menneskehandel og maktforhold i dette (s. 41-44). Funnene fra denne masteroppgave ble senere omarbeidet og publisert i artikkelen «Globalisering, misjon og prostitusjon» av Tomas Sundnes Drønen og Benedicte Nessa (Drønen og Nessa 2013) der de drøfter denne tematikken i lys av flerkultur og oljebyen Stavanger.

I sin artikkel "Christian Migrant Communities: *Transnational, Transcultural, and Translocal Discourses of Change*" i tidsskriftet *Methods & Theory in the Study of Religion* drøfter Tomas Sundnes Drønen (Drønen 2018) hvordan en diskursanalytisk tilnærming kan være til hjelp for å forstå forskning på religion og migrasjon. I artikkelen tar Drønen utgangspunkt i begrepene translokalt, transkulturalitet og transnasjonalitet som teoretisk og analytisk rammeverk og baserer dette på empiriske funn særlig fra forskning på afrikanske, pentekostale migrantmiljøer i Europa. I kapittelet "African migrant Christianities - Delocalization or relocalization of identities?" (Eriksen, Drønen og Løland 2020) i den nyere antologien *Faith in African Lived Christianity: Bridging Anthropological and Theological Perspectives* (Lauterbach and Vähäkangas 2020) drøfter Eriksen, Drønen, og Løland betydningen av globalisering og teknologi for kristne afrikanske migranter religiøse identitet og trosutøvelse.

Amalework Tamaru Floods (2012) masteroppgave, *The Ethiopian Evangelical Community Oslo: An Empirical Analysis of Five Protestant Congregations in Oslo* gjør en studie av fem ulike evangeliske etiopiske forsamlinger i Oslo. I en artikkel drøfter Dawit Olika Terfassa (2014) evangelisering i lys av særlig etiopiske kristne i Skandinavia, særlig Sverige og Norge. Yohannes Legesse Tefferas (2018) masteroppgave, *The Cyber Church: How it is understood by its participants, with special reference to the Ethiopian Christians Plus all Room in Paltalk* gjør en undersøkelse av et voksende globalt netttforum blant etiopiske kristne som startet i en evangelisk etiopisk kirke i Oslo.

I sin masteroppgave studerer Margareth Wanjiru (2013) migrantmenigheters forhold til norske menigheter, inkludert nigerianske Redeemed Christian Church of God (RCCG). Andrew Darko Donkor (2016) analyserer andregenerasjons nigerianske migranternes kulturelle identitet.

2.3.2.2 Asiatiske kristne migranter og migrantmenigheter

Forskning på kristne migranter fra Asia i Norge er noe mindre omfattende enn studier med fokus på afrikanske migranter. Det er imidlertid et økende tilfang av forskning som også eksplisitt eller implisitt ser på ulike asiatiske migrasjonskontekster.

I sin masteroppgave gjør Eveline Hansen (2007) en empirisk undersøkelse i Den nordiske kinesiske kirke i Oslo (tidligere Scandinavian Chinese Christian Church). Denne kirken regnes også som en av de første migrantmenighetene i Norge. Sarah Normans (2018) masteroppgave drøfter tilhørighet og identitet blant kinesiske kristne i Stavanger.

Filippinske migranter utgjør en stor andel av migranter som har kommet de senere år som arbeidsinnvandrere, studenter og ikke minst au-pairer. I sin masteroppgave «*Jeg føler meg bare sånn filippinsk og katolikk*», beskriver Fredrikke Horn-Hansen betydningen av religion for både nasjonal og religiøs tilhørighet for filippinske migranter som deltar i St. Olavs domkirke i Oslo. I artikkelen «Det nasjonale og det nye: Filippinske katolske og pinsekirkelige menigheter i Danmark» beskriver Astrid Krabbe Trolle (2016) hvordan migrasjon bidrar til glidende overgang både når det gjelder kirkesamfunn og geografisk tilhørighet blant filippinske migranter. I artikkelen «`God Brought Me Here to Change Me`: Narratives of Spiritual Transformation in Pentecostal Migrant Churches in Norway» (Eriksen 2018c) beskriver Eriksen hvordan pentekostale migrantmiljøer bidrar til åndelig fornyelse for filippinske migranter fra nominelle katolske eller andre bakgrunner og er basert på feltarbeid og intervjuer blant filippinske au pairer i den filippinsk orienterte internasjonale forsamlingen til Filadelfiakirken i Oslo, Filadelfia International Church (tidligere Filipino Christian Church). I artikkelen «Filipino au pairs on the move» beskriver Karina Märcher Dalgas (2016) hvordan filippinske migranter ofte beveger seg i et transnasjonalt rom med usikre fremtidsutsikter. I noen grad

beskriver hun hvordan religiøs tro og transnasjonale migrantmenigheter er en del av disses virkelighet.

Flere masteroppgaver ser på Chin migranter fra Myanmar. Espen Thielsens (2010) masteroppgave «Gammel tro i nytt land» tematiserer fremveksten av Chin migrantmenigheter i Norge innen Baptistsamfunnet i Norge med særlig fokus på ungdom. Helge Kristoffersens (2013) masteroppgave drøfter integrering for ungdom i en Chin menighet. Thawng Hlei Thang (2015) drøfter konflikt og menighetssplittelse i en Chin migrantmenighet i Norge. Øyvind Hadlands (VID) pågående doktorgradsarbeid tar for seg kristne Karen migranter i Norge i Det norske baptistsamfunnet.

Knut A. Jacobsen omtaler tamilske katolske migranter i Norge i sin artikkel «Creating Sri Lankan Catholic Space in the South Asian Diaspora in Norway» (Jacobsen 2008). Eriksen (2019) omtaler tamilske frikirkelige kristne migrantmiljøer og peker blant annet på omfattende transnasjonalt mediabruk av flere av menighetene i Norge.

2.3.2.3 Latinamerikanske kristne migranter og migrantmenigheter

Et til nå relativt utforsket forskningsfelt i for den norske konteksten har vært forskning på kristne latinamerikanske migrantmiljøer. Dette til tross for at mange frimenigheter i Norge for eksempel lenge har hatt spansktalende grupper, ikke sjeldent knyttet til norske menigheters misjonsarbeid.

I 2008 skrev Kari Austigaard en masteroppgave om den spansktalende gruppen i pinsemenigheten Salemkirken i Oslo (Austigard 2008).¹¹ Relativt nylig har uavhengig forsker Geir Lie gjort en kartlegging av spansk- og portugisisktalende kristne miljøer og menigheter i Norge. I forlengelse av dette skriver Leonardo Marcondes Alves sin doktorgradsavhandling ved Senter for misjon og globale studier ved VID vitenskapelige høyskole om latin-amerikanske kristne pinsekarismatiske migranter i Norden med særlig fokus på Norge og Sverige. Eriksens (2019a) nevner også spansk- og portugisisktalende miljøer i sin avhandling.

2.3.2.4 Studier som fokuserer på tematikk knyttet til flukt og asyl

I kjølevannet av nyere tids flyktningkrise knyttet til krigen i Syria bidrar Ingrid Lølands doktoravhandling *Narrative Battles and Bridges: Religion, Identity and Conflict in Syrian Refugee Trajectories* (Løland 2021a) til å belyse betydningen av religion for flykninger og migranter. I materialet for avhandlingen inngår også migranter fra kristne bakgrunner. Fra ulike sider og perspektiver drøfter Løland dette gjennom analyser av syriske migranters migrasjonshistorier (Løland 2019, 2020,

¹¹ Denne menigheten har i nyere tid blitt sammenslått med Hillsong Oslo.

2021b). I sin doktoravhandling, *Everyday negotiations: Agency and structure in the everyday-life of women seeking asylum in Norway* om kvinnelige asylsøkere, drøfter Zubia Willmann Robleda (2021) betydningen av religion for mestringsstrategier i integreringsprosessen til både muslimske og kristne migranter. I en av avhandlingens artikler, "Compass, Continuity and Change. Everyday Religion among Women Living in Asylum Centers in Norway" (Willmann Robleda 2020) tematiseres dette særlig.

2.3.3 Studier som fokuserer på spiritualitet/teologi, for eksempel misjon

I lys av den mangfoldige globale kirkelige konteksten som mange kristne migranter og migrantmenigheter representerer, fokuserer flere av studiene særlig på betydningen av spiritualitet/teologi både for religiøs praksis og for menighetenes identitet og trosutøvelse. Laundals (2008) masteroppgave referert tidligere undersøkte for eksempel betydningen av afrikansk kosmologi for to afrikanske pinsekarismatiske menigheter. Eriksens (2015) artikkel «The epistemology of imagination and religious experience: A global and Pentecostal approach to the study of religion» baserer seg hovedsakelig på intervjuer av kristne ledere i en bredde av pentekostalt orienterte migrantmenigheter i Norge. Artikkelen vektlegger betydningen av religiøs erfaring og spiritualitet for informantene som ofte var viktig for eget kall og for dannelsen av disse migrantmenigheter. Artikkelen drøfter også betydningen av ikke-vestlige verdensbilder for den teologiske referanserammen til kristne ledere i slike migrantmenigheter.

Forskningen viser også at mange kristne migranter og migrantmenigheter i Norge har misjon høyt på agendaen, både når det gjelder å nå egne og med tanke på å bidra til evangelisering og misjon i en sekularisert europeisk kontekst. I artikkelen «Changing the world through prayer: Prayer as mission strategy among migrant churches in Norway» belyser og drøfter Eriksen (2018) hvordan bønn inngår som viktig misjonsstrategi for kristne migranter på tvers av etnisk og kulturell bakgrunn. Artikkelen drøfter også begrepet «misjon i revers» og hvordan re-evangelisering av Europa er viktig for mange kristne migrantmenigheter og de transnasjonale nettverkene disse er en del av. Artikkelen bruker særlig eksempler fra afrikanske menigheter, men representerer en diskurs som finnes i menigheter på tvers av bakgrunn. I sin artikkel «The impact of migration on evangelism in Europe» drøfter Dawit Olika Terfassa (2014) hvordan kristne migrantmiljøer kan bidra til en fornyelse for evangelisering og misjon i Europa. Artikkelen er basert på forskning særlig blant etiopiske kristne i Sverige og Norge.

Som tidligere referert beskriver Eriksen (2018) betydningen av Pentekostal spiritualitet for åndelig fornyelse for filipinske migranter i artikkelen "God Brought Me Here to Change Me": Narratives of Spiritual Transformation in Pentecostal Migrant Churches in Norway». Artikkelen belyser også hvordan migrasjon bidrar til dannelsen av nye migrantmenigheter, ikke bare i Norge, men også ut fra migrantmenigheter og til andre byer i Europa og tilbake til migrantenes hjemland.

Disse perspektivene samsvarer med funn fra andre kontekster og illustrerer et nytt misjonsparadigme der den vestlige kirke ikke lenger har definisjonsmakten på hva misjon skal være. Det mangler imidlertid omfattende forskning på hvordan kristne migrantsamfunn kan jobbe sammen med norske (og andre) kirker for felles oppdrag både fra et migrantperspektiv og fra et hjemlig perspektiv.

2.3.4 Studier som fokuserer på kirkelig tilhørighet

Forskningen på kristne migranter og migrantmenigheter viser som nevnt at fenomenet representerer et stort mangfold. I studier som fokuserer på kirkelig tilhørighet har mye av forskningen fokusert på katolske migranter og pentekostale migrantmiljøer. Dette utdypes og kommenteres noe nærmere i Kapittel 4 i rapporten.

2.3.5 Studier som fokuserer på integrering

En del av forskningen setter søkelys på integreringsperspektivet, ikke minst i forhold til kirkelandskapet. Et eksempel er Guro Ødegårds artikkel «Religiøse menigheter: Integrerende eller segregerende fellesskaper?» (Ødegård 2014). Claudia Klostergaard (2017) beskriver i sin masteravhandling hvordan en migrantmenighet på Sørlandet bidrar til integrering mot arbeidsmarkedet. Integreringsperspektivet utdypes nærmere under Kapittel 3 og 4.¹²

2.4 Transnasjonale menigheter

Som allerede nevnt viser forskningen behovet for ikke bare å se kristne migrantmenigheter i lys av sine lokale kontekster, men like fullt i lys av de ulike transnasjonale kontekstene som disse miljøene ofte representerer. Den generelle forskningen på religion og migrasjon fra andre kontekster bekrefter at mange migranter lever transnasjonale liv, samt er koblet opp mot transnasjonale nettverk og menigheter. Kort oppsummert berører den transnasjonale dimensjonen de fleste migranter og migrantmiljøer på flere måter.

Mange av studiene allerede referert har med dette perspektivet, direkte eller indirekte. Tomas Sundnes Drønen (Drønen 2017) beskriver dette teoretisk og empirisk i artikkelen «Christian migrant communities: Transnational, transcultural, and translocal discourses of change». Eriksen, Drønen og Løland drøfter dette videre i artikkelen «African Migrant Christianities - Delocalization or Relocalization of Identities?» (Eriksen, Drønen og Løland 2020) som særlig retter lys mot selvforståelsen til migrantmiljøer og hvordan kristne migranter og migrantmiljøer bruker teknologi aktivt i transnasjonal religiøs tilhørighet. Dette har ikke minst ofte

¹² Se gjerne også Barstad, Anders. (2019). Er religiøse innvandrere mindre integrert? SSB Analyse 2019/22. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/er-religiose-innvandrere-mindre-integrert> (Barstad 2019); samt (Loga 2011).

sammenheng med transnasjonale kirkesamfunn med base i det globale sør som gjerne ekspanderer globalt. Noen eksempler på dette er pinesamfunnene Redeemed Christian Church of God (RCCG) fra Nigeria (Eriksen, 2018), Church of Pentecost (CoP) i Ghana (Eriksen 2016), og Jesus Is Lord (JIL) i Filippinene. Forskningen viser for eksempel at migrantmenigheter gjerne kan ha flere tilhørigheter samtidig. RCCG menigheter i Norge er for eksempel både med i Pinsebevegelsen i Norge samtidig som de er knyttet til RCCG som kirkesamfunn globalt. Det finnes også eksempler på mindre regionale transnasjonale nettverk blant migrantmenigheter, for eksempel nettverket til Filadelfia International Church (FIC, tidligere Filipino Christian Church, FCC), som ut fra hovedbaser i Norge og Danmark har ekspandert til andre europeiske byer og tilbake til Filippinene (Eriksen 2018c). I sin doktorgradsavhandling drøfter Ingrid Løland (Løland 2021a) hvordan transnasjonal og translokal identitet gir seg uttrykk blant syriske flyktninger i Norge. Som flere studier viser, synes den transnasjonale identiteten å ikke være like viktig for neste generasjons innvandrere (Friberg 2016).

3 Den norske kirke (Dnk) og kristne migranter i Norge

Når det gjelder spørsmål knyttet til Den norske kirke i møte med kristne migranter og migrantmenigheter viser vår kartlegging at det her foreligger et begrenset antall studier. Dette til tross for at Dnk både sentralt, i ulike økumeniske fora og samarbeid, og i mange lokalmenigheter har engasjert seg aktivt i innvandrings- og inkluderingsarbeid, og arbeidet både praktisk, teologisk politisk og holdningsskapende, se for eksempel <https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/diakoni-og-samfunnsansvar/flyktninger-innvandring-og-integrering/>

3.1 Studier av og refleksjon over Dnks identitet, selvforståelse og organisasjon i en ny økumenisk mangfoldstid

Et spørsmål som Dnk er opptatt av er hvordan den skal forstå seg selv og sin identitet i en ny økumenisk mangfoldstid. Dette adresserer Gard Lindseth (2006) i artikkelen. «En folkekirke som er åpen i møte med innvandrere?». I denne drøfter han følgende tre overordnede spørsmål 1) hva er kirkens samfunnsmessige og sosiopolitiske oppgave når det gjelder å møte fremmede? 2) hvordan kan kirken tilrettelegge for, og invitere kristne innvandrere inn i kirkelige flerkulturelle fellesskap? 3) hvordan skal kirken forholde seg til innvandrere som har en ikke-kristen religiøs overbevisning? Artikkelen har et normativt fokus og drøfter hvordan kirken bør arbeide med dette feltet, hva som kan gjøres og hvor utfordringene ligger. (Se også Østby 2000 for en normativt orientert diskusjon av utfordringer og muligheter for Den norske kirke i møte med migrasjon).

Inger Furseth (2019) plukker opp spørsmålet om kirkens identitet og selvforståelse i en debattartikkel i *Kirke og Kultur* med tittelen «Den norske kirke kun for «nordmenn»? På bakgrunn av en studie av utvalgte artikler fra *Dagen* og nettsidene til Den norske kirke adresserer hun to hovedspørsmål, nemlig «Hvordan omtales 'de som skal innlemmes' av kirkelige aktører? Og hvordan portretteres de som er medlemmer i Den norske kirke?» (281). Hun finner at minoriteter er relativt usynlige på Dnk sine nettsider og at det er en tendens til å snakke om migranter og etniske nordmenn i «dem og oss»-kategorier (konstruksjon av binaritet), med et fokus på minoritetenes annerledeshet (men gjerne i positiv forstand). Hun konkluderer derfor med at spørsmålet om hvem Dnk er for, fortsatt står åpent.

Sturla J. Stålsett (2019) drøfter kirkelig selvforståelse mer generelt i lys av populistiske strømninger hvor nasjonal identitet og religiøs tilhørighet ofte kobles sammen på måter som fungerer ekskluderende og konstruerer skiller mellom «folket» og «de fremmede». Viktige spørsmål som reiser seg på denne bakgrunn er «Hvem er vi som kirke nå, mellom «folket» og «de fremmede»? Hvordan skal vi forstå forholdet mellom hva som er felles og hva som er forskjellig?» (24). Stålsett diskuterer disse spørsmålene i lys av en grunnleggende teologisk forståelse av kirken som «gitt av og grunnlagt i et mysterium» og med «eksistensberettigelse og sin misjon som sendt til andre» (24).

I en artikkel med tittelen «Kirkelandskapet i Norge i endring – utfordringer til Den norske kirke» drøfter Erling Birkedal og Turid S. Lannem (2019) følgende problemstilling: «Hvordan kan Dnk forholde seg til menighetsdannelser utenom tradisjonelle vanlige soknemenigheter» (9). De inkluderer i sin drøfting migrantmenigheter og hvordan de utfordrer Dnk sin strategi, selvforståelse og organisasjon. Etter å ha presentert variasjonene i det norske kirkelandskapet (med tilknytning til- og innenfor Dnk), samt selvforståelse og regelverk diskuterer de utfordringer og muligheter for Dnk. Blant annet inspirert av erfaringer fra Sverige og Danmark og refleksjoner rundt konseptet «mangfoldskompetanse» utfordrer de til å se på mangfoldet som en erfaring og ressurs å bygge videre på. De spør blant annet «Vil det være mulig å tenke Dnk som en 'storfamilie' med mange mindre fellesskap? [...] Hva skjer hvis Dnk spør nye kristne fellesskap av innvandrere: 'Hva kan vi gjøre sammen?'» (18-19).

I en helt årsfersk artikkel, drøfter Yohannes Mekannen Shanka spørsmålet om «hvorfor og hvordan Den norske kirke og migrantkristne eller migrantmenigheter går utenom hverandre» (Shanka 2021). Med blant annet utgangspunkt i egne opplevelser presenterer han erfaringer kristne migranter har i møte med Dnk og hvordan mange opplever og tenker om Dnk. Mer spesifikt beskriver og drøfter han erfaringer fra menighetsarbeid i Groruddalen. Artikkelen reiser grunnleggende spørsmål angående hva det vil si å være kirke i et kulturelt mangfoldig samfunn.

3.2 Studier av migrasjonsteologi i Dnks uttalelser, resolusjoner og kirkemøtedokumenter

Dnk har opp igjennom årene kommet med en rekke uttalelser og resolusjoner knyttet til migrasjonsspørsmål og har drøftet temaer relatert til migrasjon på flere kirkemøter (se oversikt på <https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/diakoni-og-samfunnsansvar/flyktninger-innvandring-og-integrering/>). Hvilke migrasjonsteologiske refleksjoner som ligger til grunn for disse er et tema som tas opp i noen studier.

Artikkelen «Når så vi deg fremmed og tok i mot deg?» analyserer og diskuterer med særlig utgangspunkt i kirkemøtesakene KM 06/05 *Norsk asyl- og flyktningspolitikk*, KM 11/06 *Innvandring og integrering – Den norske kirkes rolle i et flerkulturelt samfunn* og KM 07/09 *Kristne innvandrere og menighetene i Norge* hvordan kirkemøtet har reflektert teologisk rundt kirkens møte med migrasjon og dens utfordringer og muligheter (Haug 2016). Kari Storstein Haug viser at kirkemøtet diskusjoner går inn i større internasjonal teologisk samtale om teologi og migrasjon, hvor blant annet menneskeverd, rettferdighet og gjestfrihet er sentrale perspektiver (jf. Haug 2018). Se også Haugen 2010, s 211-213, for en kort presentasjon av teologiske begrunnelser for Dnks posisjon i innvandringssspørsmål).

I Kristin Joachimsens artikkel «ikke bare fremmed, flykning og gjest: Fortellinger og gjestfrihet, frykt og migrasjon» drøftes gjestfrihetstematikken mer spesifikt (Joachimsen 2019). Med utgangspunkt i kirkemøtets resolusjon «Vis gjestfrihet» fra 2018 og Mellømkirkelig råds «Frykt ikke!»- satsning belyser og diskuterer hun «kompleksiteten i tema som gjestfrihet, frykt og migrasjon ved en analyse av bibeltekster [i.e. 5. Mosebok og Ruts bok] som rommer en spenning mellom det å gi innvandrerens beskyttelse og å beskytte nasjonen mot fremmede» (124).

I sin artikkel «Gjestfrihet og rettferdighet», inviterer Trygve Wyller (2017) til en kritisk holdning til teologisk metaforikk som skaper eller forsterker forestillingen om «dem og oss». Han argumenterer for at gjestfrihet og rettferdighet må holdes sammen i teologi og etikk i møte med flykninger og migranter. Wyller har ellers ledet et forskningsprosjekt om gjestfrihet, *NORDHOST - Nordic Hospitalities in the Context of Migration*, hvor temaet gjestfrihet behandles inngående, både empirisk og teoretisk (Kjellin 2020; Sander, Villadsen, and Wyller 2016).

3.3 Studier av holdninger til migrasjon i Dnk

For presentasjon av holdninger generelt i samfunnet til migranter se for eksempel (Brekke, Fladmoe og Wollebæk 2020; Strøm og Molstad 2020).

Hva slags holdninger finner man i Den norske kirke i møte med kristne migranter, migrantmiljøer og migrantmenigheter?

Hans Morten Haugen har skrevet flere artikler som drøfter holdninger og standpunkt i Dnk knyttet til innvandring. I en artikkel fra 2010 drøftes følgende problemstilling: «Hva er Den norske kirkes bidrag til den norske innvandringsdebatten, herunder om Den norske kirke har en konsistent begrunnelse for sin klare posisjon i innvandringsdebatten, slik at denne klare posisjonen møter forståelse hos andre kirkelige» (Haugen 2010, 209). Haugen konkluderer blant annet med at Dnk ikke har «villet fremme en nasjonal-religiøs diskurs som overskygger Bibelens budskap om nestekjærlighet og gjestfrihet overfor fremmede, selv om kristendommens betydning i norsk historie vektlegges» (220).

I artikkelen “Faith among Youths in Church of Norway Means Greater Interreligious Acceptance” drøfter han ungdommers holdninger til personer med annen tro enn dem selv (Haugen 2017). For denne studien gjorde han fokusgruppeintervjuer med 45 ungdommer fra seks forskjellige menigheter i Dnk, i Oslo og på landsbygda i nærheten av Oslo. Ungdommene generelt var aksepterende i forhold til personer med annen religiøs tilhørighet, og særlig de med eksplisitt kristen tro og aktivt engasjement i kirken.

I Haugen 2020 er det norske kristne ledere og deres holdninger til innvandring og innvandrere som undersøkes. Et sentralt analyse spørsmål er: Hva forstår kristne ledere i Norge som kjernen i kristne verdier og hvordan blir den stadig mer politiserte

bruken av begrepet 'kristne verdier' oppfattet av dem? Artikkelen presenterer funn fra en undersøkelse og fokusgruppeintervjuer med fem grupper av norske kristne ledere: kirkeledere, biskoper og proster fra Den norske kirke, samt ledere innen misjonsorganisasjoner og diakonale stiftelser. Hovedfunn er at de kristne lederne er «generelt veldig gjestfrie overfor innvandrere, ikke spesielt skeptiske til islam, og svært skeptiske til politikere som bruker begrepet 'kristne verdier' for proteksjonistiske formål». Holdningene sammenlignes med resultater fra større kvantitative undersøkelser som Pew-rapporten, "Being Christian in Western Europe" (Pew Research Center 2018) og den såkalte eliteundersøkelsen (Gulbrandsen 2019). Haugens foreløpige siste artikkel innen dette feltet undersøker samme tematikk hos vitenskapelig ansatte ved seks norske høyere utdanningsinstitusjoner for kirkelig tjeneste (Haugen 2021).

Pål Repstad har også sett på holdninger til flyktninger og asylsøkere mer lokalt på Sørlandet og hans funn støtter opp under Haugens funn. I et bok-kapittel fra 2018 analyserer Repstad funn fra en studie av kristne publikasjoner på Sørlandet og finner at: "Resultatene indikerer at lokale kristne menigheter og organisasjoner ønsker velkommen og støtter ankomne flyktninger og asylsøkere, og i den grad de kommenterer politiske spørsmål, støtter de kritikken fra deres nasjonale ledere. De lokale publikasjonene som studeres kan ses på som en slags motinformasjon til nasjonale høyrepopulistiske politikere og medier som prøver å skape 'offisiell frykt'" (Repstad 2018).

Han drøfter samme materiale i artikkelen «Skepsis til asylsøkere på den kristne grasrota? En undersøkelse av lokale publikasjoner (Repstad 2016). Inngressen lyder som følger: "Norske kristne ledere har nesten enstemmig kritisert Solbergregjeringens forslag og vedtak om tilstramminger i flyktningpolitikken. Våren 2016 dukket det opp en debatt om denne kritikken bare har støtte på elitenivå. Artikkelen rapporterer fra en undersøkelse av lokale kristne publikasjoner på Sørlandet, fra august 2015 til april 2016.¹ Over halvdel av de lokale publikasjonene skriver om flyktninger. Ingen støtter regjeringens restriktive politikk. Noen kritiserer den, men de fleste anbefaler praktiske, humanitære tiltak. En kristen tanke om nestekjærlighet overskygger eventuell muslimskepsis.»

Ellers kan det nevnes at Torkel Brekke i en artikkel fra 2019 studerer det såkalte nye kristne høyre i Norge og deres tanker om et komplott for å fjerne kristendommen fra det norske samfunnet eller svekke dens innflytelse. I dette tenkte komplottet figurere Dnk som et viktig element (sammen med Arbeiderpartiet, NRK og muslimske innvandrere) (Brekke 2019).

Ole Jacob Løland gir en retorisk analyse av debatten mellom biskopene og FRP i etterkant av flyktningkrisen. Han skriver om artikkelen: «Under den såkalte europeiske flyktningkrisen i 2015 var Norge vitne til noen av de mest intense verbale konfrontasjonene mellom biskoper i Den norske kirke og statsråder i den norske regjering i nyere tid. Artikkelen forsøker å vise hvordan de retoriske praksisene i denne konflikten gjenspeiler to ulike modeller for det politiske i offentligheten:

Jürgen Habermas' deliberative demokrati og Chantal Mouffes agonistiske demokrati. Fra et teologisk ståsted kan Habermas' ideal om oversettelse av et religiøst språk til et sekulært sies å begrense kirkens politiske engasjement. Men Mouffes modell kan gi større rom for teologiens praktiske, lidenskapelige og imaginære dimensjoner» (Løland 2016)

3.4 Studier av Dnks arbeid og møter med migranter og migrantmenigheter

Som nevnt innledningsvis i dette kapitlet er det mange møtepunkt og mye arbeid for og med ulike grupper av migranter på lokalplan i Dnk, se for eksempel rapporten om Den norske kirkes lokal arbeid med flyktninger, asylsøkere og migranter «Menigheten møter flyktninger» (Kirkerådet 2018; Flaata 2019). Se og Lemma Desta rapport (2019, 13-14), hvor han framholder at mange innvandrere søker fellesskap i lokale menigheter i sitt lokalmiljø.

Til tross for dette utstrakte arbeidet er det fortsatt gjort svært lite forskning på Dnks arbeid og møter med (særlig) kristne migranter og migrantmenigheter.

I 2019 skrev KIFO en rapport for Kirkerådet som ser på Dnk-menigheters møter med kristne migranter (Bangstad 2019). Her understrekes også at det er påfallende lite forskning på feltet og et stort behov for mer og grundigere empirisk forskning. Selve rapporten bygger på en studie utført av Sindre Bangstad i to menigheter (en by- og en bygdemenighet), i.e. kvalitative intervjuer med utvalgte ledere og medlemmer i de to menighetene. Viktige funn er at «mange kristne med migrantbakgrunn opplever Dnk-menigheter som et fremmed sted», som ikke gir den samme opplevelsen av fellesskap som kristne migrantmenigheter. Videre gir flere kristne med migrantbakgrunn uttrykk for at de er skeptiske til både teologi og etikk i Dnk (25). Med andre ord, «barrierene knyttet til deltakelse i Dnk-menigheter for kristne migranter er både kulturelle, sosiale og teologiske» (26). Undersøkelsen hadde et særlig fokus på «hvilken liturgisk og teologisk betydning nærværet av kristne med migrantbakgrunn har i de to menighetene, og i hvilken grad menighetene anvender seg av [sentralt utviklede] tros- og dåpsopplæringsopplegg i arbeidet med kristne migranter» (5). Studien viser at den urbane menigheten har tatt aktivt grep i sitt forhold til kristne migranter og migrantmenigheter gjennom blant annet regelmessige fellesgudstjenester, men Bangstad argumenter for at det synes likevel å være mindre tilpasninger. I den rurale menigheten fant man få tilpasninger. Når det gjelder trosopplæring forholdt man seg til den lokale konteksten og tok ikke i bruk sentralt utviklede ressurser rettet inn mot kristne migranter.

Utover denne studien, som i seg selv er ganske begrenset, finnes kun, så langt vi har kunne slå fast, et fåtalls publiserte studier på feltet, men det er interessant å se at det finnes flere masteroppgaver fra ulike teologiske studiesteder som tar opp denne problematikken.

Et Olavsstipend førte til en pionerstudie om integrering av innvandrere i norske menigheter. I artikkelen «Er integrering av innvandrere mulig» (Nilsen 2009, se og

Nilsen 2008a og b) presenterer Ingrid Vad Nilsen funn fra feltarbeid i tre menigheter i ulike deler av landet. Hun summerer opp de viktigste funnene som følger «Det var innvandrere som tok kontakt, diakoner er viktige i oppfølgingen og det er behov for et inkluderende gudstjenestefelleskap. Spørsmål om medlemskap i kirken er ikke et tema i menighetene og synet på misjonsutfordringene i møte med innvandrere varierer sterkt. Menighetene opplever selv at det er langt igjen til å bli flerkulturelle menigheter og at det er mange utfordringer i arbeidet som krever felles strategi for å lykkes». Nilsen drøfter og reflekterer også over funnene i dialog med studier fra Europa og USA. Hun argumenterer for at assimilering ikke nødvendigvis er den beste tilnærmingen i en i en tidlig fase, men at muligheten for migranter til å opprettholde egne grupper/menigheter kanskje kan føre til bedre integrering på sikt. Hun utfordrer derfor til utforskning av mulige strukturelle tilpasninger som kan fasilitere innlemming av migrantmenigheter og grupper i Dnk.

Tomas Sundnes Drønen, Geir Skeie, Kari Storstein Haug og Gerd Marie Ådna (Drønen et al. 2016) undersøker hvordan trosopplæringen utrunder barn og unge til å møte et samfunn preget og formet av ulike globaliseringsprosesser. De studerte hvordan globale perspektiver og religiøst og kulturelt mangfold innlemmes i trosopplæringen i tre menigheter i Dnk. Helt konkret så de på hvordan trosopplærerne i disse menighetene bruker ulike artefakter i undervisningen for å forberede barn og unge til livstolkning og livsmestring i møte med ny kommunikasjonsteknologi, kristne praksiser fra andre deler av verden, og andre religiøse og kulturelle tradisjoner. Et sentralt fokus i undersøkelsen var hvordan det mangfold av kristne uttrykksformer og tradisjoner som finnes i den verdensvide kirke – og som gjennom ulike globaliseringsprosesser er blitt en del av mange barn og unges oppvekstmiljø – integreres og/eller presenteres i trosopplæringen. Drønen et al skriver: «Når mer enn 50% av alle innvandrerne til Norge har en kristen bakgrunn, er det for eksempel relevant å spørre seg om disse gruppene har en plass i trosopplæringen til Den norske kirke. Den globale kristendommen er i rivende utvikling (Jenkins 2011), og vestlig kristendom har gått fra å være premissleverandør for kirkelig praksis til å bli en minoritet med behov for inspirasjon fra andre kristne tradisjoner. Vi spør derfor i hvilken grad disse nye globale kristne stemmene har en plass i trosopplæringen, og hvordan den globale kristendommen blir integrert eller presentert i undervisningen».

I et bokkapittel med tittelen «Frivillig sektor som inngangsport til det norske», har Hanne Haaland og Hege Wallevik (2016) et delkapittel som ser på flykningers møte med lokale menigheter (uten at vi vet med sikkerhet hva slags type menigheter dette er). Deres studie og analyse viser at kirkerommet i tillegg til å være et rom for religionsutøvelse og en inngang til det norske, kan bli et sosialt rom som skaper tilhørighet og mulighet for å «gjenskape seg selv» (198).

Masteroppgaver som omhandler Dnk og kristne migranter og migrantmenigheter. Nyeste først.

(Sandland 2020). Tittel: Tverrkulturell prestetjeneste - Prester fra det globale sør sine erfaringer av prestetjeneste i Den norske kirke. Hovedspørsmål: Hvordan opplever prester med bakgrunn fra det globale sør, prestetjeneste i Den norske kirke og hva kan Den norske kirke lære av deres erfaringer? Kvalitativ metode (fire intervjuer med prester fra det globale sør). Se sammendrag av oppgaven i appendix.

(Oran 2018). Tittel: Refugee Crisis and Religious Organisations - The approach of Religious Organisations in Norway to the Refugee crisis. Hovedspørsmål: How have the different religious organizations in Norway responded to the refugee issue with their activities? Is there a systematic pattern in their approach and practice in dealing the issue? What are the factors shape the religious organisations approach and practice? Kvalitativ metode (seks intervjuer fra kristne (inkl. Dnk og muslimske menigheter/organisasjoner). Se sammendrag av oppgaven i appendix.

(Mamasita 2013). Tittel: The Church of Norway: How does the church of Norway Relate to Migrant lead Churches in Oslo, and How do the migrant churches and the Church of Norway see the Question of Diversity and Inclusiveness. Hovedspørsmål: What are the challenges immigrant churches faces in Oslo likewise what are the challenges also Church of Norway faces against cultural diversity and Inclusiveness? What are the reasons and strengths that can be observed from the current situation between migrant churches and Church of Norway? Kvalitativ metode (seks intervjuer og noe observasjon). Se sammendrag av oppgaven i appendix.

(Roos 2013). Tittel: Fremmer Bispemøtet i Den norske kirke medborgerskap for mennesker uten gyldig oppholdstillatelse? En analyse av Bispemøtets uttalelser om norsk asyl – og returpolitikk gjennom et medborgerskapsperspektiv. Hovedspørsmål: Kan de synspunkter som kommer fram i bispemøtets uttalelser knyttes til det å framme medborgerskap for mennesker uten gyldig oppholdstillatelse. Dokumentanalyse. Se sammendrag (i.e. utdrag fra innledning) i appendix.

(Valen 2013). Tittel: Longing for something in between An empirical study on dilemmas Christian multicultural youth encounter in their congregations. Hovedspørsmål: How do Christian youth with integrated plural identities deal with dilemmas they face in the churches they attend and how do these experiences influence how they participate in their congregations? Kvalitativ metode (spørreskjema og fokusgruppeintervju, 19 deltakere). Se sammendrag av oppgaven i appendix.

(Holtskog 2012). Tittel: One House, Two Churches? An empirical study of the relationship between a migrant church and a Church of Norway (Den norske kirke) congregation who share a church building. Hovedspørsmål: What characterises the relationship between the two congregations and how does this relationship influence the identity of the congregations? Case study (fem individuelle intervju og et gruppeintervju. Observasjoner). Se sammendrag av oppgaven i appendix.

(Vigdel 2011). Tittel: Jeg var fremmed, og dere tok imot meg - Hva kjennetegner tre diakonale aktørers holdning og handling i forhold til norsk asylpolitikk og integrering

av innvandrere? Hovedspørsmål: Hva særpreger innsatsen til sentralkirkelige organer i Den norske kirke, Kirkens Bymisjon i Oslo og KIA i forhold til asylanter og innvandrere, og hvordan kan denne innsatsen vurderes i et diakonifaglig perspektiv? Dokumentstudie. Se sammendrag av oppgaven i appendix.

(Myklebust 2010). Tittel: Welcome to this Holy Mess! – Kva faktorar er viktige for fleirkulturell integrering i kyrkjelydar i Det Norske Baptistsamfunn og Den norske kyrkje? Hovedspørsmål: Kva faktorar er viktige for fleirkulturell integrering i kyrkjelydar i Det Norske Baptistsamfunn og Den norske kyrkje? Kvalitativ metode (intervju og deltagende observasjon i tre menigheter, hvorav to Dnk menigheter). Se sammendrag av oppgaven i appendix.

(Gullaksen 2009). Tittel: Synlig, men ikke sett? På hvilken måte kan innvandrere inkluderes i en menighet i Den norske kirke? Hovedspørsmål: På hvilken måte kan innvandrere inkluderes i en menighet i Den norske kirke? Kvalitativ metode (intervju med innvandrere og medarbeidere i en menighet i Dnk). Se sammendrag av oppgaven i appendix.

Empirisk-teologiske studier

Til slutt under dette delkapitlet er relevant å nevne noen teologiske studier med utgangspunkt i fenomenet migrasjon. Prekenpraksis under den såkalte «flyktningkrisen» i 2015/16 er tema for Tone S. Kaufman, Linn S. Rystad og Tron Fagermoens artikkel om «Flyktningene i forkynnelsen». De analyserer og drøfter et sett prekenes i to menigheter med utgangspunkt i hvordan disse adresserer flyktningssituasjonen (Kaufman, Rystad og Fagermoen 2018). Gyrid Gunnes har gjort feltarbeid i Vår Frue kirke i Trondheim og diskuterer i Gunnes 2016 forholdet mellom omsorgspraksis overfor mennesker som lever i marginaliserte livssituasjoner og liturgi. Gunnes 2017 bidrar til utviklingen av forholdet mellom romlig teori og kristen sosial praksis og den kontekstuelle teologien som følger av dette forholdet. Sturla J. Stålsett har skrevet en artikkel med tittelen «er en annen verden mulig» (Stålsett 2010). Der drøfter han eskatologi i lys av papirløses situasjon, inspirert av den kontekstuelle teologiske tradisjonen.

4 Andre kristne kirkesamfunn og kristne migranter og migrantmenigheter

Siden rapporten er utarbeidet på oppdrag av Kirkerådet med et nøkkelfokus på Den norske kirkes møte med kristne migranter og migrantmenigheter omtaler rapporten kirkesamfunn utenfor Den norske kirke samlet som «andre kristne kirkesamfunn». Denne betegnelsen beskriver imidlertid ikke nødvendigvis forholdsmessig migrantmenighetenes bakgrunn eller hovedfokus i forskningen som derimot i stor grad fokuserer på kirkesamfunn utenfor Dnk, særlig Den katolske kirke og ulike pinsekarismatiske migrantmiljøer. Dette reflekterer igjen landbakgrunn og religiøs bakgrunn til mange migranter som har kommet til Norge i nyere tid. Dette vil derfor bli utdypet i inndelingen under.

4.1 Andre kristne kirkesamfunn/konfesjoner i møte med kristne migranter, migrantmiljøer og migrantmenigheter

Som tidligere nevnt fokuserer relativt mye av forskningen på migrantmenigheter på særlig Den katolske kirke og ulike frimenigheter/pentekostale miljøer. Ola Tjørhoms, Pål Repstad og Helje Kringebotn Sødals (red. 2018) lærebok om *Kirkesamfunn i Norge: Innføring i kirkekunnskap* som gir et oppdatert blikk på kirkelandskapet i Norge trekker ikke minst frem økende religiøs mangfold, sekularisering, en voksende global kirke med tyngdepunkt i sør sammen med nasjonale konfesjonelle endringer. I innledningen konkluderer Tjørhom et al at «i stedet for tung vestlig dominans står vi nå overfor et fargerikt spekter av world christianities som langt på vei overskrider tradisjonelle konfesjonelle skillelinjer». Boken inneholder også en rekke bidrag fra de ulike kirkesamfunnene i Norge der flere trekker frem betydningen av migrasjon og kulturelt mangfold for kirkesamfunnene. Noen av disse kommenteres i delkapitlene under. Særlig er det Lemma Destas (2018) kapittel «Migrasjon og norsk kirkeliv: Afrikanske og asiatiske menigheter i Norge» som konkret belyser fremveksten av kristne migrantmenigheter. Han ser blant annet på både særtrekk og fellestrekk i menighetenes profil og arbeid.

Samlet sett er det imidlertid også relativt lite publisert konkret forskning på kristne kirkesamfunn/konfesjoners møte med kristne migranter, migrantmiljøer og migrantmenigheter, men Eriksens (2019a) doktoravhandling inkluderte intervjuer med ledere samt annet materiale fra flere kirkesamfunn med fokus på denne tematikken. Basert på dette, i en mer populært orientert artikkel i *Lausanne Global Analytics (LGA)*, “Immigrant-Majority church relations in the West: Migration is our time’s greatest challenge (and opportunity)” (Eriksen 2019b) drøfter Eriksen hindringer og muligheter for integrering når det gjelder forholdet mellom migranter og kirkesamfunnene.

Forskningen gir her innblikk i det store mangfoldet av ulike kirkelige bakgrunner representert i det kirkelige migrantmenighetslandskapet. Funnene viser imidlertid at kirkesamfunnstilhørighet i migrasjonskonteksten er relativt flyktig og at det ikke er gitt at migranter alltid finner seg til rette i migrantmenigheter som representerer deres bakgrunn fra hjemlandet. Eriksens studier viser for eksempel at pragmatiske, relasjonelle eller spiritualitetshensyn kommer foran kirkelig tilhørighet samt at lokale nettverk er viktig. Som tidligere nevnt, finnes det også en lang rekke transnasjonale kirkelige nettverk representert gjennom migrantenes personlige bakgrunn og gjennom menighetenes transnasjonale tilhørighet. Store pinsekirkesamfunn som the Redeemed Christian Church of God (RCCG) fra Nigeria, the Church of Pentecost (CoP) fra Ghana eller Jesus Is Lord (JIL) fra Filippinene er bare et knippe av megakirkenettverk som finnes i den norske konteksten. I tillegg finnes det en lang rekke regionale og andre nettverk som knytter kristne migranter og migrantmenigheter ikke bare opp mot den lokale konteksten de er en del av, men en transnasjonal virkelighet knyttet til både hjemlandet og ellers i Europa og globalt. En rekke av studiene tidligere referert kan knyttes til slike nettverk. Dette er også med å belyse konteksten for hvordan kristne kirkesamfunn/konfesjoner møter kristne migranter i Norge.

Når det gjelder møtepunkter mellom kristne og migranter har Nora Stene undersøkt det hun kaller «kristne aktivister» som gjennom diakonalt arbeid misjonerer blant asylsøkere. I artikkelen «Christian Missionaries and Asylum Seekers: A Case Study from Norway» (Stene 2016) legger hun blant annet vekt på disse aktivistenes livsanskuelse og syn på asylsøkerne, samt tolker dette fra et menneskerettighetsperspektiv. I sin masteroppgave *Bridges and barriers in intercultural relationships* undersøker Carina Sand (2018) hvordan etnisk norske møter innvandrere i menighetens arbeid med og for migranter i kontekst av to karismatiske menigheter i Oslo.

I en artikkel, «Flyktige rom og tynne steder: En transnasjonal og spatial analyse av pentekostale migrantmenigheter i Norge» drøfter Eriksen (Eriksen 2020) betydningen av Pentekostal spiritualitet for migranter i møte med utfordringer knyttet til å skape tilhørighet i et nytt land. Dette inkluderer utfordringer som mange migranter uttaler at det møter med opplevde stengte rom, for eksempel når det gjelder mangel på å ha egne lokaler til gudstjenesteliv, men transnasjonale nettverk og menighetsinnovasjon bidrar til dannelsen av nye menigheter som for eksempel starter hjemme hos det som blir pastoren i den nye menigheten.

4.2 Kristne migranter, migrantmiljøer og migrantmenigheter innen konfesjonelle fellesskap utenfor Den norske kirke.

4.2.1 Den katolske kirke

I forskningen på kristne migrantmiljøer og menigheter i Norge har det blitt satt søkelys på Den katolske kirke som «innvandrerkirke». På mange måter kan Den katolske kirke betegnes som den største «migrantkirken» i Norge og representerer et bredt demografisk og kulturelt mangfold, ikke minst grunnet tilfang av migranter fra Polen, Filippinene, Vietnam, og andre land der Den katolske kirke står sterkt. Migrasjon har i så måte endret Den katolske kirke på ulike måter. I en global kontekst representerer Dominic Pasura og Marta Bivand Erdals (red. 2016) bok *Migration, Transnationalism and Catholicism: Global perspectives* et pionerarbeid på forskning på Den katolske kirke i diaspora i Europa, heriblant den norske konteksten.

Anne Bente Hadlands (2018) kapittel om Den katolske kirke i tidligere nevnte Tjørhoms bok (2018) om kirkesamfunnene bidrar også til nyttig kontekstuell kunnskap.

Sidsel Mælands (2016) doktoravhandling «*Hva har vi felles?*»: *En studie i kulturell kompleksitet og multikulturelle prosesser i Den katolske kirke i Norge* fokuserer på mangfoldet i den katolske kirke som har oppstått på bakgrunn av migrasjon og hvordan dette igjen har påvirket utviklingen i Den katolske kirke i Norge. I en nylig artikkel om «Da katolisismen kom att til Nordvestlandet» belyser Anders Aschim (2020) historiske linjer knyttet til katolisismens utvikling der også migrasjon er en faktor i dette.

Som tidligere nevnt drøfter Jacobsen(2008) betydningen av Den katolske kirke for tamilske katolikker i Norge. Basert på observasjoner og intervjuer med både prester og legfolk drøfter Fredrikke Horn-Hanssens (2007) masteroppgave «*Jeg føler meg bare sånn filippinsk og katolikk*»: *Nasjonal og religiøs identitet blant filippinere i St. Olav domkirkes menighet i Oslo* hvordan filippinske deltagere i St. Olav menighet i Oslo forholder seg til sin katolske tro og sin filippinske bakgrunn og identitet.

I lys av det store omfanget av migranter fra Polen, har en del av forskningen på Den katolske kirke fokusert på polske innvandrere. Antologien *Kristne migranter i Norden* (Aschim, Hovdelien og Sødal, 2016) har flere bidrag som omtaler Den katolske kirke i Norge. Olav Hovdeliens (Hovdelien 2016) bidrag beskriver Den katolske kirke som «en verdenskirke i miniatyr». Lars Halvorsen og Anders Aschim (2016) beskriver betydningen av Den katolske kirke for lokaltsamfunn og tilhørighet for polske innvandrere. Marte Fanneløb Giskeødegård (2016) tar for seg Den katolske kirke som transnasjonalt fellesskap som bidrar til å skape tilhørighet for polske arbeidsinnvandrere. Lars Julius Halvorsen og Anders Aschim (2016) drøfter her betydningen av Den katolske kirke for lokalsamfunnet. Marta Bivand Erdal (2016) drøfter metodiske og forskningsetiske perspektiver på forskning fra et innenfra

versus et utenfra perspektiv i kontekst av å være forsker fra katolsk bakgrunn som forsker på Den katolske kirke i Norge.

I en annen artikkel undersøker Aschim og Giskeødegård (2017) polske innvandrere og dugnadsarbeid. Lars Julius Halvorsen og Anders Aschim (2017) utforsker religion som ressurs for polske arbeidsinnvandrere på Sunnmøre. Olav Hovdelien (2019) drøfter migrasjonsutfordringer i den katolske kirke i Norge der han spør hvordan prester og andre i Den katolske kirke har møtt utfordringer ved et økt tilfang av migranter fra katolsk bakgrunn. I en felles artikkel drøfter Hildegunn Vale Kleive, Anders Aschim, Marta Bivand Erdal og Marte Fanneløb Giskeødegård (Hildegunn Vale Kleive et al. 2020) hva det betyr når Corpus Cristi prosesjonen tar plass og blir synlig i det offentlige rom. Erdals eget kapittel «‘When Poland Became the Main Country of Birth Among Catholics in Norway’: Polish Migrants’ Everyday Narratives and Church Responses to a Demographic Re-Constitution» (Erdal 2017) i Pasura og Erdals bok om Den katolske kirke nevnt tidligere (Pasura og Erdal 2016) illustrerer dette demografiske skiftet for Den katolske kirke i Norge.

I tillegg vil Den katolske kirkes nettsider, blad og annen tilgjengelig informasjon gi nyttig kunnskap om Den katolske kirkes møte med innvandrergreper inkludert katolske (og andre kristne) migranter og hvordan migrasjon har endret Den katolske kirkes demografi og størrelse grunnet migrasjon.¹³ Den katolske kirke har dessuten utarbeidet egne «Retningslinjer for innvandrersjelesorgen i Oslo katolske bispedømme».

4.2.2 Den ortodokse kirke

Den ortodokse kirke i Norge fremstår ikke som en samlet kirke, men er knyttet til etniske grupperingers respektive kirkelige tilhørigheter.¹⁴ For den videre europeiske konteksten gir Maria Hämmerli og Jean Francois Mayers antologi *Orthodox Identities. Migration, Settlement and Innovation* (2014) et oversiktsbilde med ulike forskningsbidrag inkludert den norske konteksten. Når det gjelder den ortodokse kirke i Norge er det særlig Berit Torbjørnruds forskning som har bidratt til kunnskap om feltet.

I sitt kapittel i antologien *Kristne migranter i Norden* (2016) bidrar Berit Thorbjørnrud med artikkelen «Den ortodokse kirke i Norge: Nasjonalisme, transnasjonalisme og universalisme». Thorbjørnruds øvrige forskning omfatter også mange interessante funn, ikke minst når det gjelder hvordan ortodokse prester

¹³ www.katolsk.no. Se, f.eks. Claes Tandes (2014) artikkel «Hvor bor katolikkene? Og hvor kommer vi fra?» i *St. Olav* 3, 12-15.

¹⁴ Vi nevner også J. Johansens (2006) tekst «Den ortodokse kirke i Norge: Hellige Nikolai menighet 1931-1975» utgitt av H. Nikolai menighet.

forholder seg til kirkelig ledelse i diasporakonteksten (Døving and Thorbjørnsrud 2012).

I artikkelen «Who is a convert? New members of the Orthodox Church in Norway» (Thorbjørnsrud 2015) drøfter hun konvertering til den Ortodokse kirke av migranter fra østeuropeisk bakgrunn der hun sammenlikner personer som har konvertert fra en vestlig versus en østeuropeisk bakgrunn. I artikkelen “The Problem of the Orthodox Diaspora” (Thorbjørnsrud 2015) og i «Den ortodokse kirke i Norge: Nasjonalisme, transnasjonalisme og universalisme» (Thorbjørnsrud 2016) spør Thorbjørnsrud i hvilken grad nasjonalisme spiller inn på ortodokse migranter i Norge som forholder seg til en transnasjonal virkelighet.

Den ortodokse kirke er som nevnt også mangfoldig og gjerne knyttet opp mot språklige og etnisk-orienterte grupper som eksempelvis ortodokse eritreiske og etiopiske ortodokse kristne som har menigheter i flere byer. Etter våre søk er det imidlertid mangelfull forskning på dette for den norske konteksten (Arentzen 2018).

4.2.3 Baptistsamfunnet

I tillegg til Den katolske kirke er Det norske Baptistsamfunn¹⁵ i Norge trolig det kirkesamfunnet i Norge som har arbeidet mest strategisk og målrettet for å legge til rette for kristne migranter og kristne migrantmenigheter.¹⁶ En rekke migrantmenigheter er med i Baptistsamfunnet som har lagt til rette for ulike måter å være knyttet til kirken, både gjennom integrasjonsarbeid i menigheter og inkludering av nye migrantmenigheter. Her kan Bente Sandtorp (2018) kapittel om Baptistsamfunnet gi interessante innblikk i Baptistsamfunnets historie, identitet og utvikling mot et i økende grad flerkulturelt kirkesamfunn.

Signe Myklebusts (2010) masteroppgave *Welcome to this holy mess* drøfter integrering av migranter i lys av både Baptistsamfunnet og Den norske kirke. Eriksens (2019a) avhandling beskriver også integreringsprosessen i Det norske baptistsamfunn noe (s 24-25). En interessant observasjon er her at flere migrantmenigheter som er knyttet opp mot Baptistsamfunnet organisatorisk, ikke nødvendigvis reflekterer en baptistisk historie, teologi eller identitet, men der Baptistsamfunnets åpne strategi har gjort det mulig for menigheter fra et videre frikirkelig og pinsekarismatisk landskap å kunne knytte seg til kirkesamfunnet.

Gabriel Stephens (Høyskolen for ledelse og teologi) pågående doktorgradsarbeid ved Vrije Universität i Amsterdam tar for seg hvordan migrasjonserfaringer bidrar til menighetsforst elsen særlig blant andregenerasjons innvandrere i Baptistsamfunnet. Roald Zeiferts pågående doktorgradsarbeid (Høyskolen for ledelse og teologi) ved

¹⁵ www.baptist.no

¹⁶ Se <https://baptist.no/om-oss/strategi/flerkulturelt>

Universitetet i Agder inkluderer også migrantmiljøer i sin studie av frikirkelige ungdomsmiljøer, inkludert Baptistsamfunnet.

Baptistsamfunnet har ikke minst arbeidet mye med integrering av kristne migranter og migrantmenigheter fra Chin og Karen bakgrunn i Myanmar. Øyvind Hadlands pågående doktorgradsarbeid ved VID vitenskapelige høyskole fokuserer her på kristne migranter fra Karen bakgrunn.

Det har vært gjort et upublisert studium av andregenerasjons ungdom fra migrantbakgrunn i Baptistsamfunnet. Kirkesamfunnets egne sider er også gode kilder til kunnskap om arbeidet med migranter og migrantmenigheter.¹⁷

4.2.4 Pinsebevelgelsen og andre pinsekarismatiske miljøer

En betydelig andel av kristne migranter og migrantmenigheter i Norge kan betegnes som pinsekarismatiske migrantmiljøer. I forordet til Jessica Moberg og Jane Skjoldllis *Charismatic Christianity in Finland, Norway and Sweden: Case studies in historical and contemporary development* (2018) kommenterer den anerkjente pinseforskeren Allan Anderson (2018) betydningen av endringene som migrasjon vil ha på kirkelandskapet i de skandinaviske landene, særlig på grunn av migranter fra pinsekarismatiske bakgrunner i det globale sør og den type spiritualitet disse representerer (Tangen 2017).

De tidligere refererte DAWN-rapportene peker også på at mange av de nyere migrantmenighetene er ulike typer pinsekarismatiske menigheter. Dette reflekteres også i forskningen så langt, der mange av studiene som refereres i denne rapporten reflekterer forskning som omhandler pinsekarismatiske migrantmiljøer i Norge. Dette gjenspeiler også forskningen på migrantmenigheter fra andre europeiske og vestlige kontekster, samt speiler en global kirke som i økende grad gjerne kan betegnes som en «pentekostalisert» kirke særlig når det gjelder spiritualitet og trosuttrykk på tvers av kirkesamfunnstilhørighet.

Eriksens (2019a) avhandling omfattet intervjuer i 18 ulike pinsekarismatiske menigheter og feltarbeid spesielt i to ulike menighetsnettverk, henholdsvis et afrikansk og et asiatisk nettverk som viser stor variasjon for hva etnisk, kulturell og språklig bakgrunn angår. Dette mangfoldet reflekteres også i Laudal (2008) som studerte to ulike afrikanske pinsekarismatiske menigheter. Et fellestrekk var imidlertid vektleggingen av religiøs erfaring og spiritualitet for trosforståelsen og teologi, både når det gjaldt personlig trosliv, gudstjenesteform, og ikke minst knyttet opp mot misjon (se f.eks. Eriksen, 2015; Eriksen 2018). Forskningen viser her også at åndelig erfaring og spiritualitet i mange tilfeller er avgjørende for både personlig kall og etablering av nye migrantmenigheter som gjerne skjer «nedenfra» og organisk uten nødvendigvis omfattende strategiplaner på kirkesamfunnsnivå.

¹⁷ Se f.eks. [Finnes det migrantmenigheter? - Baptist](#)

Forskningen imidlertid også at det er stor variasjon når det gjelder hvordan pinsekarismatiske migrantmenigheter er knyttet opp mot det øvrige kirkelandskapet. Noen av menighetene er formelt knyttet opp mot Pinsebevegelsen i Norge (Eriksen 2019), mens andre er knyttet opp mot sine transnasjonale nettverk. I flere tilfeller er menigheter både med i Pinsebevegelsen i Norge og en del av sitt eget kirkesamfunn, for eksempel, The Redeemed Christian Church of God (RCCG) eller Church of Pentecost (CoP). Forskningen viser også eksempler på at migrantmenigheter deler lokaler med norske menigheter (se Eriksen 2017) (dette er selvsagt ikke begrenset til menigheter i Pinsebevegelsen). Pinsebevegelsens globale karakter er en faktor i dette og Eriksens (2016) artikkel om opprinnelsen til Church of Pentecost forteller for eksempel at CoP ble formelt en menighet som resultat av Pinsevennes verdenskonferanse i Oslo i 1992. I en mer populær artikkel, «Jesus synlig i det mangfoldige Norge» (Eriksen 2017) reflekterer Eriksen rundt noen av disse utfordringene.

Her bør det imidlertid kommenteres at kirkesamfunnslinjer blir tidvis utydelige i migrantlandskapet. Her omtaler vi både menigheter som er med i Pinsebevegelsen i Norge¹⁸ og menigheter tilknyttet andre pinsekarismatiske nettverk. Det viser seg imidlertid at flere menigheter med tilhørighet i Baptistsamfunnet teologisk sett regner seg mer som pinsekarismatiske menigheter, men har kirkesamfunnstilhørighet i Baptistsamfunnet. (se 4.2.3 over). Eriksen (2018) viste også hvordan pinsemenigheter som Filadelfia International Church (tidligere Filipino Christian Church) rekrutterte mange filippinske fra nominell katolsk bakgrunn, men at kirkesamfunnstilhørighet for mange gjerne var underordnet relasjoner og nettverk, spiritualitet, og pragmatiske hensyn. Livsnær forkynnelse og tilbud, en opplevd levende spiritualitet og lav terskel for deltagelse var noen av faktorene som ble trukket frem her som årsaker til engasjement og åndelig fornyelse.

Forskningen viser imidlertid også at migrantkirkelandskapet er i endring. Ikke begrenset til pinsekarismatiske migrantmenigheter så kan det eksempelvis kommenteres at menigheter som er referert i tidligere forskning kan ha endret navn, slått seg sammen med andre menigheter, blitt lagt ned eller endret kirkesamfunntilhørighet.

4.2.5 Internasjonale menigheter

Det finnes et antall såkalt uttalt internasjonale menigheter i Norge.¹⁹ Disse kan både ha tilknytning til kirkesamfunn eller være uavhengige. International Fellowship er for eksempel en større internasjonal gruppe i pinsemenigheten Betel Trondheim. På den andre siden er Sandnes International Church i Rogaland og Oslo International Family Church, North Sea Baptist Church eksempler på migrantmenigheter som er med i Baptistsamfunnet, men som i profil gjerne knytter til seg mennesker fra ulike kirkelige bakgrunner. Stavanger International Church har på sin side vært tilknyttet

¹⁸ www.pinsebevegelsen.no

¹⁹ Som referert tidligere argumenterer Gerry ter Haar og andre for at begrepet «internasjonal menighet» er et mer bærekraftig begrep som bedre beskriver og reflekterer migrantmenigheters selvforståelse og karakter.

Det norske misjonsselskap (NMS) og hatt ledere fra ulike konfesjonelle bakgrunner. Flere av disse internasjonale menighetene kan i noen grad regnes som interkonfesjonelle menighetsfelleskap. American Lutheran Church i Oslo er en menighet som i karakter har vært internasjonal og ofte interkonfesjonell i demografi (Hvattum 2003).

Vi nevner i korthet for oversiktens del også at menigheter som St. Edmunds Anglican Church i Oslo.²⁰ Adventkirken og tidvis Metodistkirken har stedvis også vært nokså internasjonal i karakter, særlig i stor-byene. I tillegg nevner vi Svenske Margaretakyrkan²¹ og Den tyske evangeliske forsamling (Die Deutche Evangelische Gemeinde in Oslo).²²

Forskningen viser imidlertid også at mange migrantmenigheter ønsker å være internasjonale i karakter og demografi, i navn og profil, og ikke minst av misjonale hensyn, både i forhold til andre internasjonale og mot etnisk norske (Eriksen, 2019, s. 3). Våre søk fant imidlertid ikke mange studier som gikk direkte og fokusert komparativt på studier av rent «internasjonale» menigheter.

4.3 Migrantperspektiv

En stor del av forskningen referert over er kvalitative studier som har til hensikt å fremme migrantperspektivet i forskningen og ikke bare beskrive menigheter og forskningstematikken fra et utenfra perspektiv. Å snakke om et «migrantperspektiv» er derfor et metodiske og forskningsetiske anliggende som forskere må ta stilling til samt som bør tas med når forskningen ledes og brukes videre. Migrasjonsforskeren Jørgen Carling drøfter blant annet dette i artikkelen «Beyond the insider-outsider divide in migration research» (Carling, Erdal og Ezzati 2014). I forlengelse av dette drøfter Marta Bivand Erdal temaet spesifikt relatert til norsk kontekst i sin artikkel «Innenfra, utenfra og tredjeposisjoner? Refleksiv posisjonaltet i forskning blant katolikker i Norge» (Erdal 2016) og argumenterer for muligheten til å kunne innta ulike forskningsmessige posisjoner i forskningen, men der det er viktig med refleksivitet i forhold til om en skriver fra et innenfra perspektiv eller et mer beskrivende utenfra perspektiv. Kvalitativ forskningstradisjon legger imidlertid vekt på at ingen kommer til forskningen uten egen forforståelse og kulturelle og andre briller. Dette er perspektiver som bør tas med i betraktning når en videre kontekstualiserer forskning på kristne migranter og migrantmenigheter i Norge.

Det kan også nevnes at en del forskningsbidrag er skrevet av forskere med migrantbakgrunn, uten at det tenkes at det er naturlig å tematisere dette videre her utover det at enkelte forskere gjør dette i egne bidrag.

²⁰ Se evt. (Derry 1975) og (Pettersen 2009).

²¹ Se f.eks. (Norrmann 1999) og (Sandvik 2016).

²² Se (Günther 1959).

5 Krysskulturelle miljøer og kristne migranter

Når det gjelder krysskulturelle miljøer og kristne migranter (f.eks. etterkommere av innvandrere, misjonærer og misjonærbarn, barn fra flerkulturelle familier, osv.) er det også her kun et begrenset omfang av forskning fra den norske konteksten. Det finnes relativt mye forskning på flerkulturelle miljøer i skole og i andre deler av samfunnet, men relativt lite som går konkret på kristne miljøer selv om mange norske menigheter kan være engasjert i arbeid for og med innvandrere når det for eksempel gjelder integrering (se Kapittel 3).

Et sentralt anliggende for mange migrantmenigheter så vel som norske kirker i møte med innvandrere er knyttet til krysskulturelle møtepunkt og neste generasjon innvandrere. I flere av forskningsbidragene referert til nå fremkom dette som et hovedanliggende for mange kristne migrantmiljøer (se f.eks. Eriksen, 2016). Dette er også et hovedanliggende i forskning fra andre kontekster. Jon Horgen Fribergs FAFO-rapport *Assimilering på norsk. Sosial mobilitet og kulturell tilpasning blant ungdom med innvandrerbakgrunn* (Friberg 2016) drøfter blant annet i hvilken grad barn av religiøse innvandrere forblir religiøse eller endrer sin religiøsitet. Innvandrere fra kristne migrantbakgrunner inngår som en del av materialet og analysen.

I en artikkel drøfter Gunn Vedøy og Anders Vassenden (2020) hvordan innvandrersorganisasjoner og menigheter bidrar i migrantungdoms skolehverdag. Dette sammenfaller også med observasjoner som viser at mange kristne migrantmenigheter tilbyr norskkurs og andre. Ut fra sin doktoravhandling om tamilsk hindu ungdom, beskriver Hildegunn Valen Kleive (2017) hvordan vestlandsk bedehuskultur også var et naturlig krysskulturelt lokalt møtepunkt for mange av disse.

Ronald Mayora Synnes' doktorgradsavhandling omhandler *Ungdom i migrantmenigheter. En studie av forhandlinger om religion, etnisitet og kjønn* (Synnes 2019). Studien er en komparativ studie som omhandler både muslimske og kristne migrantungdommer og -miljøer. I artikkelen «Ethnicity Negotiations: Strategies of Young Muslims and Christians in Oslo» (Synnes 2018) baserer seg på studier i henholdsvis to muslimske og to kristne migrantmenigheter der Synnes viser at religiøs tilhørighet tar fortrinn for familiens språklige og etniske bakgrunn. I en tidligere artikkel, «Religiøsitet blant unge muslimer og kristne i Oslo: Fra barnetro til voksentro» (Synnes 2014) drøfter Synnes hvordan muslimske og kristne ungdommer forholder seg til religiøs tro, identitet og praksis. Funnene i artikkelen bygger på Synnes' (Synnes 2011) masteroppgave med samme tema.

I sin doktorgradsavhandling som sosial samhörighet på kulturelt mangfoldige Søndre Nordstrand bydel i Oslo inkluderer Bjørn Hallstein Holte (Holte 2018) også ungdom og ungdomsorganisasjoner blant kristne migrantmiljøer.

I sin masteravhandling *Bridges and barriers in intercultural relationships*, undersøker Carina Francisco Sand (Sand 2018) hvordan etnisk norske i to karismatiske menigheter i Oslo motiveres for krysskulturelle møtepunkter med innvandrere i menigheten, samt drøfter barrierer for interkulturelt fellesskap. Sand fant for eksempel av personer med utenlandserfaring syntes å være særlig motivert for kontakt med innvandrere i menighetene. I en masteroppgave i kulturmøter ved Høgskulen i Volda skrev Johan Magnus Aanderaa (2019) en oppgave om integrering av kristne innvandrere i en frimenighet på Sunnmøre.

I Hanne Valens (2013) masteroppgave tidligere kommentert ser Valen på ulike utfordringer som migrantungdom i kristne migrantmiljøer opplever både i forhold til egen migrantkontekst og til den norske kirkevirkeligheten. Hun fant for eksempel at ungdom fra kristne migrantbakgrunner hadde stor bibelkunnskap og engasjement, men ønsket seg likevel kulturelle former som var mer i tråd med den norske konteksten de vel så mye var en del av.

Som også referert tidligere gjør Thilesen (2010), Kristoffersen (2013), og Thang (2015), studier av kristne ungdommer fra Chin migrantbakgrunn og identitetsforhandlinger ungdom gjør i skjæringspunktet mellom det å være Chin og det å vokse opp i en norsk kontekst.

6 Skandinaviske folkekirker i møte med kristne migranter og migrantmenigheter

Studier og forskning innen feltet kristne migranter og kristne migrantmenigheter og folkekirker i Sverige og Danmark ser ut til ha et noenlunde tilsvarende omfang som i den norske konteksten. Antologien *Kristne migranter i Norden* (2016) inkluderer perspektiver fra både den svenske, danske og finske konteksten. Forskningen viser imidlertid også at det er nære transnasjonale bånd over landegrensene, særlig i de skandinaviske landene.

På grunn av oppdragets rammemessige begrensninger har det ikke vært anledning til å gjøre et like omfattende søk og gjennomgang av forskning knyttet til de svenske og danske folkekirkenes møte med og arbeid blant kristne migranter og migrantmenigheter. Vi gir derfor en kort introduksjon til noen nyere studier, som gir godt utgangspunkt for å få en oversikt over forskningen på feltet. Den under refererte forskningen kan derfor mangle viktige studier som ikke er kommet med i oversikten.

6.1 Sverige

I sitt bidrag til *Kristne migranter i Norden* gir Magdalena Nordin en oversikt over «Vad vi vet og inte vet om kristna migranter i Sverige» (2016). Hun innleder sitt kapittel ved å understreke at selv om en stor andel av migrantene som har kommet til Sverige de senere årene har kristen tilhørighet, så er det fortsatt gjort lite forskning på kristne migranter i Sverige. Hennes kapittel, som har en omfattende litteraturliste, er et godt sted å starte for å få en oversikt statistikk over kristne migranter og migrantmenigheter, samt på forskningen på dette feltet fram til 2016. Se også Martikainens kapittel, «Hvorfor studere kristne migranter i Norden?» (Martikainen 2016).

Når det gjelder forskning på møtet mellom Svenska kyrkan og kristne migranter så har Kristina Helgesson Kjellin hatt et særlig fokus på dette området, og blant annet forsket på menigheter i nettverket *Framtiden bor hos oss* (FBHO), (<https://www.svenskakyrkan.se/framtidenborhososs>). I boken *En bra plats att vara på: En antropologisk studie av mångfaldsarbete och identitetsskapande inom Svenska kyrkan* beskriver og analyserer hun, med et spesielt fokus på en case-menighet, arbeid og holdninger hos ansatte og frivillige i nettverket (Kjellin 2016a). Ellers har hun utdypet tematikken i to relativt nylig publiserte bidrag, «'Can we find other ways forward?': Church relations among migrants and non-migrants in the Church of Sweden» (Kjellin 2019) og «'We can teach Swedes a lot!': Experiences of in/hospitality, space making, and the prospect of altered guest-host relations among migrant and non-migrant Christians in the Church of Sweden» (Kjellin 2020). Se også artikkelen «To build bridges and break the walls» (Kjellin 2016b), hvor hun ser på rollen Svenska kyrkan spiller i forhold til flyktningsituasjonen. Annette Leis-Peters drøfter også denne tematikken i artikkelen «'Røst' eller 'service': Reflekjoner

rundt kirkenes rolle som sivilsamfunnsaktør i 'flyktningekrisen'» (Leis-Peters 2017)

Andreas Holmberg har også forsket på menigheter i FBHO nettverket. I sin doktoravhandling drøfter han hvordan selvforståelse og identitet endres og påvirkes i møte med det kristne mangfold som migrantkristne i menighetene innebærer. Holmberg spør videre hvordan den «levde ekklesiologien» i disse menighetene utfordrer Svenska kyrkans ekklesiologi (Holmberg 2019). FBHO er også tema i boken med samme navn, hvor Christina Byström og Johanna Linder beskriver metoder og holdninger i og til mangfoldsarbeid i svenske urbane menigheter. Boken bidrar også med noen teologiske refleksjoner av Henrik Törnquist (Byström and Linder). Se også (Blåder 2017) for et bidrag til migrasjonsteologisk refleksjon.

I likehet med forskning på migrantmenigheter i den norske (og andre europeiske) konteksten, fokuserer en del av forskningen på kristne migranter i Sverige på pentekostale miljøer blant migranter. Antropolog ved Uppsala universitetet, Jan-Åke Alvarsson skrev allerede i 1999 en artikkel som omhandlet religiøs omvendelse blant innvandrere (Alvarsson 1999). Alvarsson har i redegjørelsen av svensk pinsekristenhet også inkludert migrantperspektivet i noen av sine beskrivelser (Alvarsson 2011, 2015). Nils Malmströms kapittel «Pentekostala innvandrarkyrkor» (2013) beskrev betydningen av globale megakirker som The Redeemed Christian Church of God (RCCG) (og andre) men også svenske menigheter for migranter i den svenske konteksten. På bakgrunn av omfattende kontakt med afrikanske innvandrerkirker i Sverige bidro Malmström også blant annet på en konulasjon for World Alliance for Pentecostal Theological Education i Stockholm 2010 med et afrikansk perspektiv på «How do we succeed as a church in Sweden ...an African response» (Malmström 2010). Han beskriver her også hvordan store kirker som RCCG arbeider i Skandinavia.

Anne Kubais forskning representerer også et pionerarbeid på afrikanske migrantmenigheter, ikke minst kjent for tittelen «Singing the Lord's song in a strange land» (Kubai 2008, 2013, 2014). Alvarssons artikkel «Afrikanske pentekostaler i Sverige» (2016) drøfter blant annet hvordan afrikanske kristne foretrakk sin «kristne» identitet fremfor sin afrikanske bakgrunn i møte med svensk kristenhet. Alvarsson beskriver også at afrikanske menigheter som RCCG har spansktalende menigheter i sitt nettverk i Sverige, noe som illustrerer kompleksiteten og mangfoldet når en omtaler kristne migrantmiljøer.

Ved Centre for Multidisciplinary Research on Religion and Society (CRS Uppsala)²³ er en rekke forskere fra ulike faglige bakgrunner ved universitet i Uppsala og universitetet i Göteborg i gang med et prosjekt om pentekostale migrantmiljøer i Sverige, «Pentecostal Migrants in Secular Sweden: Influences and Challenges» (2019-2022), et prosjekt finansiert av det svenske forskningsrådet. Prosjektet er interdisiplinært og ser særlig på utfordringer og hvordan pentekostale migranter

²³ <https://www.crs.uu.se/research/pentecostalmigrants-in-secular-sweden/>

forholder seg til den sekulære samfunnsvirkeligheten i Sverige. Prosjektet bygger på statistisk, geografisk og demografiske data i tillegg til å inkludere en komparativ kvalitativ analyse av afrikanske, latin-amerikanske og arabiske pentekostale migranter.

Flere av forskerne knyttet til dette prosjektet har tidligere også gjort studier av pentekostale migrantmiljøer i Sverige. Antropolog Emir Mahieddin har blant annet sett på latin-amerikanske og andre migrantgrupper i Sverige, blant annet latin-amerikanske pentekostal migranter i Stor-Stockholm (Mahieddin 2021), betydningen av bønn for pentekostale migranter (Mahieddin 2015), og entreprenørskap i pentekostale migrantmiljøer (Mahieddin 2016a; Mahieddin 2016b). Emir Mahieddins artikkel «Pentecostal Migrants in Sweden: Belief and Mistrust in Stockholm's Urban Space» (Mahieddin 2020) ser for eksempel på entreprenørskap blant rumenske pinsevenner i Sverige. En annen forsker fra Uppsala i samme prosjekt, Torbjörn Aronsson, har også gjort kartlegging av fremveksten av pinsekarismatiske menigheter i Sverige, inkludert internasjonale menigheter og migrantmenigheter. Han har også gjort en kartlegging av latin-amerikanske pinsemenigheter i Stor-Stockholm (Aronsson 2021).

For den ortodokse kirke i Sverige se f.eks. K. Wares *Den ortodoxe kyrkan* (Ware 2003).

6.2 Danmark

Fra kirkelig hold er det arbeidet med kristne migranter både i Den danske folkekirken og blant frikirker.

Mye relevant materiale og informasjon er tilgjengelig på sidene til *Folkekirken migrantsamarbeide*, (<https://www.interchurch.dk/materialer/migrantsamarbejde>) og Tværkulturelt senter sine nettsider <https://www.tvaerkulturelt-center.dk/>.

Når det gjelder nyere forskning på feltet, finner vi et begrenset antall studier som omhandler relasjonen mellom kristne migranter, migrantmenigheter og folkekirken. Et par eldre studier vises fortsatt ofte til, nemlig *Andre stemmer. Migrantkirker i Danmark* (Munck-Fairwood 2004) og *Dannebroget. Håndbog om kirkens møte med et flerkulturelt Danmark* (Munck-Fairwood and Nielsen 1994). Forholdet mellom migranter, derav kristne migranter og migrantmenigheter adresseres imidlertid i flere kapitler i boken *Migration og mission*, hvor både historiske og aktuelle perspektiver løftes fram. Kurt E. Larsen gir blant annet en kort oversikt over Folkekirken migrasjonsarbeide (Larsen 2016). Elizabeth Padillo Olesen presenterer erfaringer fra arbeid blant migranter, inkludert flyktninger i et bestemt prosti (Olesen 2016). Hans Raun Iversens artikkel diskuterer migrantmenigheters plass i Folkekirken (Iversen 2016 cf. Iversen 2018), mens Søren Dalgaard diskuterer modeller for menighet og misjon blant migranter i Danmark (2016). En nyere studie

som presenterer erfaringsbaserte refleksjoner over arbeid med migranter er Niels Nymann Eriksens bok om gjestfrihet (Eriksen 2018a).

Når det gjelder studier om migrantmenigheter har Julie K. Allen (Allen 2018a) sett på hvordan migrantmenigheter bidrar til integrering, identitet og nettverksbygging for nylig ankomne innvandrere basert på undersøkelser av afrikanske kvinner i tre migrantmenigheter i København og Aarhus (Allen 2018b). Trolle (Trolle 2016) beskriver hvordan filippinske au pairer ofte flytter fra Danmark til Norge (eller omvendt) etter endt au pair periode samt betydningen av migrantmenigheter der det ofte er relativt flyktig distanse mellom det å komme fra en katolsk bakgrunn til det å gå i en pinsemenighet (og noen ganger motsatt). Spiritualitet, relasjoner og praktisk støtte bidrar til at migranter tar del i migrantmenigheter på tvers av egen religiøs og/eller kirkelig bakgrunn (S.S. Eriksen 2018c). I et kapittel i *Regnum seriens Mission to the World. Communicating the Gospel in the 21st Century* (Engelsviken 2008), skriver Mogens Mogensen (Mogensen 2008) et kapittel om konvertering i en dansk migrasjonskontekst. Mogensen har imidlertid skrevet bredt om temaområder knyttet til flerkultur, integrering, religionsmøter, kirke og misjon.²⁴

Fra en Midt-Østelig kirkekontekst har Sara Lei Sparre & Lise Paulsen Galal (Sparre and Galal 2018) studert egyptiske, koptiske og assyriske kristne i Danmark med fokus på betydning av religiøse ritualer og hellig tid og rom for disse både i forhold til spiritualitet og i forhold til integrering (Lei og Paulsen 2021; Sparre and Galal 2020; Sparre 2021).

Ut fra forskningsprosjektet the Danish Pluralism Project om religiøst mangfold i Danmark presenterer Lars Ahlin og en rekke andre forskere (Ahlin et al. 2012) funnene fra prosjektet og drøfter ulike utfordringer knyttet til religiøst mangfold (Fibiger 2009).

²⁴ Se <https://mogenssmogensen.wordpress.com/akademiske-publikationer-o-l/>

7 Konklusjon

Denne kartleggingen av forskningen på kristne migranter og migrantmenigheter i Norge tok utgangspunkt i Kirkerådets bestilling om å belyse denne tematikken ut fra Den norske kirkes (Dnk) handlingsplan for videre arbeid mot kristne migrantmiljøer i Norge. Basert på systematiske litteratursøk og annen tilgjengelig kunnskap har kartleggingen fokusert på å skaffe til veie en oversikt over forskning som på ulike måter belyser møter mellom kristne migranter, migrantmenigheter og Dnk og andre kirkelige sammenhenger. Forankret i Kirkerådets «Åtte kjennetegn for Den norske kirke i en ny tid» ble søkene rettet mot en rekke temaområder som til sammen kunne svare på bestillingen. Dette inkluderte holdninger i møte med migranter, arbeid for og med migranter i Dnk og andre kirkesamfunn, hvordan Dnks organisasjonsform kan innvirke på møte med kristne migranter og migrantmenigheter, krysskulturelle miljøer og kristne migranter, samt relevant forskning og erfaring fra andre kirker i Skandinavia. Kartleggingen gir i så måte både kunnskap om hva det er forsket på og hva det ikke er forsket på.

Det har vært et interessant prosjekt å gjennomføre. Selv om vi ikke var ukjente med forskningsfeltet og har forsket på relevante tematikker selv, gav prosjektet mye ny kunnskap og en mulighet til å organisere dette mot en konkret kontekst. Vi er i så måte takknemlig til Kirkerådet for muligheten til å gjennomføre prosjektet.

I sin helhet viser kartleggingen av forskningen på kristne migranter og kristne migrantmenigheter og -miljøer i Norge at det til dags dato er et begrenset omfang av forskning på dette feltet, særlig sammenliknet med forskning fra andre europeiske kontekster. Ikke minst er det lite forskning på feltet kristne migranter og migranternes møte med Dnk og Dnk selvforståelse, organisasjon og arbeid i lys av den store veksten av kristne med en annen kulturell og kirkelig bakgrunn enn den norske. Kartleggingen viser også at forskningen spenner over en relativt kort tidsperiode, men kan sees i sammenheng med de ulike migrasjonsbølgene som ulike grupper kristne migranter kan forstås å være en del av. Det er særlig det siste tiåret at tilfanget av ny forskning har funnet sted.

Kartleggingen tydeliggjør at det er et betydelig behov for mer forskning på dette feltet i den norske konteksten. Ikke minst er det behov for nye empiriske studier av det store mangfoldet migranter som finnes og som er representert ved begrepet "kristne migranter" og migrantmenigheter. Det er for eksempel lite forskningsbasert kunnskap om kristne minoriteter i Norge, eksempelvis kristne fra Midtøsten, tidligere Øst-Europa, eller "expats" fra vestlige kontekster i Norge. Det finnes også et stort mangfold av afrikanske, asiatiske og latin-amerikanske bakgrunner som vi bare så vidt har begynt å få kunnskap om. Det er også behov for longitudinale studier som ser på hvordan migranter forholder seg til sin egen religiøse bakgrunn over tid så vel som til det norske kirkelandskapet.

Et hovedanliggende for både migranter og en norsk kirkekontekst er forholdet til neste generasjons innvandrere og hvordan disse forholder seg til kristen tro, kirke og samfunn. Selv om det er noen studier som har begynt å se på dette, viser den relativt korte perioden omfattet av forskningen i Norge at det vil være et stort behov for mange studier som ser på dette. Ikke minst ville det vært interessant å gjøre aksjonsforskningsstudier der migrantmiljøene selv var aktivt delaktige i forskningsprosessen.

Forholdet mellom kristne migrantmenigheter og Dnk (samt andre kirkesamfunn) er også i stor grad utforsket med noen unntak. Hvilke teologiske, sosiokulturelle og/eller organisatoriske utfordringer finnes i møtet mellom migrantmiljøer og norsk kirkevirkelighet? I hvilken grad kan kristne migrantmiljøer selv være med å påvirke den kirkelige agendaen? Hvordan kan og bør mangfold bidra til endringer i norske kirker? Hva kan migrantmenigheter lære av norske kirkelig? Hvordan kan økumenikk bidra til lokale og nasjonale møteplasser mellom migranter og norsk kristenhet? Hvordan kan norske kirker møte transnasjonale kirkesamfunn representert i Norge? Dette er bare noen mulige spørsmål som kan bidra til å anspore fremtidig forskning. Vi håper at rapportens funn og tilhørende litteratur og sammendrag vil bidra til dette.

Vi ønsker avslutningsvis å ønske Kirkerådet og Dnk lykke til med videre arbeid med migranter, migrantmiljøer og migrantmenigheter.

8 Referanseliste

- Aanderaa, Johan Magnus. 2019. "Kristne innvandrere på Sunnmøre." Master i kulturmøte Master, Høgskulen i Volda.
- Ahlin, Lars, Jørn Borup, Marianne Qvortrup Fibiger, Lene Kühle, Viggo Mortensen, and René Dybdal Pedersen. 2012. "Religious Diversity and Pluralism: Empirical Data and Theoretical Reflections from the Danish Pluralism Project." *Journal of contemporary religion* 27 (3): 403-418. <https://doi.org/10.1080/13537903.2012.722034>.
- Allen, Julie K. 2018a. "Migrant churches as integration vectors in Danish society." *Scandinavian-Canadian Studies* 25: 116-134. https://www.scancan.net/allen_1_25.htm.
- . 2018b. "The Role of Migrant Churches in Danish Integration." *The Bridge* 41 (8). <https://scholarsarchive.byu.edu/thebridge/vol41/iss2/8>.
- Alvarsson, Jan-Åke. 1999. "Conversion to Pentecostalism among ethnic minorities." *Swedish Missiological Themes, Smt* 87 (3): 359-387.
- . 2011. "Scandinavian Pentecostalism." In *European Pentecostalism*, edited by William Kay and Anne E. Dyer, 19-39. Leiden: Brill.
- . 2015. "Research on Pentecostalism in Sweden." *Approaching Religion* 5 (1): 16-30. <https://doi.org/10.30664/ar.67560>. <https://journal.fi/ar/article/download/67560/27856>.
- . 2016. "Afrikanska pentekostaler i Sverige: Kyrkans roll i skapandet av en ny identitet." In *Kristne migranter i Norden*, edited by Anders Aschim, Olav Hovdelien and Helje Kringlebotn Sødal, In Portal akademisk, 175-189. Kristiansand: Portal forlag.
- Anderson, Allan. 2018. "Foreword." In *Charismatic Christianity in Finland, Norway and Sweden: Case studies in historical and contemporary development*, edited by Jessica Moberg and Jane Skjoldli, In Palgrave Studies in New Religions and Alternative Spiritualities, v-ix. Palgrave Macmillan.
- Arentzen, Thomas. 2018. "De ortodokse kirkene - østlige tradisjonsbærere." In *Kirkesamfunnene i Norge: Innføring i kirkekunnskap*, edited by Ola Tjørholm, 125-150. Cappelen Damm Akademisk.
- Aronsson, Torbjörn. 2021. "Migration and Global Pentecostalism in the Greater Stockholm Area: A Mapping of the Growth of Local Migrant Churches in Stockholm." *Penteco Studies* 20 (1). <https://doi.org/10.1558/pent.41045>.
- Asamoah-Gyadu, J. Kwabena. 2016. "Faith, an alien and narrow path of Christian ethics in migration." In *Religion, Migration and Identity: Methodological and theological explorations Theology and Mission in World Christianity 2*, edited by Martha Frederiks and Dorottya Nagy, 152. Leiden: Brill.
- Aschim, Anders, and Marte Fanneløb Giskeødegård. 2017. "«Vi gjer det for Gud ... og for oss sjølve» - Polske innvandrere på dugnad." *Kirke og Kultur* 122 (2): 203-218. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3002-2017-02>. http://www.idunn.no/kok/2017/02/vi_gjer_det_for_gud_og_for_oss_sjoelve_-_polske_innvan.
- Aschim, Anders, Helje Kringlebotn Sødal, Olav Hovdelien, and livssyn og kyrkjefag Høgskulen i Volda Institutt for religion. 2016. *Kristne migranter i Norden*. Vol. nr. 28. *Kyrkjefag profil*. Kristiansand: Portal.
- Austigard, Kari. 2008. En empirisk undersøkelse av den spansktalende gruppen i Salemkirken i Oslo. Oslo: K. Austigard.
- Bangstad, Sindre. 2019. *DnK-menigheters møte med kristne migranter: En rapport for kirkerådet*. (Oslo: Institutt for kirke- KIFO, religions- og livssynsforskning). http://www.kifo.no/wp-content/uploads/2020/03/Migrantmen_rapport-002.pdf.
- Barstad, Anders. 2019. *Er religiøse innvandrere mindre integrert?* SSB. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/er-religiose-innvandrere-mindre-integrert>.
- Birkedal, Erling, and Turid Skorpe Lannem. 2019. "Kirkelandskapet i Norge i endring : utfordringer til Den norske kirke." *Norsk tidsskrift for misjonsvitenskap [elektronisk ressurs]* (Årg. 73, nr. 1): 8-22.
- Blåder, Niclas. 2017. "A Contribution to Churches' Reflections on Immigration: Theological Inputs from Dietrich Bonhoeffer." In *Mending the world? : possibilities and obstacles for religion, church, and theology*, edited by Niclas Blåder and Kristina Helgesson Kjellin, In Research series (Svenska kyrkan) ;. Eugene, Oregon: Pickwick Publications.
- Botvar, Pål Ketil, and Ulla Schmidt. 2010. *Religion i dagens Norge: Mellom sekularisering og sakralisering*. Oslo: Universitetsforl.

- Brekke, Jan-Paul, Audun Fladmoe, and Dag Wollebæk. 2020. *Holdninger til innvandring, integrering og mangfold i Norge: Integreringsbarometeret 2020*. Institutt for samfunnsforskning (Oslo). <https://www.imdi.no/contentassets/549cabe5419b4f7f8d3c38f18bacc06e/integreringsbarometeret-2020.pdf>.
- Brekke, Torkel. 2019. "Christianity Betrayed: Conspiracy Theory about a Leftist-Muslim Plot against Christianity in Norway." *Journal of Religion and Society* 21: 1-15.
- Brottveit, Ånund. 2020. *Bidrar tros mangfoldet til «parallelsamfunn»? En undersøkelse av tros- og livssynssamfunnene i Oslo*. (Oslo: Institutt for kirke- KIFO, religions- og livssynsforskning). http://www.kifo.no/wp-content/uploads/2020/02/STL_rapport_endelig.pdf.
- Byström, Christina, and Johanna Linder. *Framtiden bor hos oss: Metoder och förhållningssätt i urbana mångfaldsförsamlingar i Svenska kyrkan*. Argument.
- Carling, Jørgen, Marta Bivand Erdal, and Rojan Tordhol Ezzati. 2014. "Beyond the insider–outsider divide in migration research." *Migration Studies* 2 (1): 36–54.
- Dalgas, Karina Märcher. 2016. "Filipino au pairs on the move." 6 (4): 199. <https://doi.org/https://doi.org/10.1515/njmr-2016-0028>. <https://content.sciendo.com/view/journals/njmr/6/4/article-p199.xml>. <https://content.sciendo.com/downloadpdf/journals/njmr/6/4/article-p199.pdf>.
- Dalsgaard, Søren. 2016. "Modeller for menighed og mission blandt migranter i Danmark." In *Migration og mission*, edited by Mogens S. Mogensen, 133-143. Århus: Dansk Missionsråd.
- Daugstad, Gunnlaug. 2009. "Et mangfold av tro og livssyn: Det flerkulturelle Norge." *Samfunnsspeilet* 23 (3).
- DAWN. 2010. *Kartlegging av migrantmenigheter i Oslo* [Mapping of migrant churches in Oslo]. DAWN Norge (Oslo).
- . 2012/2013. *Nasjonal kartlegging av migrantmenigheter* [National mapping of migrant churches]. (DAWN Norge).
- Derry, T. K. 1975. *A history of St. Edmunds Church, Oslo : 1884-1974*. Edited by Church St. Edmund's. Oslo: S.n.
- Destå, Lemma. 2018. "Migrasjon og norsk kirkeliv: Afrikanske og asiatiske menigheter i Norge." In *Kirkesamfunnene i Norge: Innføring i kirkekunnskap*, edited by Ola Tjørholm, 295-312. Cappelen Damm Akademisk.
- . 2019. *Faglig rapport om migrantmenigheter*. Oslo: Flerkulturelt kirkelig nettverk i Norges kristne råd.
- Donkor, Andrews Darko. 2016. *Assimilation and Social Success : Cultural Identity of Second Generation Nigerian Migrants in Oslo, Norway*.
- Drønen, Av Tomas Sundnes, and Benedicte Nessa. 2013. "Globalisering, misjon og prostitusjon." *Kirke og Kultur* 118 (2): 119-130. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3002-2013-02-03> ER. http://www.idunn.no/kok/2013/02/globalisering_misjon_og_prostitusjon.
- Drønen, Tomas Sundnes. 2017. "Christian migrant communities: Transnational, transcultural, and translocal discourses of dchange." *Method and Theory in the Study of Religion*: 1-25. <https://doi.org/doi.10.1163/15700682-12341412>. https://brill.com/abstract/journals/mts/30/3/article-p227_2.xml.
- . 2018. "Christian migrant communities: Transnational, transcultural, and translocal discourses of change." *Method & Theory in the Study of Religion* 30 (3): 227 - 251. <https://doi.org/https://doi.org/10.1163/15700682-12341412>.
- Drønen, Tomas Sundnes, and Stian Sørli Eriksen. 2015. ""Av alle folkeslag, stammer, folk og tungemål": Mangfold i den globale kirke i Rogaland." edited by Stian Sørli Eriksen, [106]-131. Stavanger: Hertervig akademisk, 2015.
- Drønen, Tomas Sundnes, Kari Storstein Haug, Geir Skeie, and Gerd Marie Ådna. 2016. *Kirken i verden, verden i kirken : globale perspektiver på trosopplæringen*. Vitenskapelig monografi. Hertervig Akademisk.
- Døving, Cora Alexa. 2010. Religionspluralisme. Religion, migrasjon og integrering. *IMER Forskningsrådet*: 1-28. Accessed 01.06.11.
- Døving, Cora Alexa, and Berit Thorbjørnsrud. 2012. *Religiøse ledere : makt og avmakt i norske trossamfunn*. Oslo: Universitetsforl.
- Ekue, Amele Adamavi-Aho. 2009. "Migrant Christians: believing wanderers between cultures and nations." *The Ecumenical Review* 61 (4): 387. <https://doi.org/10.1111/j.1758-6623.2009.00036.x>. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/j.1758-6623.2009.00036.x>.
- Elgvin, Olav, and Kristian Rose Tronstad. 2013. "Nytt land, ny religiøsitet? – Religiøsitet og sekularisering blant ikke-vestlige innvandrere i Norge." *Tidsskrift for samfunnsforskning* 54 (1):

- 63-91. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-291X-2013-01-0>.
http://www.idunn.no/tfs/2013/01/nytt_land_ny_religisitet_-_religisitet_og_sekulariserin.
- Engelsviken, Tormod. 2008. *Mission to the world : communicating the Gospel in the 21st century : essays in honour of Knud Jørgensen. Regnum studies in mission*. Oxford: Regnum.
- Erdal, Marta Bivand. 2016. "Innenfra, utenfra og tredjeosisjoner? Refleksiv posisjonaltet i forskning blant katolikker i Norge." In *Kristne migranter i Norden*, edited by Anders Aschim, Olav Hovdelien and Helje Kringlebotn Sødal, 142–59. Kristiansand: Portal.
- . 2017. 'When Poland Became the Main Country of Birth Among Catholics in Norway': Polish Migrants' Everyday Narratives and Church Responses to a Demographic Re-Constitution. London: London: Palgrave Macmillan UK.
- Eriksen, Niels Nymann. 2018a. *Gæstfrihed*. ASCHEHOUG A/S.
- Eriksen, Stian. 2015. "The epistemology of imagination and religious experience: A global and Pentecostal approach to the study of religion?" *Studia Theologica - Nordic Journal of Theology* 69 (1): 1-29. <https://doi.org/10.1080/0039338X.2015.1028104>.
<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/0039338X.2015.1028104?needAccess=true>.
- Eriksen, Stian Sørli. 2016. "Church of Pentecost International: Fortellingen om en migrantmenighet i Oslo." In *Kristne migranter i Norden*, edited by Anders Aschim, Olav Hovdelien and Helje Kringlebotn Sødal, In Portal Akademisk, 190-207. Kristiansand: Portal forlag.
- . 2017. "Jesus synlig i det mangfoldige Norge." In *Jesus synlig - for dem som ennå ikke tror*, edited by Idland William Knut, Fuglset, 53 - 61. Hermon forlag.
- . 2018b. "Changing the world through prayer: Prayer as mission strategy among migrant churches in Norway." *Mission Studies* 35 (1): 124-151. <https://doi.org/10.1163/15733831-12341550>.
- . 2018c. "'God Brought Me Here to Change Me': Narratives of Spiritual Transformation in Pentecostal Migrant Churches in Norway." *PentecoStudies: An Interdisciplinary Journal for Research on the Pentecostal and Charismatic Movements* 17 (2): 180-204.
<https://doi.org/10.1558/pent.35112>.
- . 2019a. Beyond "Reverse Mission"? : Transnational religion, transforming spirituality, and transcultural mission among migrant churches in Norway.
- . 2019b. "Immigrant - majority church relations in the West: Separate worlds or bridges over troubled waters?" *Lausanne Global Analytics (LGA)*.
- . 2020. "Flyktige rom og tynne steder: En transnasjonal og spatial analyse av pentekostale migrantmenigheter i Norge." In *Rom og sted: Religionsfaglige og interdisiplinære bidrag*, edited by Knut-Willy Sæther and Anders Aschim, 67–92. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Eriksen, Stian Sørli, Tomas Sundnes Drønen, and Ingrid Løland. 2020. *African migrant christianities - Delocalization or relocalization of identities? Kap. 11*. Brill.
- Fibiger, Marianne C. Qvortrup. 2009. "The Danish Pluralism Project." *Religion (London. 1971)* 39 (2): 169-175. <https://doi.org/10.1016/j.religion.2009.01.004>.
- Flaata, Sigrid. 2019. "Menigheten møter flyktninger : Den norske kirkes lokale arbeid med flyktninger, asylsøkere og migranter." *Luthersk kirketidende* (Årg. 154, nr. 1): 8-12.
- Flood, Amsalework Tameru. 2012. "The Ethiopian Evangelical community in Oslo: An empirical analysis of five Protestant congregations in Oslo." Det Teologiske menighetsfakultet.
- Friberg, Jon Horgen. 2016. *Assimilering på norsk : sosial mobilitet og kulturell tilpasning blant ungdom med innvandrerbakgrunn*. Edited by Fafo Forskningsstiftelsen. Vol. 2016:43 2016:43.FAFO-rapport (trykt utg.). Oslo: Fafo.
- Furseth, Inger. 2019. "Den norske kirke for «nordmenn»?" *Kirke og Kultur* 124 (3): 280-290.
<https://doi.org/10.18261/issn.1504-3002-2019-03-08> ER.
http://www.idunn.no/kok/2019/03/den_norske_kirke_fornordmenn.
- Furseth, Inger, Lars Ahlin, Kimmo Ketola, Annette Leis-Peters, and Bjarni Randver Sigurvinsson. 2017. *Changing Religious Landscapes in the Nordic Countries*. Cham: Cham: Springer International Publishing.
- Giskeødegård, Marte Fanneløb. 2016. "'Da hadde jeg et stykke Polen her": Den katolske kirke som transnasjonalt rom for fellesskap og tilhørighet." edited by Anders Aschim and Møreforskning, [123]-141 s. Kristiansand: Portal.
- Gulbrandsen, Trygve. 2019. *Elites om am Egalitarian Society: Support for the Nordic Model*. London: Palgrave Macmillan.
- Gullaksen, Johanne Garmann. 2009. "Synlig, men ikke sett? På hvilken måte kan innvandrere inkluderes i en menighet i Den norske kirke?" Master, Menighetsfakultetet.

- Gunn, Vedøy, and Vassenden Anders. 2020. "Innvandreroorganisasjoners og -menigheters bidrag til innvandrerelevans skoleprestasjoner." *Norsk pedagogisk tidsskrift* 104 (2): 148-160. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2987-2020-02-06>.
- Gunnes, Gyrid. 2016. "The ordo of care: A hermeneutical dialogue between Gordon Lathrop's liturgical theology and practices of care in the Open Church of Our Lady, Trondheim." *Studia theologica* 70 (1): 74-96. <https://doi.org/10.1080/0039338X.2016.1180320>.
- Gunnes, Gyrid Kristine. 2017. "Our Lady of the heterotopia: An empirical theological investigation of heterotopic aspects of the Church of Our Lady, Trondheim." *Diaconia* 8 (1): 51-68. <https://doi.org/10.13109/diac.2017.8.1.51>.
- Günther, Hermann. 1959. Schicksale und Aufgaben einer Auslandsgemeinde. Die Deutsche Evangelische Gemeinde in Oslo (Book Review). Berlin: Berlin: Evangelische Verlagsanstalt.
- Haaland, Hanne, and Hege Wallevik. 2016. "Frivillig sektor som inngangsport til det norske." In *På vandring og på flukt: Migrasjon i historisk perspektiv*, edited by Berit Eide Johnsen, 183-207. Cappelen Damm Akademisk.
- Hadland**, Anne Bente. 2018. "Den katolske kirke – sakramentalt liv og hierarkisk struktur." In *Kirkesamfunn i Norge*, edited by Ola Tjørhom, 102-124. Oslo: Cappelen Damm.
- Halvorsen, Lars Julius, and Anders Aschim. 2016. "Å ta del: Polske innvandrere, Den katolske kyrkja og lokalsamfunnet." In *Kristne migranter i Norden*, edited by Anders Aschim, Olav Hovdelien and Helje Kringlebotn Sødal, In Kyrkjefagleg profil, 102-122. Kristiansand: Portal.
- . 2017. "Kapittel 5: Religion som ressurs." In *Immateriell kapital*, 88-109.
- Hansen, Eveline. 2007. En empirisk undersøkelse av Scandinavia Chinese Christian Church i Oslo. Oslo: E. Hansen.
- Haug, Kari Storstein. 2016. "'Når så vi deg fremmed og tok imot deg?'" Migrasjon og teologi i Den norske kirke." In *Kristne migranter i Norden*, In Kyrkjefag Profil, 208-222. Portal forlag.
- . 2018. "Migration in Missiological Research." *International Review of Mission* 107 (1): 279-293.
- Haugen, Hans Morten. 2010. "Den norske kirke og de flerkulturelle utfordringer." *Tidsskrift for Teologi og Kirke* 81 (3): 208-220. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2952-2010-03-04> ER. <http://www.idunn.no/ttk/2010/03/art08>.
- . 2017. "Faith among Youths in Church of Norway Means Greater Interreligious Acceptance." *Nordic Journal of Religion and Society* 30 (2): 97-114. <https://doi.org/10.18261/issn.1890-7008-2017-02-01>. http://www.idunn.no/nordic_journal_of_religion_and_society/2017/02/faith_among_youths_in_church_of_norway_means_greater_interr.
- . 2020. "Norwegian christian leaders: The term 'Christian Values' is divisive and useless." <https://doi.org/https://doi.org/10.3390/rel11100524>.
- . 2021. "Begrepet «kristne verdier» fremmer ekskludering og polarisering: Holdninger hos ansatte ved utdanningsinstitusjoner for kirkelig tjeneste." *Teologisk tidsskrift* 10 (2): 92-107. <https://doi.org/https://doi.org/10.18261/issn.1893-0271-2021-02-04>.
- Holmberg, Andreas. 2019. *Kyrka i nytt landskap. En studie av levd ekklesiologi i Svenska kyrkan*. Åbo: Artos Academic.
- Holte, Bjørn Hallstein. 2018. "Religion and social cohesion: Youth exclusion and religious organisations in a super-diverse city district in Oslo, Norway." PhD, VID Specialized University.
- Holtskog, Stian. 2012. *One House - two churches : an empirical study of the relationship between a migrant church and a Church of Norway (Den norske kirke) congregation who share a church building*, ed menighetsfakultet Det Teologiske. Oslo: S. Holtskog.
- Horn-Hansen, Fredrikke. 2007. "'Jeg føler meg bare sånn filippinsk og katolikk': Nasjonal og religiøs identitet blant filippinere i St. Olavs domkirkes menighet i Oslo." Master, Universitetet i Oslo.
- Horsfjord, Vebjørn L., Sven Thore Kloster, Gina Lende, and Ole Jakob Løland. 2018. *Global kristendom : en samtidshistorie*. Oslo: Universitetsforl.
- Hovdelien, Olav. 2016. "En verdenskirke i miniatyr. Ordenssøstre, prester og kirkelig ansatte om Den katolske kirke i Norge som migrantkirke." In *Kristne migranter i Sverige*, edited by Anders Aschim, Olav Hovdelien and Helje Kringleboth Sødal, 87-101. Kristiansand: Portal forlag.
- . 2019. "The Roman Catholic Church of Norway and migration challenges." *International journal for the study of the Christian church* 19 (1): 17-29. <https://doi.org/10.1080/1474225X.2019.1580953>.
- Hvattum, Elisabeth Hveem. 2003. Ethnic and Religious identity: The American Lutheran Church in Oslo.
- Hämmerli, Maria, and Jean François Mayer. 2014. *Orthodox Identities in Western Europe: Migration, Settlement and Innovation*. Farnham: Farnham: Routledge.

- Iversen, Hans Raun. 2016. "Grundtvigs(k) syn på migrantmenighedernes plass i folkekirken." In *Migration og mission*, edited by Mogens S. Mogensen, 117-131. Århus: Dansk Missionsråd.
- . 2018. *Ny praktisk teologi : kristendommen, den enkelte og kirken*. København: Eksistensen.
- Jacobsen, Knut A. 2008. "Creating Sri Lankan Tamil Catholic space in the South Asian diaspora in Norway." 117-132. Farnham: Ashgate.
- Joachimsen, Kristin. 2019. "Ikke bare fremmed, flyktning og gjest." *Kirke og Kultur* 124 (2): 123-138. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3002-2019-02-03>. http://www.idunn.no/kok/2019/02/ikke_bare_fremmed_flyktning_og_gjest_.
- Kalvig, Anne, and Anna Rebecca Solevåg. 2015. *Levende religion : globalt perspektiv - lokal praksis*. Stavanger: Hertervig akademisk.
- Kaufman, Tone Stangeland, Linn Sæbø Rystad, and Tron Fagermoen. 2018. "Flyktningene i forkynnelsen
- Homiletiske dilemmaer i et stykke norsk prekenpraksi." *Tidsskrift for praktisk teologi* 35 (1): 16-27. <https://journals.mf.no/tpt/article/view/5232>.
- Kirkerådet. 2018. *Menigheten møter flyktninger: Rapport om Den norske kirkes lokale arbeid med flyktninger, asylsøkere og migranter*. https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/samfunnsansvar/diakoni/rapport_diakoni.pdf.
- Kjellin, Kristina Helgesson. 2016a. *En bra plats att vara på: En antropologisk studie av mångfaldsarbete och identitetsskapande inom Svenska kyrkan*. Skellefteå: Artos Academic.
- . 2016b. "'To build bridges and break the walls': The Church of Sweden and the Current Refugee Situation in Sweden." *Diaconia* 7: 75-80.
- . 2019. "'Can We Find Other Ways Forward?': Church Relations among Migrants and Non-Migrants in the Church of Sweden." *Nordic Journal of Migration Research* 9 (1): 135-150. <https://doi.org/10.2478/njmr-2019-0006>.
- . 2020. "'We can teach Swedes a lot!': Experiences of in/hospitality, space making, and the prospect of altered guest-host relations among migrant and non-migrant Christians in the Church of Sweden." In *Contested hospitalities in a time of migration : religious and secular counterspaces in the Nordic region*, edited by Synnøve K. N. Bendixsen and Trygve Wyller, In Religion, resistance, hospitalities. Abingdon, Oxon, New York, NY: Routledge.
- Kleive, Hildegunn Vale, Anders Aschim, Marta Bivand Erdal, and Marte Fanneløb Giskeødegård. 2020. "Når Jesus tar til gatene: Katolske Corpus Christi-prosesjoner i norske byrom." In *Rom og sted: Religionsfaglige og interdisiplinære bidrag*, edited by Knut-Willy Sæther and Anders Aschim, 47-65. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Kleive, Hildegunn Valen. 2017. "Belonging and Discomfort: Young Hindu Religiosity in Rural Norway." *Nordic Journal of Religion and Society* 30 (1): 43-60. <https://doi.org/10.18261/issn.1890-7008-2017-01-03>.
- Klostergaard, Claudia.** 2017. "Migrantmenighet på Sørlandet – en dør inn til arbeidsmarkedet." Master Masteroppgave, Fakultet for humaniora og pedagogikk. Institutt for religion, filosofi og historie. , Universitetet i Agder.
- Kristoffersen, Helge. 2013. "Innvandrarkyrkje og integrering." Master, Høgskulen i Volda.
- Kubai, Anne. 2008. "Singing the Lord's song in a strange land: African churches in Sweden between segregation and integration." In *Together or apart? Report from the Nordic Consultation on Migration and Changing Ecclesial Landscapes*, 41-42. Oslo: Nordic Ecumenical Working Group on Migration/Ecumenism in the Nordic Region.
- . 2013. "'Singing the Lord's Song in a Strange Land': Challenges and new frontiers for African churches in Sweden." In *Babel is everywhere!: Migration, religion and diaspora in global perspectives*, edited by Kwabena Asamoah-Gyadu, Andrea Fröchtling and Andreas Kunz-Lübcke, In Studies in the Intercultural History of Christianity, 251-266. Peter Lang.
- . 2014. "'Living by the Spirit': African Christian communities in Sweden." In *The public face of African new religious movements in diaspora: Imagining the religious 'Other'*, edited by Afe Adogame. London: Routledge.
- Larsen, Kurt E. 2016. "Den tværkulturelle missions historie i Danmark." In *Migration og mission*, edited by Mogens S. Mogensen, 35-49. Århus: Dansk Missionsråd.
- Laundal, Kristine. 2008. *Afrikansk pentakostalisme i Oslo : en religionsantropologisk case-studie av kosmologi og kjønn*. Oslo.
- Lauterbach, Karen, and Mika Vähäkangas. 2020. *Faith in African lived Christianity : bridging anthropological and theological perspectives*. Leiden Boston: BRILL.
- Leis-Peters, Annette. 2017. "'Røst" eller "service". Refleksjoner rundt kirkenes rolle som sivilsamfunnsaktør i "flyktningekrisen". *Tidsskrift for praktisk teologi*. 34 (1): 25-34. <http://hdl.handle.net/11250/2450177>.

- Lie, Geir. 2018.
- Lindseth, Gard. 2006. "En folkekirke som er åpen i møte med innvandrere?" *Kirke og Kultur* 111 (3): 361-367. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3002-2006-03-09> ER. http://www.idunn.no/kok/2006/03/en_folkekirke_som_er_åpen_imotemedinnvandrere.
- Loga, Jill Merethe. 2011. *Inkludering i nærmiljø: En studie av frivillige organisasjoner som flerkulturelle møteplasser*. Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Løland, Ingrid. 2019. "Between Utopia and Dystopia: Sectarianization through Revolution and War in Syrian Refugee Narratives." *Religions (Basel, Switzerland)* 10 (3): 188. <https://doi.org/10.3390/rel10030188>.
- . 2020. "Negotiating paradise lost: Refugee narratives of pre-war Syria – A discursive approach to memory, metaphors and religious identifications." *European journal of cultural studies* 23 (5): 749-767. <https://doi.org/10.1177/1367549419869352>.
- . 2021a. "Narrative battles and bridges : religion, identity and conflict in Syrian refugee trajectories." no. 30, VID Specialized University.
- . 2021b. "War, Displacement, and Refugeehood: Existential Encounters of Religion in the Syrian Refugee Crisis." *Entangled religions* 12 (1). <https://doi.org/10.46586/er.12.2021.8892>.
- Løland, Ole Jakob. 2016. "Biskoper mellom agonisme og deliberasjon - Om to modeller for politisk teologi." *Teologisk tidsskrift* 5 (4): 377-396. <https://doi.org/10.18261/ISSN.1893-0271-2016-04-08> ER. http://www.idunn.no/tt/2016/04/biskoper_mellom_agonisme_og_deliberasjon_-_om_to_modeller_f.
- Mahieddin, Émir. 2015. Prayer as a Tool in Swedish Pentecostalism.
- . 2016a. "L'éthique pentecôtiste et le Saint-Esprit du capitalisme." *Archives de sciences sociales des religions* 175 (3): 47-65. <https://doi.org/10.4000/assr.27891>.
- . 2020. "Pentecostal Migrants in Sweden: Belief and Mistrust in Stockholm's Urban Space." In *Religion, Migration and Existential Wellbeing: Theorizing the Role of Religion in Contemporary Migration and Integration Governance*, edited by Dahlin M. Kindström, Larsson O. and Winel A. London: Routledge.
- Mahieddin, Émir. 2016b. "The Pentecostal ethics and the Holy Spirit of capitalism: The vocations of the Entrepreneurs of God in contemporary Sweden." *Archives de sciences sociales des religions* (175): 47-65. <https://doi.org/10.4000/assr.27891>.
- . 2021. Medborgare i Himmelriket. Latinamerikanska Pentekostaler i Migrantsituation i Stockholm. Artos & Norma.
- Malmström, Nils. 2010. "How do we succeed as a church in Sweden ...an African response." The World Alliance for Pentecostal Theological Education Consultation, Stockholm, Sweden, August 24, 2010.
- . 2013. "Pentekostala invandrarkyrkor." In *Pentekostalism i Sverige på 2000-talet*, edited by Jan-Åke Alvarsson Alvarsson, 75–89. Uppsala: Institutet för Pentekostala Studier,.
- Mamasita, Peter Ole. 2013. "The Church of Norway: How does the Church of Norway relate to migrant lead churches in Oslo and how do the migrant churches and Church of Norway see the question of diversity and inclusiveness." Master, Det Teologiske menighetsfakultet.
- Martikainen, Tuomas. 2016. "Hvorfor studere kristne migranter i Norden?" In *Kristne migranter i Norden*, edited by Anders Aschim, Olav Hovdelien and Helje Kringelbotn Sødal, 11-20. Kristiansand: Portal Akademisk.
- Moberg, Jessica, and Jane Skjoldli. 2018. *Charismatic Christianity in Finland, Norway, and Sweden : Case Studies in Historical and Contemporary Developments. Palgrave studies in new religions and alternative spiritualities*. Cham: Cham: Springer Open.
- Mogensen, Mogens. 2008. "Migration and Conversion - The Conversion of Immigrants in a Danish Context." In *Mission to the World. Communicating the Gospel in the 21st Century: Essays in Honour of Knud Jørgensen*, edited by Tormod Engelsen, In Regnum, 67-84. Oxford: Regnum.
- Munck-Fairwood, Birthe, ed. 2004. *Andre stemmer : migrantkirker i Danmark - set indefra*. Frederiksberg: RPF.
- Munck-Fairwood, Birthe, and Lars Nielsen, eds. 1994. *Dannebroget : håndbog om kirkens møde med et flerkulturelt Danmark*. København: Credo.
- Myklebust, Signe. 2010. "Welcome to this holy mess: Kva faktorar er viktige for fleirkulturell integrering i kyrkjelydar i Det norske Baptistsamfunn og Den Norske kyrkje."
- Mæland, Sidsel. 2016. ""Hva har vi felles?": En studie i kulturell kompleksitet og multikulturelle prosesser i Den katolske kirke i Norge." no. 574, Sosialantropologisk institutt, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, University of Oslo.

- Nordin, Magdalena. 2016. "Vad vi vet og inte vet om kristna migranter i Sverige." In *Kristne migranter i Norden*, edited by Anders Aschim, Olav Hovdelien and Helje Kringlebotn Sødal, 21-38. Kristiansand: Portal.
- Normann, Sarah. 2018. Negotiations of identity and belonging : a case study of Chinese christian immigrants in Stavanger.
- Norrman, Ragnar. 1999. Svenska Margaretaförsamlingen under kriget.
- Olesen, Elizabeth Padillo. 2016. "Arbejde blandt migranter og flyktninge i Koldin provsti." In *Migration og mission*, edited by Mogens S. Mogensen, 95-101. Århus: Dansk Missionsråd.
- Oran, Muhammet Fetullah. 2018. "Refugee Crisis and Religious Organisations : The approach of Religious Organisations in Norway to the Refugee crisis." Master's Thesis Master in Religion, Society and Global Issues, MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn. <http://hdl.handle.net/11250/2565873>.
- Pasura, Dominic. , and Marta Bivand Erdal. 2016. "Introduction: Migration, transnationalism and Catholicism." In *Migration, transnationalism and Catholicism: Global perspectives*, edited by Dominic. Pasura and Marta Bivand Erdal, 1-20. London: Palgrave MacMillan.
- Pettersen, Trond Werner. 2009. St. Edmund's: The Story of an English Church. The Anglican Chaplaincy in Norway.
- Pew. 2012. *Faith on the Move: The Religious Affiliation of International Migrants*. Pew-Templeton Global Religious Futures project, Pew Research Center. <http://www.pewforum.org/Geography/Religious-Migration.aspx?print=true>.
- Pew Research Center. 2018. Being Christian in Western Europe.
- Repstad, Pål. 2016. "Skepsis til asylsøkere på den kristne grasrota? - En undersøkelse av lokale publikasjoner." *Kirke og Kultur* 121 (4): 312-324. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3002-2016-04-02> E. http://www.idunn.no/kok/2016/04/skepsis_til_asylsoekere_paa_den_kristne_grasrota_-_en_under.
- . 2018. "Moral Involvement or Religious Scepticism? Local Christian Publications on Asylum Seekers." In *Contesting Religion: The Media Dynamics of Cultural Conflicts in Scandinavia*, edited by Knut Lundby, 171-185. De Gruyter.
- . 2020. *Religiøse trender i Norge*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ronald Mayora, Synnes. 2014. "Religiøsitet blant unge muslimer og kristne i Oslo." *Tidsskrift for ungdomsforskning* 10 (2).
- Roos, Maud. 2013. "Fremmer Bispemøtet i Den norske kirke medborgerskap for mennesker uten gyldig oppholdstillatelse?. En analyse av Bispemøtets uttalelser om norsk asyl – og returpolitikk gjennom et medborgerskapsperspektiv." Master, Det teologiske fakultet, UiO. <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/38480/tilxDUO..pdf?sequence=4&isAllowed=y>
- Sand, Carina Francisco. 2018. Bridges and barriers in intercultural relationships : exploring the encounters of ethnic Norwegians from two charismatic churches in Oslo with immigrants.
- Sander, Hans-Joachim, Kaspar Villadsen, and Trygve Wyller. 2016. *The spaces of others - heterotopic spaces : practicing and theorizing hospitality and counter-conduct beyond the religion/secular border*. Gottingen, Germany: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Sandland, Ole Martin. 2020. "Tverrkulturell prestetjeneste: prester fra det globale sør sine erfaringer av prestetjeneste i Den norske kirke." Masteroppgave profesjonsstudiet i teologi MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn. <https://hdl.handle.net/11250/2734493>.
- Sandtorp, Bente. 2018. "Det norske baptistsamfunn: Bekjennelsesdåp, trosfrihet og flerkulturelt kirkesamfunn." In *Kirkesamfunnene i Norge: Innføring i kirkekunnskap*, edited by Ola Tjørholm, 169-189. Cappelen Damm Akademisk.
- Sandvik, Bjørn. 2016. "Ukjent framtid - kirke uten statsstøtte? - Endringer i kirkeloven (omdanning av Den norske kirke til eget rettssubjekt m." *Kirke og kultur* 120 (3): 258-269. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3002-2016-03-05>.
- Sara Lei, Sparre, and Galal Lise Paulsen. 2021. "Domestication of Difference: Practices of Civic Engagement among Middle Eastern Christians in Denmark." *Mashriq & mahjar* 8 (1). <https://doi.org/10.24847/v8i12020.287>.
- Shanka, Yohannes Mekannen. 2021. "Veien fra mistenkliggjøring til tillitsfullt mangfold: Den norske kirke i Groruddalen." *Kirke & Kultur* 2: 137-145. <https://doi.org/https://doi-org.ezproxy.vid.no/10.18261/issn.1504-3002-2021-02-04>.

- Sparre, Sara Lei. 2021. "(In)visibility and the Muslim other: Narratives of flight and religious identity among Iraqi Christians in Denmark." *Ethnicities* 21 (3): 589-610. <https://doi.org/10.1177/1468796820949279>.
- Sparre, Sara Lei, and Lise Paulsen Galal. 2018. "Incense and holy bread: the sense of belonging through ritual among Middle Eastern Christians in Denmark." *Journal of ethnic and migration studies* 44 (16): 2649-2666. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2017.1389029>.
- . 2020. "Domestication of Difference: Practices of Civic Engagement Among Middle Eastern Christians in Denmark." *Mashriq & mahjar* 8 (1): 103-126.
- Stene, Nora. 2016. "Christian Missionaries and Asylum Seekers: A Case Study from Norway." *Nordic journal of human rights* 34 (3): 203-221. <https://doi.org/10.1080/18918131.2016.1227589>.
- Strøm, Froydis, and Christian Sørlien Molstad. 2020. *Holdninger til innvandrere og innvandring*. Statistisk sentralbyrå (Oslo og Kongsvinger). https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/440155?_ts=1764bb71778.
- Stålslett, Sturla J. 2010. "Er en annen verden mulig? – Eskjatologiske refleksjoner i lys av papirløses situasjon." *Kirke & Kultur* 115 (1): 64-76. <https://www.idunn.no/kok/2010/01/art02>.
- . 2019. "Oss selv som de andre?" *Kirke og kultur* (1): 24-35. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3002-2019-01-04>.
- Synnes, Ronald Mayora. 2011. Religiøsitet blant unge muslimer og kristne i Oslo : en komparativ analyse av åtte unge muslimer og kristnes fortellinger i et kjønnsperspektiv.
- . 2012. *Kristne migrantmenigheter i Oslo*. Vol. 2012:1. *KIFO rapport (trykt utg.)*. Oslo: KIFO Stiftelsen kirkeforskning.
- . 2018. "Ethnicity Negotiations: Strategies of Young Muslims and Christians in Oslo." *Nordic Journal of Religion and Society* (02): 139-156. <https://doi.org/10.18261/issn.1890-7008-2018-02-04>. https://www.idunn.no/file/pdf/67089345/ethnicity_negotiations_strategies_of_young_muslims_and_chr.pdf.
- . 2019. Ungdom i migrantmenigheter. En studie av forhandlinger om religion, etnisitet og kjønn. Universitet i Agder.
- Sødal, Helje Kringlebotn. 2016. "I pressens blindsoner? Kristne migrantmenigheter i norske aviser." In *Kristne migranter i Norden*, edited by Anders Aschim, Olav Hovdelien and Helje Kringlebotn Sødal, In Kyrkjefagleg profil, 39-51. Kristiansand: Portal.
- Tangen, Karl Inge. 2017. "Pentecostal Movements in Norway." In *Global renewal Christianity. Spirit-empowered movements: Past, present and future. Vol. 4. Europe and North America*, edited by Vinson Synan and Amos Yong, 198-214. Lake Mary, FL: Charisma House.
- Taule, L. 2014. "Norge – et sekulært samfunn?" *Samfunnsspeilet* (1).
- Terfassa, Dawit Olika. 2014. "The impact of migration on evangelism in Europe." *International Review of Mission* 103 (2): 256. <https://doi.org/10.1111/irom.12061>. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/irom.12061>.
- Thang, Thawng Hlei. 2015. Reasons of church split among Chin migrant churches in Stavanger.
- Thilesen, Espen. 2010. "Gammel tro i nytt land." Master, School of Mission and Theology (MHS).
- Thorbjørnsrud, Berit. 2015. "'The Problem of the Orthodox Diaspora': The Orthodox Church between Nationalism, Transnationalism, and Universality." *Numen* 62 (5/6): 568-595. <https://doi.org/10.1163/15685276-12341394>.
- Thorbjørnsrud, Berit. 2016. "Den ortodokse kirke i Norge: Nasjonalisme, transnasjonalisme og universalisme." In *Kristne migranter i Norden*, edited by Anders Aschim, Anders Hovdelien and Helje Kringleboth Sødal, In Kyrkjefagleg profil. Kristiansand: Cappelen Damm.
- Thorbjørnsrud, Berit Synøve. 2015. "Who is a convert? New members of the Orthodox Church in Norway." *Temenos* 51 (1): 71-93. <https://doi.org/10.33356/temenos.49447>.
- Tjørhom, Ola, Pål Repstad, and Helje Kringlebotn Sødal. 2018. *Kirkesamfunn i Norge : innføring i kirkekunnskap*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Trolle, Astrid Krabbe. 2016. "Det nationale og det nye: Filippinske katolske og punsekirkelige menigheter i Danmark." In *Kristne migranter i Norden*, edited by Anders Aschim, Olav Hovdelien and Helje Kringlebotn Sødal, 160–74. Kristiansand: Portal.
- Valen, Hanne Kasbara. 2013. *Longing for something in between : an empirical study on dilemmas Christian multicultural youth encounter in their congregations*, ed menighetsfakultet Det Teologiske. Oslo: H.K. Valen.
- Vigdel, Hans Eskil. 2011. "Jeg var fremmed, og dere tok imot meg - Hva kjennetegner tre diakonale aktørers holdning og handling i forhold til norsk asylpolitikk og integrering av innvandrere?" Masteroppgave Master i diakoni, MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn. <http://hdl.handle.net/11250/161155>.

- Wanjiru, Margaret Wangari. 2013. "The role of immigrant churches in the incorporation of their participants to the broader Norwegian society." Master, Det teologiske menighetsfakultet.
- Ware, K. 2003. *Den ortodoxe kyrkan*. Skellefteå: Artos & Norma Bokförlag.
- Willmann Robleda, Zubia. 2020. "Compass, Continuity and Change. Everyday Religion among Women Living in Asylum Centers in Norway." *Religions (Basel, Switzerland)* 11 (3): 125. <https://doi.org/10.3390/rel11030125>.
- . 2021. *Everyday negotiations : Agency and structure in the everyday-life of women seeking asylum in Norway*. VID vitenskapelige høyskole. Stavanger.
- Wyller, Trygve. 2017. "Gjestfrihet og rettferdighet." *Kirke og Kultur* 122 (3): 234-247. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3002-2017-03-03>. http://www.idunn.no/kok/2017/03/gjestfrihet_og_rettferdighet.
- Yohannes, Teffera Legesse. 2018. *The Cyber Church : How it is understood by its participants, with special reference to the Ethiopian Christians Plus all Room in Paltalk*.
- Årsvoll, Helge. 2009. "Når jeg er med en mann hjem, tegner jeg korsets tegn i det jeg går over dørterskelen" : religionens betydning for nigerianske kvinner i prostitusjon.
- Ødegård, Guro. 2014. "Kapittel 5 : Religiøse menigheter: integrerende eller segregerende fellesskaper?", s. 119-148. Oslo: Abstrakt forl.
- Østby, Jon. 2000. "Immigrasjon: spenninger, utfordringer og muligheter i Norge." *Norsk Tidsskrift for Misjon* 4: 223-242.

Vedlegg til *En kartlegging av kristne migranter og migrantmenigheter – En rapport for Kirkerådet (2021)*

Av Kari Storstein Haug og Stian Sørleie Eriksen

VID vitenskapelige høyskole, 2021

Sammendrag og nøkkelord

I det som følger gjengis tilgjengelige sammendrag, nøkkel og lenker for den refererte litteraturen i rapporten. For oversiktens skyld er sammendragene plassert under følgende inndelinger:

1. Publiserte artikler; kapitler; bøker og rapporter
2. Ph.D. avhandlinger
3. Masteroppgaver
4. Rapporter

PUBLISERTE ARTIKLER, KAPITLER OG BØKER

Ahlin, Lars, Jørn Borup, Marianne Qvortrup Fibiger, Lene Kühle, Viggo Mortensen, and René Dybdal Pedersen. 2012. "Religious Diversity and Pluralism: Empirical Data and Theoretical Reflections from the Danish Pluralism Project." *Journal of contemporary religion* 27 (3): 403-418.
<https://doi.org/10.1080/13537903.2012.722034>.

Sammendrag: Although religious pluralism is a key word for understanding contemporary religious life, it is only recently that in-depth studies of religious pluralism have appeared. This article presents major findings from the Danish Pluralism Project, a collective research project which was launched in 2002. Religious diversity has grown in Denmark with the arrival of new immigrant groups and with new forms and interpretations of traditional religious and spiritual traditions. More importantly, the relations and interactions between religious groups—the hallmarks of religious pluralism—are still incipient. Both religious diversity and religious pluralism build on assumptions of stable relationships between religion and religious adherents and clear-cut boundaries between religious groups, assumptions which may be difficult to sustain in late modern societies. This article gives an overview of the Project's findings and discusses theoretical challenges related to religious diversity and religious pluralism.

Allen, Julie K. 2018a. "Migrant churches as integration vectors in Danish society." *Scandinavian-Canadian Studies* 25: 116-134. https://www.scancan.net/allen_1_25.htm.

Sammendrag: In highly secular, largely ethnically homogeneous modern Denmark, migrant churches—defined as independent Christian religious congregations with services conducted in a language other than Danish—facilitate social engagement, networking, and cultural fusion for newcomers to Denmark through the affirmation of multiculturalism and religious diversity, thereby challenging the equation of integration with sameness that is common in Scandinavia. Based on oral histories collected between 2015 and 2017 from a dozen African Christian women in Copenhagen and Aarhus who are active members of three different migrant churches, this article analyzes first-hand immigrant experiences with migrant churches as vectors of integration and identity formation for newcomers to Denmark.

Allen, Julie K. 2018b. "The Role of Migrant Churches in Danish Integration." *The Bridge* 41 (8). <https://scholarsarchive.byu.edu/thebridge/vol41/iss2/8>

Sammendrag: Christian religious belief has been a central factor in the creation and maintenance of Danish cultural identity for more than a thousand years, but it has also been an integral part of Danish interactions with the rest of the world. Although the Frankish monk Saint Ansgar (801–865)—the patron saint of Scandinavia—is often given credit for converting the pagan Danes in the ninth century, it was King Harald Bluetooth's baptism in 965 CE that made religious identity and religious conformity a fundamental principle of membership in the Danish state. For the next nine centuries, the exercise of religious belief in Denmark adhered to the principles of *cuius regio, eius religio*, and *jus emigrandi*: i.e., the ruler determines the religion of the country and if you don't like it, you have the right to leave. Harald Bluetooth's decision was largely a political one, designed to reduce the interference of the country's powerful southern neighbor, the Holy Roman Empire of the German Nation, in Danish affairs, but his decree that all Danes follow his example ensured that Christian belief became an essential part of the Danish lifestyle.

Nøkkelord: New Covenant Church of Jesus Christ, International Christian Community, African Christian women

Alvarsson, Jan-Åke. 1999. "Scandinavian Pentecostalism." In *European Pentecostalism*, edited by William Kay and Anne E. Dyer, 19-39. Leiden: Brill.

Sammendrag: A brief introduction to the establishment and structure of Pentecostalism in Sweden, Norway, Finland and Denmark. The importance of Andrew G. Johnson, T. B. Barratt, Lewi Pethrus and other leaders is discussed and connections between the movements are highlighted.

Alvarsson, Jan-Åke. 1999. 2015. "Research on Pentecostalism in Sweden." *Approaching Religion* 5 (1): 16-30. <https://doi.org/10.30664/ar.67560>.
<https://journal.fi/ar/article/download/67560/27856>.

Sammendrag: This article aims to orientate and introduce potential researchers into Swedish Pentecostal movements, or those who wish to provide an overview of Scandinavian Christianity, by giving a brief summary of the history of Pentecostalism in Sweden and an overview of the main academic monographs that have been produced on this particular branch of Christianity. The idea is to highlight areas where we find relevant research and to point to areas into which there has been little or no investigation. Following, by way of introduction, a brief historical sketch, there is a note on spirituality before we are given a

review of some thirty major academic works on the subject that a potential researcher would need to take into consideration.

Nøkkelord: Pentecostalism, Christianity, Scandinavia, Sweden, Revivals, Baptists, Word of Life Foundation (Uppsala, Sweden), Livets ord, Missions -- Sweden

Aronsson, Torbjörn. 2021. "Migration and Global Pentecostalism in the Greater Stockholm Area: A Mapping of the Growth of Local Migrant Churches in Stockholm." *Penteco Studies* 20 (1). <https://doi.org/10.1558/pent.41045>.

Sammendrag: Today, roughly 25 per cent of the Swedish population have their immediate roots in a foreign country. In the largest metropolitan area of Sweden, Greater Stockholm, the figure is 33 per cent, and it is even larger in the two other major cities, Gothenburg (35%) and Malmö (44%). This remarkable demographic shift is necessarily influencing the religious landscape. While one major part of the immigration to Sweden is Muslim, the greater number of the immigrants are of a Christian background. Among these, Orthodox and Catholic immigrants from the Middle East have attracted greater attention, while immigrants with a Pentecostal Charismatic affiliation have often been overlooked. This is unwarranted, because the Pentecostal-Charismatic migrants churches are growing rapidly, both in number and in adherents. This is especially the case in Greater Stockholm. Based on original surveys by the author, this article explores migrant Pentecostal churches in Greater Stockholm, presenting their numerical growth, discussing their ethnic and cultural backgrounds as well as their theological orientation, and presenting an analysis of their sociological character in relation to their geographical location. This survey calls into question the stereotypes of Sweden as the epitome of secularization and of its urban centres being "tombs for religion"

Aschim, Anders, Helje Kringlebotn Sødal, Olav Hovdelien. 2016. *Kristne migranter i Norden*. Vol. nr. 28. *Kyrkjefag profil*. Kristiansand: Portal.

Sammendrag/omtale: Når religion blir tema i norsk og nordisk offentlig debatt om innvandring, handler det nesten alltid om islam. Men flertallet av innvandrerbefolkningen i de nordiske landene kommer fra en kristen kulturbakgrunn.

Denne boka vil sette et underkommunisert tema på dagsorden. Seksten forskere fra Norge, Sverige, Danmark og Finland undersøker hva en slik religiøs bakgrunn og deltakelse i forskjellige kristne forsamlinger kan ha å si både for migranter, som individ og som grupper, og for samfunnet som tar imot dem. Forfatterne representerer et mangfold av forskningsinstitusjoner og faglige tilnærminger. Artikkelen behandler både tradisjonelle og etablerte kirkesamfunn og den nye floraen av selvstendige migrantmenigheter.

Boka er relevant for studenter og forskere innen religions- og samfunnsvitenskap, for kirkelig ansatte og tillitsvalgte, for profesjonsutøvere som arbeider med migranter innen undervisning, helse- og sosialvesen og andre tjenester, og for et allment samfunnsinteressert publikum.

Aschim, Anders og Marte Fanneløb Giskeødegård. (2017). «Vi gjer det for Gud... og for oss sjølve»-Polske innvandrere på dugnad. *Kirke og kultur* 121, 02: 203-218. DOI: <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3002-2017-02-07>

Sammendrag: I løpet av nokre få haustveker med dugnadsarbeid i 2014 blei området bak Vår Frue kyrkje, den katolske kyrkja i Ålesund, forvandla frå eit villnis til ein hage med ein utandørs andaktsstad. Eit tjuetal mannfolk, nesten alle av polsk opphav, deltok i arbeidet. Dette bestod mellom anna i felling av tre og fjerning av buskas, ny drenering, legging av plen

og planting av blomar, anlegg av ein sti og – ikkje minst – av ei «Mariagrotte» på det høgste punktet. I ein vakker steinmur er det laga ei nisje der det står ein statue av Vår Frue, jomfru Maria. Det store bildet handlar om bygging av eit fellesskap. Sosial kapital er eit godt verktøy for å forstå desse prosessane av tilhøyrslø og distansering for polske medlemmer av kyrkjelyden. Dugnadsarbeidet deira for Gud og seg sjølve kan tolkast som ei fysisk investering i religiøs og sosial forankring på ein ny stad.

Aschim, Anders. (2020). Da katolisismen kom att til Nordvestlandet. I Løvlie, Birger, Halse, Per og Hatlebrekke, Kristin (red.), *Tru på Vestlandet: Tradisjonar i endring*. Cappelen Damm Akademisk: 311–338.
<https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/42478>

Sammendrag: I løpet av eit knapt hundreår har Den katolske kyrkja gått frå å vere så godt som ikkje-eksisterande på Nordvestlandet til å bli den største religions- og livssynsminoriteten i regionen. Artikkelen dokumenterer og analyserer ei av dei mest markerte endringane i det religiøse feltet i regionen i nyare tid. Nøkkelord: kyrkjehistorie, Den romersk-katolske kyrkja, Møre og Romsdal

(Bendixsen and Wyller 2020) *Contested hospitalities in a time of migration*

Sammendrag: This book explores the duality of openness and restriction in approaches to migrants in the Nordic countries. As borders have become less permeable to non-Europeans, it presents research on civil society practices that oppose the existing border regimes and examines the values that they express. The volume offers case studies from across the region that demonstrate opposition to increasingly restricted borders and which seek to offer hospitality to migrants. One topic is whether these practices impact and transform the Nordic Protestant trajectory. The book considers whether such actions are indicative of new sensibilities and values in which traditional categories and binaries are becoming less relevant. It also discusses what these practices of hospitality indicate about the changing relationship between voluntary organizations and the Nordic welfare states in the time of migration. As such, it will appeal to scholars of sociology, anthropology, and religious studies with interests in migration, civil society resistance, and social values. This book explores the duality of openness and restriction in approaches to migrants in the Nordic countries. As borders have become less permeable to non-Europeans, it presents research on civil society practices that oppose the existing border regimes and examine the values that they express. The volume offers case studies from across the region that demonstrate opposition to increasingly restricted borders and which seek to offer hospitality to migrant. One topic is whether these practices impact and transform the Nordic Protestant trajectory. The book considers whether such actions are indicative of new sensibilities and values in which traditional categories and binaries are becoming less relevant. It also discusses what these practices of hospitality indicate about the changing relationship between voluntary organizations and the Nordic welfare states in the time of migration. As such, it will appeal to scholars of sociology, anthropology, and religious studies with interests in migration, civil society resistance and social values.

Nøkkelord: Religion in Context, Migration, Christianity, Sociology of Religion, Hospitality-Religious aspects-Christianity, Scandinavia-Emigration and immigration-Social aspects, Immigrants-Scandinavia-Social conditions

Bendixsen, Synnøve K. N. 2013. Becoming Members in the Community of Value: Ethiopian Irregular Migrants Enacting Citizenship in Norway In *Migration Matters: Interdisciplinary Perspectives on Pluralism, Inclusion and Citizenship*, A. Edelstein and M. Dugan (eds.). 2013. Inter-Disciplinary Press: Oxfordshire.

Sammendrag: In the beginning of 2011, irregular migrants in Norway set up tent camps next to central churches in Oslo to protest their treatment by the Norwegian government. This chapter investigates one such group of demonstrators – Ethiopian irregular migrants – and how they performed acts of citizenship in Norway. The investigation draws upon the term ‘act of citizenship’ that Engin F. Isin coined and the perception of a ‘community of value’ that distinguishes between formal and substantive citizenship. Becoming visible was particularly important in the irregular migrants’ enactment of citizenship. In their articulations of rights, they moved between expressions that are universal (human) and those that are national (citizen). As they expressed their claims, they made an effort to situate themselves as part of the community of value in Norway, particularly as hard workers and taxpayers. This chapter considers the resistance of the irregular migrants towards criminalisation of their persons, and what they considered as an infringement of their self-understanding as refugees in need of protection, as labourers, and as integrated members of society; or, in the words of Hannah Arendt, ‘having the right to have rights’ and to be a part of consolidating democracy. Indeed, irregular migrants re-strengthened citizenship by contesting existing stereotypes, performing a politics of truth, and demonstrating that citizenship is a collective practice from below. Simultaneously, one may question whether the content of citizenship is ruptured in so far as their acts reaffirmed existing ideals of the ‘good citizen’ and the community of value in Norway. To some extent, a major strategy for marginalised noncitizens is to position themselves as desirable subjects for citizenship. Their enactment of citizenship risks reinforcing the terms by which borders are produced and contributing to (internal and external territorial) border closures to future irregular migrants who cannot demonstrate a labour-market value.

Nøkkelord: Irregular migrants, acts of citizenship, citizenship, Ethiopian migrants, community of value, Norway.

Birkedal, Erling, and Turid Skorpe Lannem. 2019. "Kirkelandskapet i Norge i endring : utfordringer til Den norske kirke." *Norsk tidsskrift for misjonsvitenskap [elektronisk ressurs]* (Årg. 73, nr. 1): 8-22.

Sammendrag: The religious scene in Norway undergoes changes. Since 2012 the majority church, The Church of Norway, is no longer a state church. Still, nearly 70 % of the population are members of the church (of Lutheran Confession). However, both secularization and migration are causing changes in the Religious Norwegian landscape. This article describes current changes and challenges from the perspective of the The Church of Norway, and it seeks to analyse and discuss the relationship between The Church of Norway and Christian organisations and churches including so called migrant churches. The main question is: How can The Church of Norway relate to churches and congregations other than the regular parish churches? The article asks whether «diversity competence» («mangfoldskompetanse») will enable the Church leaders to both draw on insights from the church’s two hundred years of relationship with the lay movement/mission movement, and from the global church through people moving to Norway from all over the world.

Nøkkelord: Den norske kirke – folkekirke – kirkelandskap – menigheter – migrantmenigheter / Church of Norway – Norwegian folk church – diverse church-lay movement – congregations – migrant churches – global church.

Botvar, Pål Ketil, and Ulla Schmidt. 2010. *Religion i dagens Norge: Mellom sekularisering og sakralisering*. Oslo: Universitetsforl.

Beskrivelse: Er vi blitt mer religiøse? Eller religiøse på en annen måte? Har holdningene våre til andre religioner, til homofili, abort eller statskirke - endret seg? Hva gjør mediene med

religionen, og hva gjør religionen med politikken? Også ritualene våre undersøkes: Er det slik at vi har sluttet å gå til gudstjeneste og begynt å tenne lys på graver? Og er det forskjell på kvinner og menn, høyrefolk og sv-ere i så henseende? Denne boka gir svar på disse spørsmålene - og mange flere - og setter dem inn i en større sammenheng. I denne boken diskuterer og forklarer noen av landets fremste religionsforskere hva som skjer med norsk religiøsitet i dag. Blant temaene som blir tatt opp er religionens forhold til media, politikk, likestilling, etikk, oppdragelse, ritualer og geografi. Mye har endret seg de siste 20 årene, men noen av våre holdninger til de store spørsmål i livet er likevel seiglivet. Hvilke forklaringer har mest for seg? Sekularisering, globalisering, privatisering eller pluralisering? For å få tak i hovedtrekk ved et stadig mer komplekst religiøse landskap må vi kanskje benytte flere perspektiver på en og samme tid? Religion i dagens Norge tar pulsen på det religiøse livet og forsøker å stille en diagnose. Boka er redigert av forsker Pål Ketil Botvar og professor i etikk, Ulla Schmidt, begge fra Stiftelsen Kirkeforskning (KIFO). De andre forfatterne er: Ida Høeg og Olaf Aagedal fra KIFO, Pål Repstad fra Universitetet i Agder, May-Linda Magnussen fra Agderforskning, Jan-Olav Henriksen fra Menighetsfakultetet, og Knut Lundby fra Universitetet i Oslo. "Dette er en god og solid bok som gir svar på mange av de mest sentrale spørsmålene man bør stille om norsk religion i dag." Dag Øistein Endsjø, Prosa

Brazal A.M., de Guzman E.S. 2016. Seeing Beyond the Religious and Social Divide. In: Mannion G. (eds) Where We Dwell in Common. Pathways for Ecumenical and Interreligious Dialogue. Palgrave Macmillan, New York.
https://doi.org/10.1057/9781137503152_7

Sammendrag: The migratory phenomena of our times are multiplying opportunities for interreligious and intercultural dialogue. What does it mean to be a church¹ among different people who are struggling to find their place in one space? This chapter focuses on the various church models that have developed in the migrant context and on how they deal with or “see beyond” religious and social differences. Models are attempts to explain and explore actual experiences through conceptual maps or typologies. Four models of the church will be discussed—namely, the monocultural host church, the monocultural migrant church, the multiculturalist church and the intercultural church. These church models are not exclusive of each other, for in doing ministry with migrants, practices overlap, nor are they intended to be exhaustive; instead they are meant to invite further reflections from those who work with migrants. This chapter highlights the intercultural church as an emerging ecclesial vision or orientation toward which the other models can direct themselves.²

Brekke, Jan-Paul, Audun Fladmoe, and Dag Wollebæk. 2020. *Holdninger til innvandring, integrering og mangfold i Norge: Integreringsbarometeret 2020.* Institutt for samfunnsforskning (Oslo).
<https://www.imdi.no/contentassets/549cabe5419b4f7f8d3c38f18bacc06e/integreringsbarometeret-2020.pdf>.

Sammendrag (langt);
<https://www.imdi.no/contentassets/549cabe5419b4f7f8d3c38f18bacc06e/integreringsbarometeret-2020.pdf>

Nøkkelord: innvandring, integrering, mangfold, tillit, polarisering

Brekke, Torkel. 2019. "Christianity Betrayed: Conspiracy Theory about a Leftist-Muslim Plot against Christianity in Norway." *Journal of Religion and Society* 21: 1-15.

Sammendrag: This article explores the way that members of a political milieu of the New Christian Right in Norway reason about an alliance between local and global forces to open the borders to Muslim immigrants as part of a plot to remove Christianity from Norwegian society or weaken its influence. The context for the research is the refugee crisis of 2015 and 2016, which made these topics politically and culturally salient. The article looks at how this milieu understands the most important elements in the alleged plot against Christianity: the Labour Party, the Norwegian Broadcasting Corporation (NRK), Muslim immigrants, and the Church of Norway.

Nøkkelord: Christian fundamentalism, the New Christian Right, conspiracy theory, Eurabia, Norway, Labour Part

Byström, Christina , and Johanna Linder. *Framtiden bor hos oss: Metoder och förhållningssätt i urbana mångfaldsförsamlingar i Svenska kyrkan. Argument.*

Omtale: Boken beskriver metoder och förhållningssätt i urbana mångfaldsförsamlingar i Svenska kyrkan. I tio kapitel beskriver författarna olika förhållningssätt som hjälper oss att bättre hantera konfliktytor, leva med olikheter och hitta en gemensam, bärkraftig och inkluderande identitet i församlingar i Svenska kyrkan präglade av mångfald.

Carling, Jørgen, Marta Bivand Erdal, and Rojan Tordhol Ezzati. 2014. "Beyond the insider–outsider divide in migration research." *Migration Studies* 2 (1): 36–54.
Carling, Jørgen, Marta Bivand Erdal, and Rojan Tordhol Ezzati. 2014. "Beyond the insider–outsider divide in migration research." *Migration Studies* 2 (1): 36–54.

Sammendrag: This article engages critically with the insider–outsider divide in research with migrants and advocates a more nuanced and dynamic approach to positionality. In migration research, the insider–outsider divide typically assumes a specific form: an insider researcher is a member of the migrant group under study, whereas an outsider researcher is a member of the majority population in the country of settlement. This divide is a discursive reality that researchers must relate to, regardless of its analytical merits. Our analysis builds on the authors' experiences in twelve different fieldwork situations, where research was often conducted from hybrid positions that did not fit the archetypal insider–outsider divide. First, we discuss the relational construction of insider–outsider divides in migration research, focusing on the interplay between researcher characteristics and particular social contexts. Second, we address the specific characteristics or markers through which researchers are interpreted and positioned. These markers differ in terms of their visibility to informants, and in the extent to which researchers can modify them or communicate them selectively. Third, we examine how these characteristics are actively managed in fieldwork settings. Fourth, we identify five types of 'third positions' in migration research, positions that deviate from the archetypal insider–outsider divide: explicit third party, honorary insider, insider by proxy, hybrid insider-outsider, and apparent insider. The article explores some of the advantages and challenges inherent in different positions and argues that strategic and reflexive management of positionality should be included in ethical considerations about the research process.

Nøkkelord: positionality, research methodology, ethnicity

Dalgas, Karina Märcher. 2016. "Filipino au pairs on the move." 6 (4): 199.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1515/njmr-2016-0028>.

Sammendrag: Most Filipina² au pairs in Denmark send remittances back home, and for many, au pairing forms part of longer-term migration trajectories. This article explores how Filipina au pairs try to carve out a future for themselves abroad. It shows that they navigate within tight webs of financial interdependence, whilst they continuously form their trajectories in relation to opportunities and restraints posed along the way by their local and transnational social relations. The article argues that examinations of migration trajectories benefit from broadening the research out in both time and space by including the migrants' broader social network within the frame of research.

Nøkkelord: Au pair, Philippines, migration, family, mobility

Daugstad, Gunnlaug og Lars Østby. (2009). Et mangfold av tro og livssyn: Det flerkulturelle Norge. *Samfunnsspeilet* 3/2009. <https://ssb.brage.unit.no/ssb-xmlui/handle/11250/178984>

Sammendrag: Norge blir et stadig mer flerkulturelt samfunn. Ved inngangen til 2008 hadde én av ti personer enten innvandret selv eller var født i Norge av innvandrerforeldre. Med økt innvandring endrer også det religiøse bildet seg, og i den senere tiden har religionstilhørighet – særlig til islam – fått mye oppmerksomhet i offentligheten. Men religiøs tilhørighet er ikke noe som lett kan tallfestes, verken i beskrivelsen av befolkningen eller i integreringsdebatten.

Drønen, Tomas Sundnes og Benedicte Nessa. 2013. Globalisering, misjon og prostitusjon. *Kirke og kultur* 118, 02: 119-130. DOI: <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3002-2013-02-03>

Sammendrag: Stavanger er en by i forandring. Norges «oljehovedstad» er vevd inn i den globale verdensøkonomien som få andre byer i Norge. Det sorte gullet som pumpes opp av Nordsjøen trekker til seg arbeidstakere fra store deler av verden og gjør at nabolag internasjonaleseres og at skoler blir flerkulturelle. Stavanger er med sine 200.000 innbyggere en ganske liten by, og nettopp derfor blir kontakten med omverdenen desto viktigere og mer synlig.

Drønen, Tomas Sundnes. 2017. "Christian migrant communities: Transnational, transcultural, and translocal discourses of dchange." *Method and Theory in the Study of Religion*: 1-25. <https://doi.org/doi.10.1163/15700682-12341412>.
https://brill.com/abstract/journals/mtsr/30/3/article-p227_2.xml

Sammendrag: The growing literature on religion and migration offers a wide range of terminologies in order to describe different aspects of the migratory trajectory. The article analyses how the three terms “transnational”, “transcultural”, and “translocal” are applied by different scholars in order to describe how religion influences and frames the experiences of those who leave their homes behind. It is further argued that discourse analysis can be a helpful methodological and analytical approach towards the field under study in order to engage with the rich variety of sources which might help us develop a yet more finely tuned analysis of the new religious communities. With the object of exemplifying how discourse analysis can be applied in future studies, the article gives examples from three different contexts where religious practices face change due to the migratory situation. The first example proposes studies of the “simultaneity aspect” in transnational studies among Nigerian migrants in Europe. The second example highlights how translocal aspects influence the study of ethnicity among migrants to cities in northern Cameroon, and the third example focuses on transcultural aspects of historical conversion narratives.

Drønen, Tomas Sundnes, and Stian Sørлие Eriksen. 2015. ""Av alle folkeslag, stammer, folk og tungemål": Mangfold i den globale kirke i Rogaland." edited by Stian Sørлие Eriksen, [106]-131. Stavanger: Hertervig akademisk, 2015.

Sammendrag (av hele boken): Hvordan viser globale forhold igjen i lokal, religiøs praksis? Hvilke innsikter får vi av å studere middelalderens pavekirke, afrikanske migrantmenigheter, muslimsk hverdagsliv, nyåndelige entreprenører og kirkelig dialogarbeid i én og samme bok? På hvilke måter kommer mangfoldet i religiøs praksis til uttrykk i Norge i dag – og hvordan kom slikt mangfold til uttrykk tidligere? Levende religion utforsker aktuelle trender innen religionsforskningen, som globalisering, religiøs praksis og hverdagsreligion gjennom å se på lokale, religiøse manifestasjoner. Med Rogaland og særlig Stavanger-regionen som «sted», dekker artikkelforfatterne historiske hendelser og nåtidige trender, som viser hvordan religion og spiritualitet lever, reiser og er i stadig endring gjennom menneskers praksis og erfaring. Boken er redigert av Anne Kalvig, førsteamanuensis i religionsvitenskap ved Universitetet i Stavanger og Anna Rebecca Solevåg, førsteamanuensis i Det nye testamentet ved Misjonshøgskolen i Stavanger. De er tilknyttet UiS- og MHS-forsknings samarbeidet «Religion, kultur og globalisering». Blant kapittelforfatterne er biskop i Stavanger bispedømme, Erling J. Pettersen, og flere toneangivende forskere innen historie, religionsvitenskap, teologi, antropologi og religions- didaktikk. Forskerne har tilhold ved Universitetet i Stavanger, Misjonshøgskolen i Stavanger, Stavanger universitetssjukehus og Stavanger bispedømme. Levende religion er rikt illustrert, i hovedsak med fotografier tatt av Asbjørn Jensen.

Drønen, Tomas Sundnes, Kari Storstein Haug, Geir Skeie, and Gerd Marie Ådna. 2016. *Kirken i verden, verden i kirken : globale perspektiver på trosopplæringen.* Vitenskapelig monografi. Hertervig Akademisk.

Sammendrag: Verden knyttes tettere sammen gjennom teknologiske nyvinninger og menneskelig mobilitet. Barn og unge møter og forholder seg stadig oftere til religiøst og kulturelt mangfold, både i sitt fysiske nærmiljø og på internett.

Denne boken diskuterer globaliseringens konsekvenser for barns og unges oppvekstvilkår, med særlig henblikk på hvordan Den norske kirkes trosopplæring møter utfordringer og muligheter som disse fører med seg. Viktige spørsmål som tas opp, er hvordan globale prosesser påvirker læring i trosopplæringen, og hvilke utfordringer dette skaper for formidling og læring.

Kirken i verden, verden i kirken er aktuell for alle som er involvert i og/eller arbeider med trosopplæring på ulike nivåer i kirken, studenter som utdanner seg til ulike typer undervisningsstillinger i kirken, og forskere som studerer utfordringer og muligheter som globale prosesser skaper for barns og unges oppvekstvilkår og læring.

Døving, Cora Alexa. 2010. *Religionspluralisme. Religion, migrasjon og integrering.* Oslo: Norges forskningsråd. *Lenke:*
<https://www.hlsenteret.no/forskning/minoritetsforskning/religionspluralisme-religion-migrasjon-og-integrering/>

Sammendrag: Kommende kapittel begynner med en religionspolitisk kontekstualisering, der viktige juridiske, historiske og sosiale vilkår for dagens religionspluralisme presenteres kort. Kapitlet trekker frem Loven for tros- og livssynssamfunn, statskirkeordningen og en politisk sekularisme som sentrale strukturelle faktorer bak den institusjonelle etableringen av et religionsmangfold i Norge. Etter en kort gjennomgang av forskjeller innen

religionsforskningen i USA og i Vest-Europa består kapittel 3 i en gjennomgang av ulike fenomener som belyser forholdet mellom religiøs tradisjon og det norske samfunnet. Det tegnes et religionspluralistisk kart som illustrerer hvordan enkelte migrasjonsmiljøer organiserer seg i en menighet og hvilke utfordringer og muligheter som kan ligge i møte med det norske samfunnet. Videre gis det eksempler på hvordan troslære og rituell praksis videreføres og endres ved migrasjon. Kapitlet gir også et innblikk i forskningen på identitet og religiøsitet blant etterkommere av innvandrere. Både institusjonell etablering, rituell praksis og identitetskonstruksjon kan sees i lys av transnasjonalitet. Flere religiøse menigheter er transnasjonale organisasjoner som har sine autoriteter og sitt normgivende sentrum utenfor Norges grenser, og kapitlet gir et innblikk i noen aspekter ved dette. Også norsk offentlighet preger sider ved religionspluralismen: "Religion" er den vanligste referansen i debatter om kulturforskjeller generelt. Kapitlet avsluttes derfor med en oppsummering av hijabdebattene som et eksempel på tematisering av religion i offentlig debatt. Kapittel 4 gir et innblikk i juridiske perspektiver på religionsmangfoldet. Dette er et voksende fagfelt i Norge, i hovedsak sentrert rundt forholdet mellom religiøse rettsoppfatninger og sekulære rettssystemer samt spenningsfeltet mellom individuelle og kollektive rettigheter. Notatet gir en presentasjon av de temaene som har blitt forskningsmessig debattert innenfor et slikt perspektiv (som bruk av hijab, kvinners status i religiøse lov- og normsystemer, ekteskaps- og skilsmisserett samt vilkårene for homofile). Det relasjonelle aspektet ved religionspluralismen har vært det sentrale utgangspunktet gjennom hele notatet, men i kapittel 5 legges det spesielt vekt på relasjonelle forhold som har dominert i den offentlige sfæren. Her gis et innblikk i fenomener som euro-islam, islamofobi og antisemittisme som eksempler på identitetspolitikk med referanser til religion. Notatet avsluttes med å trekke frem forslag til videre forskning. Tverrfaglige prosjekter samt monografier basert på feltarbeid i ulike menigheter trekkes spesielt frem.

Nøkkelord: Minoriteter

Døving, Cora Alexa, and Berit Thorbjørnsrud. 2012. *Religiøse ledere : makt og avmakt i norske trossamfunn.* Oslo: Universitetsforl.

Sammendrag: I denne boken går forfatterne forbi de sterke synspunktene og den ofte stereotype kritikken, og analyserer religiøse lederes maktposisjoner med utgangspunkt i konkrete forhold i trossamfunn så forskjellige som Den norske kirke, Den katolske kirke, Den ortodokse kirke, Pinsebevegelsen, Brunstad Christian Church /Smiths Venner, Det mosaiske trossamfunn, Sunni og Shia-menigheter, sikhmenigheter og tamilhinduiske menigheter.

Forfatterne belyser de ulike trossamfunnenes forståelse av begrepet religiøs leder; hva slags arbeidsoppgaver de pålegges; hva slags makthierarki lederne eventuelt defineres innenfor og hvilke muligheter de faktisk har for å utøve makt i forhold til sine medlemmer. Gjennom dette ønsker forfatterne å bidra til både å utvide det religionsvitenskapelige fagfeltet og til å nyansere den offentlige debatten om religiøse ledere.

(Døving 2016) «Pluralismens voktere - Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn som politisk aktør gjennom 20 år». https://www.idunn.no/kok/2016/04/pluralismens_voktere_-_samarbeidsraadet_for_tros-_og_livssyn

Sammendrag: «Du vet; både jeg og andre politikere var del av en tradisjon der statskirkeordningen var en selvfølgelighet, en vane. Det viktigste Samarbeidsrådet gjorde for meg da jeg var kultur- og kirkeminister, var å få meg til å se Den norske kirke som en majoritetskirke, og å se statskirkeordningen i lys av alle de andre tros- og livssynssamfunn som er del av samfunnet» (Valgerd Svarstad Haugland, intervju 3.5.2016). «Der STL sier at det er enighet, er det kort vei til at det kan bli norsk politikk ut av det.» (Bård Vegar Solhjell,

intervju 14.9.2016) STL har i flere sammenhenger påpekt at tros- og livssynspolitikken skal være noe annet enn og dermed heller ikke blandes med integreringspolitikk. Med tanke på den betydning religion og religiøs identitet har i dagens klima, vil sannsynligvis politiske spørsmål på de to feltene ofte komme til å overlappe. STLs opprettholdelse av sin nåværende agenda om å holde feltene fra hverandre vil antagelig være avgjørende for deres integritet..

Elgvin, Olav, and Kristian Rose Tronstad. 2013. "Nytt land, ny religiøsitet? – Religiøsitet og sekularisering blant ikke-vestlige innvandrere i Norge." *Tidsskrift for samfunnsforskning* 54 (1): 63-91. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-291X-2013-01-0>. http://www.idunn.no/tfs/2013/01/nytt_land_ny_religisitet_-_religisitet_og_sekulariserin

Sammendrag: Denne studien undersøker religiøsitet hos ikke-vestlige innvandrere i Norge. Blir de mer eller mindre religiøse med økende botid? Hvilke faktorer henger sammen med høyere og lavere religiøsitet? Vi undersøker dette ved å bruke Levekårsundersøkelsen for innvandrere, en nasjonalt representativ undersøkelse som ble foretatt på innvandrernes eget morsmål, og vi bruker et mål på subjektiv religiøsitet. Vårt hovedfunn er at nivået på religiøsitet ikke endrer seg noe særlig over tid. Innvandrere med relativt sekulær bakgrunn fortsetter å være sekulære, mens innvandrere med relativt religiøs bakgrunn fortsetter å være religiøse. Barn av innvandrere opprettholder noenlunde det samme nivået på religiøsiteten som foreldregenerasjonen. Utdanning, alder og kjønn påvirker også religiøsiteten, men betydningen av disse faktorene er liten i forhold til betydningen av opprinnelseslandet. Vi diskuterer disse funnene i lys av flere teorier. Vi hevder at funnene gir en viss støtte til teorien om segmentert assimilering, og diskuterer hvorvidt funnene kan forenes med Inglehart og Norris sin teori om at religiøsitet springer ut av eksistensiell usikkerhet.

Nøkkelord: innvandring, religiøsitet, sekularisering, integrering, segmentert assimilering, eksistensiell trygghet

Enstedt, Daniel 2015,

Sammendrag: This article examines two recent expressions of religion in the multi-religious setting of the Norwegian capital Oslo. The Muslim group Ansar al-Sunnah's claim of the district Grønland is scrutinized in relation to the public and cultural image of Islam in Norway, and a Christian response to the contemporary multi-religious context is examined via an analysis of the priest Gyrid Gunnes' performance at The National Exhibition of the Visual Arts in Oslo. These cases are further discussed in relation to spatial theories and theologically embedded questions about ecclesiology and eschatology. This article shows that Ansar al-Sunnah stages an image of Islam that is produced in a cultural Islamophobic discourse, while Gunnes' performance problematizes taken-for-granted notions about God, the church and what it means to be a Christian. The prevailing, dominant and culturally embedded ideas of what it means to be a Christian or a Muslim are being challenged in Gunnes' performance through the use of queer theory and apophatic theology.

Nøkkelord: Urban studies, spatiality, Islam, Religious Studies, identity politics, queer theory, queer theology, migration, Islamophobia, Christianity, The Nordic countries

Erdal, Marta Bivand. 2016, "When Poland Became the Main Country of Birth Among Catholics in Norway": Polish Migrants' Everyday Narratives and Church Responses to a Demographic Re-Constitution. I: Pasura D., Erdal M. (eds), *Migration, Transnationalism and Catholicism: Global Perspectives*. Palgrave Macmillan, London: 259-289. https://doi.org/10.1057/978-1-137-58347-5_11

Sammendrag: This chapter explores how Polish migration is shaping the Catholic Church in Norway. It foregrounds both Polish migrants' everyday narratives, and the Church's responses, at a time of demographic reconstitution, within a highly diverse, minority, Catholic context. Poland is the main country of birth among Catholics in Norway, thus turning the diverse demographic constitution of this Church upside down. The empirical contexts of extreme hybridity and cultural complexity of the Catholic Church in Norway puts terminology of integration and minority–majority relations to the test, allowing for the development of alternative to hegemonic majoritarian approaches to diversity. Here differing perspectives on how to approach meaningful encounters and banal exchanges, and how to foster or manage, contest or resist unity within diversity in the Church, become apparent.

Nøkkelord: Migrant Background Pastoral Care Demographic Shift Polish Migrant Norwegian Society

Eriksen, Niels Nymann. 2018a. *Gæstfrihed*. ASCHEHOUG A/S.

Sammendrag: Hvordan møder du et menneske, du ikke kender? Møder du den fremmede med forbehold, mistro eller frygt? Eller med nysgerrighed og interesse i tillid til, at der kommer noget godt ud af mødet? Med afsæt i sin dagligdag som sogne-og indvandrerpræst og sin egen, personlige historie giver Niels Nymann Eriksen et inspirerende indblik i, hvad mødet mellem mennesker kan indebære; og måske endda på en måde, der kan inspirere til mere uforbeholdne møder med den fremmede. Han viser, at det er i mødet med den anden, at du også møder dig selv.

Eriksen, Stian. 2015. "The epistemology of imagination and religious experience: A global and Pentecostal approach to the study of religion?" *Studia Theologica - Nordic Journal of Theology* 69 (1): 1-29. <https://doi.org/10.1080/0039338X.2015.1028104>.
<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/0039338X.2015.1028104?needAccess=true>.

Sammendrag: In this article, I discuss key tenets of Pentecostal epistemology and hermeneutics and ask if these in any way can inform the study of religion today. Acknowledging the global growth of Pentecostalism, especially in Africa, Asia and Latin America, I ask if Pentecostalism also should be considered, not only as an object of study, but as something which potentially can inform and challenge theoretical and methodological models of research. This is actualized not the least by the growing influx of migrant Christians to the West, especially in the larger cities. I look in particular at the role of religious experience and imagination as epistemological lenses and sources within the Pentecostal paradigm. I also look at the power-aspect of Western academia and its age-old position as the determiner of the underlying presuppositions of research at universities. I ask if the growth of southern Christianity, in view of postmodern-ism and contextual theology, especially as seen in Pentecostalism, also may challenge this position. Without here evaluating Pentecostalism or its epistemo- logical or theological claims, the article concludes by asking if these aspects of Pentecostalism can be a reminder of the openness to truth and reality to which research most fundamentally should adhere.

Eriksen, Stian Sørli. 2018a. Changing the world through prayer: Prayer as mission strategy among migrant churches in Norway. *Mission Studies*, 35(1), 124-151.
doi:10.1163/15733831-12341550

Sammendrag: This article discusses how prayer functions as a missional strategy for Pentecostal migrant churches in Norway today. Taking its starting point in fieldwork among a cross-section of migrant churches, the article draws in particular on examples from African-led churches and their understanding and practice of prayer. From this empirical perspective,

the author argues that prayer represents an ecclesial nexus for missional spirituality, undergirding and spearheading missional strategies among these churches. Prayer thus provides a powerful locus for understanding core dimensions of these churches' ecclesial identity and missional outlooks. By interacting with perspectives from discourse analysis, semiotics, and practice theory, it is shown that essential facets of prayer inexorably permeate these churches' missional thinking and practices to a degree that these churches' mission can hardly be understood apart from prayer. In conclusion, the article asks how this may challenge scholars and others in terms of understandings and practices of mission today.

Nøkkelord: mission, migrant church, prayer, global Pentecostalism, Redeemed Christian Church of God, RCCG

Eriksen, Stian Sørli. 2018c. "“God Brought Me Here to Change Me”: Narratives of Spiritual Transformation in Pentecostal Migrant Churches in Norway." *PentecoStudies: An Interdisciplinary Journal for Research on the Pentecostal and Charismatic Movements* 17 (2): 180-204. <https://doi.org/10.1558/pent.35112>.

Sammendrag: This article discusses narratives of spiritual transformation among Filipino migrants in the context of a Filipino Pentecostal migrant church in Norway, asking how Filipino migrants encounter and make use of religion in their migratory trajectories and experiences. The article takes a narrative approach to stories of transformation and discusses these with insights from theology, psychology and sociology of religion and in light of their sociocultural and spiritual contexts. The analysis focuses on these migrants' encounters, emotions and engagements related to facing life in Norway in context of the Pentecostal spirituality found in one growing Filipino migrant church. The article takes special interest in references to emotion as a hermeneutical cue in the narratives. From this, special attention is given to the individual's story and for understanding such churches as sociocultural and spiritual communities of transformation and mission.

Nøkkelord: Pentecostal/charismatic spirituality; migrant churches; trans-formation; Filipino Christian Church.

Eriksen, Stian Sørli, Tomas Sundnes Drønen and Ingrid Løland. 2020. "African Migrant Christianities - Delocalization or Relocalization of Identities?" In *Faith in African lived christianity: Bridging anthropological and theological perspectives*. Leiden: Brill: 227-248.

Sammendrag: African migrant Christianity is a field that has been attracting increased academic interest in recent decades. Numerous studies within anthropology and theology have discussed the topic in general and activities connected with it in different countries in particular. In addition, the theme has been studied as a transnational field where the relationship between the soil of the ancestors and the new homeland has been brought to the fore. This chapter highlights two particular aspects of epistemological and ontological interest in order to address the question of how anthropology and theology can come into dialogue: firstly, through analysis of how technology influences human behavior, permits simultaneity, and affects Christian discursive practices in transnational and transcultural relations; secondly, by looking at how migration and the new media affect identity construction for the individual believer. The chapter will start by highlighting some of the globalizing processes that have influenced the development of various African Christianities and, in particular, the activities of the Nigerian-based Redeemed Christian Church of God (rccg) in Norway. Of special interest is how technological media and new forms of communication – in particular through the Internet and social media – generate simultaneity in religious practices and facilitate the development of congregations across long distances.

The second section of the chapter deals with the relationship between migration, identity construction, and religion, focusing in particular on theories of identity construction linked to religious practices in diaspora churches. Towards the end of the chapter recent developments among African transnational churches are discussed within the framework of technology and forms of identity-making. How do technological innovations influence the individual, and how do questions of technology and migration affect theology, understood as religious discursive practices? Does the intensified use of the Internet and social media favor theories of delocalized identities, or could it be argued that it leads to a relocalization of identities through transnational Pentecostal networks?

Eriksen, Stian Sørli. 2020. Flyktige rom og tynne steder: En transnasjonal og spatial analyse av pentekostale migrantmenigheter i Norge. I K.-W. Sæther og A. Aschim (Red.), Rom og sted: Religionsfaglige og interdisiplinære bidrag (Kap. 4, s. 67–92). Oslo: Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.110.ch4>

Sammendrag: This article discusses sociocultural and theological aspects related to space and place for Christian migrants and Pentecostal migrant churches in Norway. The article addresses how Christian migrants and migrant congregations relate to and produce dimensions of place and space within their migratory contexts, drawing from contextual examples and theoretical perspectives on space and place. Thus, spatial perspectives provide frameworks for discussing issues of belonging, religious discourses, and spirituality with regard to the migrant communities themselves, in the wider religious landscape, and in society. In particular, we ask how experiences of spatial and social constraints help shed light on how migrants and migrant churches seek to make home in new contexts. This also relates to how these migrants and churches navigate within the translocal, symbolic and virtual landscapes of Pentecostal transnational networks. Finally, the article addresses spatial dimensions of these churches and networks' aims to bring about spiritual and societal transformation.

Nøkkelord: migration, migrant churches, pentecostal spirituality, translocality, home, transnational networks, space, place

Fibiger, Marianne C. Qvortrup. 2009. "The Danish Pluralism Project." *Religion* (London. 1971) 39 (2): 169-175. <https://doi.org/10.1016/j.religion.2009.01.004>.

Sammendrag: This article is based on The Danish Pluralism Project, focusing on the first pilot project, which was a detailed study of religious diversity and plurality in the municipality of Aarhus, the second largest city in Denmark with around 290,000 citizens. The product of our research was a description of 75 different religious groups, in addition to the Evangelical Lutheran Church, as well as an examination of the presumed religiosity or spirituality of alternative therapists as an example of what this article calls "fluid religiosity." In other words: this article deals with religion in terms of locality, focusing on the interplay between this particular locality and late-modernity and how religion has adapted to both.

Furseth, Inger, Lars Ahlin, Kimmo Ketola, Annette Leis-Peters, and Bjarni Randver Sigurvinsson. 2017. Changing Religious Landscapes in the Nordic Countries. Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-55678-9_2

Sammendrag: This chapter describes the transition from relative ethnic and religious homogeneity in Sweden, Norway, Denmark, Finland, and Iceland to more religiously diversity. The focus is on changes in the religious landscapes from the late 1980s until the

present, which are discussed in relation to the economy, politics, immigration, and women's employment. In spite of the fact that the Evangelical Lutheran majority churches still have large percentages of the populations as members, there is a steady decline in membership, religious beliefs, and practices, and a growing trend of people without religious affiliations. These trends can be signs of secularization at the individual level. Simultaneously, there is a growing religious diversity and alternative spirituality.

Nøkkelord: Lutheran Majority, Major Churches, Nordic Countries, Gender Equality, Nordic Women

Furseth, Inger. 2019. "Den norske kirke for «nordmenn»?" Et sosiologisk blikk på immigranter og kirke». *Kirke og Kultur* 124 (3): 280-290.
<https://doi.org/10.18261/issn.1504-3002-2019-03-08>

Debattartikkel: Er Den norske kirke kun for «nordmenn»? Kirkemøtet og kirkelige verv og struktur domineres av majoritetsbefolkningen. Hvordan omtales egentlig «de som skal innlemmes» av kirkelige aktører? Og hvordan portretteres medlemmer i Den norske kirke på deres nettsider.

Gulbrandsen, Trygve. 2019. *Elites om an Egalitarian Society: Support for the Nordic Model*. London: Palgrave Macmillan.

Sammendrag: Based on two unique survey studies of elites in Norway, this book examines whether elite attitudes towards central national issues have changed in the wake of international and national events and developments since 2000. The chapters examine elite integration and relations between elites and citizens in Norway as a means to discuss the continued viability of the Nordic welfare state model. This insight into how elites relate to central issues in Norwegian society and how they look upon citizens' political interest and competence in general, will be of interest to academics within sociology and political science, as well as journalists and commentators and policy makers.

Giskeødegård, M. F. 2020. Sted og lokalitet i transnasjonale empiriske kontekster. I K.-W. Sæther og A. Aschim (Red.), *Rom og sted: Religionsfaglige og interdisiplinære bidrag* (Kap. 2, s. 29–46). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
<https://doi.org/10.23865/noasp.110.ch2>

Sammendrag: This chapter discusses how transnational fields are understood, defined, and negotiated both by those who participate in them and the researchers who study such fields. Two very different empirical cases are presented. The cases actualize the concept "transnational" in quite distinctive ways, reminding us that transnational is not a given size and that the meaning put into the concept is dependent on the situations one aims to comprehend. The chapter argues for the importance of understanding the processes of production of locality, and how participants work to localize experience, without a-priori assuming that geography is the primary dimension for sense-making. The discussion shows how global connections arise and dissolve through interaction, and that the dimensions relevant for meaning-making are situationally given. Locality is continually produced, both by participants and researchers. The chapter reflects on the implications of how "transnational" is actualized in different ways, due to the mutually constitutive relationship between our questions and the field sites chosen to study them.

Nøkkelord: empirical studies, transnational, place, locality

Grung 2017 “The Two Pluralisms in Norway”

Sammendrag: In most countries of Western Europe including Norway, the last decades have transformed the population as a whole to become both more secular and more religiously plural. This has had consequences on many levels, and is still being processed. For state institutions and for the civil society including faith communities, it has clearly entailed legal, political, and social changes. The growing plurality has also challenged alleged mono-cultural perceptions of religions, and established many new discourses on religion, values, and diversity as such. In this essay I will first briefly discuss the present situation in Norway regarding religious pluralism and relate it to interpretations of secularity particularly relevant to the Norwegian context. Then I will go more thoroughly into the concept of interreligious dialogue and ways to understand this phenomenon as one of faith communities’ responses to religious plurality. As a social practice that may provide insight in how religious plurality is negotiated in a dialogue – it may be described as a practical exploration of religious plurality from the inside - but also how it may project positions towards various understandings of secularity. Peter Berger’s concept of “The two pluralisms” and his request for theorizing on plurality rather than secularity opens up further exploration of interreligious relations such as interreligious dialogue, and it may provide researchers working empirically in this field with new insights in their studies. This contribution will not contest Berger’s suggestion of “the two pluralisms” but rather explore it further through empirical studies and suggested models of interreligious dialogue.

Nøkkelord: Secularity, Interreligious dialogue, Social Sciences, Pluralism, Norway, Gender, Sociology, general, Peter Berger, Political Science

Gunnes, Gyrid. 2016. "The ordo of care: A hermeneutical dialogue between Gordon Lathrop's liturgical theology and practices of care in the Open Church of Our Lady, Trondheim." *Studia theologica* 70 (1): 74-96. <https://doi.org/10.1080/0039338X.2016.1180320>.

Sammendrag: What is the relationship between practices of care towards people living in marginalized life situations and liturgy? This article addresses this question by exploring the liturgical theology of Gordon Lathrop as the theoretical starting point for analysing a practice that would conventionally not be described as "liturgy", but "ethical practice". At the heart of the liturgical theology of Lathrop is the idea that the ordo of the Sunday service is organized by juxtapositions and broken symbols. In this article, Lathrop's theology is brought into a hermeneutical dialogue with empirical material constructed from the Church of Our Lady, Trondheim, Norway, a Lutheran medieval church located in the middle of the city of Trondheim. Since 2008, the church has been run by the Church City Mission as an open church for all who need an open and hospitable sacred space in the city centre, especially people who live in marginalized life situations. The article demonstrates that when working inductively with an empirical material, Lathrop's concepts are too narrow and hermeneutically closed. In order to be theoretically sensitive to the experiences of people who live in marginalized life situations and the ethical practices of care, liturgical theology has to reimagine its understanding of space.

Gunnes, Gyrid Kristine. 2017. "Our Lady of the heterotopia: An empirical theological investigation of heterotopic aspects of the Church of Our Lady, Trondheim." *Diaconia* 8 (1): 51-68. <https://doi.org/10.13109/diac.2017.8.1.51>

Sammendrag: Interpreting the Lutheran church of Our Lady of Trondheim Norway in the light of Michael Foucault’s spatial of heterotopia, the article explores the capacity of a church space to become a site of ritual and spatial justice for people living in with different kinds of

marginality. The article contributes to the development of the relationship between spatial theory and Christian social practice and the contextual theology arising from this relationship. While the majority of scholars of diaconia draw on Norwegian systematic theologian Trygve Wyller's appropriation of Foucault's theory, this article builds on the British sociologist Kevin Heatherington's elaboration of the theory. Instead of understanding heterotopic spaces as overtly ethical spaces, the article follows Heatherington in exploring how Foucault's heterotopic spaces are sites of unsettled and unresolved agonism. This theoretical move opens up for seeing the displacements of space, bodies and practices in the church of Our Lady as sites of ambivalence and negotiation.

Nøkkelord: heterotopia, trygve wyller, agonism, ritual justice, displacement, spatial justice, kevin Heatherington

Halvorsen, Lars Julius og Anders Aschim. 2017. Kapittel 5: Religion som ressurs. Polske arbeidsmigranter og Den katolske kyrkja på Sunnmøre. I John Roger Andersen , Eli Bjørhusdal , Jon Gunnar Nesse & Torbjørn Årethun (red.), *Immaterial kapital: Fjordantologien 2017*. Universitetsforlaget: 88-109. DOI: <https://doi.org/10.18261/9788215028163-2017-05>

Sammendrag: Fokuset for denne artikkelen er kva tilgangen til ei katolsk kyrkje og eit polsk-katolsk miljø har å seie for korleis polske, katolske migrantar på Sunnmøre finn seg til rette i det norske samfunnet. Vi ser nærare på tre sider ved dette: I kva grad er deltaking i kyrkja og kyrkjelyden til hjelp for migrantane i deira arbeids- og kvardagsliv i Noreg? I kva grad påverkar Den katolske kyrkja korleis migrantane finn seg til rette sosialt i Noreg? På kva måte har det eksistensiell betydning å kunne gå regelmessig til gudsteneste og få tilgang til andre kyrkjelege tenester? Artikkelen bygger på ei spørjeundersøking blant polske kyrkjegjengarar knytt til Ålesund sokn som vart gjennomført i 2015, og på kvalitative data frå intervju og observasjon samla inn mellom 2014 og 2016. Analysane tar utgangspunkt i internasjonal forskning om religionen si rolle i migrasjonsprosessar (særleg Handlin, 1973, Hirschman, 2004 og Connor, 2014), og i omgrepet sosial kapital, slik det blir brukt av Robert Putnam (2000). I analysane nyttar vi deskriptiv statistikk, logistisk regresjon og teoretisk fortolkande tekstanalyse.

Nøkkelord: Sosial kapital, religion og migrasjon, internasjonal migrasjon, religionssosiologi, integrering

Hämmerli, Maria, and Jean François Mayer. 2014. *Orthodox Identities in Western Europe: Migration, Settlement and Innovation*. Farnham: Farnham: Routledge.

Sammendrag: The Orthodox migration in the West matters, despite its unobtrusive presence. And it matters in a way that has not yet been explored in social and religious studies: in terms of size, geographical scope, theological input and social impact. This book explores the adjustment of Orthodox migrants and their churches to Western social and religious contexts in different scenarios. This variety is consistent with Orthodox internal diversity regarding ethnicity, migration circumstances, Church-State relations and in line with the specificities of the receiving country in terms of religious landscape, degree of secularisation, legal treatment of immigrant religious institutions or socio-economic configurations. Exploring how Orthodox identities develop when displaced from traditional ground where they are socially and culturally embedded, this book offers fresh insights into Orthodox identities in secular, religiously pluralistic social contexts.

Haug, Kari Storstein. 2018. "Migration in Missiological Research." *International Review of Mission* 107 (1): 279-293.

Sammendrag: The phenomenon of migration has received a considerable amount of scholarly attention in recent years. This article presents and elaborates on how contemporary missiological research addresses and discusses migration processes. It approached the theme of migration from various perspectives, including how migration phenomena influence individual and communal expressions of faith; how migration experiences are and can be reflected on theologically; and challenges and opportunities of migration to mission thinking and practice. Further, based on the presentation of themes and approaches in the field, the article discusses how migration might challenge and develop the research agenda within missiology. It is argued that migration and migration processes do not only challenge the idea of easily identifiable contexts, but that they also blur and destabilize the whole idea of fixed borders. This challenges missiology to rethink its basic theories related to contextualization and inter-religious encounters, as well as the understanding of mission thinking and practice.

Nøkkelord: migration, missiology, mission, religion, theology, missiological research, Christianity.

Haugen, Hans Morten. 2010. "Den norske kirke og de flerkulturelle utfordringer." *Tidsskrift for Teologi og Kirke* 81 (3): 208-220. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2952-2010-03-04> ER. <http://www.idunn.no/ttk/2010/03/art08>.

Sammendrag: On the face of it, Church of Norway takes a clear position with regard both to a liberal asylum and immigration policy and the efforts to promote understanding and integration across national, cultural and religious boundaries. Church of Norway seeks at the same time to uphold the influence of Christianity in the Norwegian society, but this is hardly ever done in an exclusivist manner, saying that Christianity is threatened by and must be 'protected' against immigration. The article seeks to identify the reasons for Church of Norway's clear position on issues relating to immigration. The article also seeks to identify whether the clear positions taken by Church of Norway are being reflected in attitudes among the clergy and whether the stands of Church of Norway have contributed to the promotion of a multicultural society, based on respect and co-existence.

Nøkkelord: kirkeasyl, innvandring, kirken, Norge, bispekonferansen, Kirkerådet, Utlendingsnemnda

Haugen, Hans Morten. 2017. "Faith among Youths in Church of Norway Means Greater Interreligious Acceptance." *Nordic Journal of Religion and Society* 30 (2): 97-114. <https://doi.org/10.18261/issn.1890-7008-2017-02-01>. http://www.idunn.no/nordic_journal_of_religion_and_society/2017/02/faith_among_youths_in_church_of_norway_means_greater_interr

Sammendrag: Norway has a strong monoreligious heritage that is currently undergoing changes, primarily due to immigration. This study is based on focus group interviews with 45 youths from six different congregations in the Church of Norway, in Oslo and rural areas near Oslo. None of the youths expressed generally negative sentiments against the presence of persons with a religious affiliation other than Christianity. There were much stronger prejudices against persons from the opposite side of the city as compared to prejudices against those with a faith other than Christianity. Those with a less clearly expressed faith are, however, somewhat more reluctant in the presence of persons with another religious affiliation as compared to youths with a more explicit Christian belief. This confirms overall findings that

young persons tend to be more accepting than older, and that faith and active involvement in church is positively correlated with acceptance as compared to merely religious belonging.

Nøkkelord: Abu-Nimer, Church of Norway, interreligious sensitivity, religiocentrism, religiorelativism

Haugen, Hans Morten. 2020. "Norwegian christian leaders: The term 'Christian Values' is divisive and useless." <https://doi.org/https://doi.org/10.3390/rel11100524>.

Sammendrag: Church leaders and politicians in several countries make frequent references to Christian values as part of a rhetoric of dividing between wanted and unwanted view and practices. Hence, even more than a source for division between adherents of different faiths, religion divides adherents of the same faith when identifying the core of religion. The article presents findings from a survey and focus group interviews with five groups of Norwegian Christian leaders: church leaders, bishops and deans from the Church of Norway, as well as leaders in mission organization and diaconal foundations. The informants are generally very hospitable towards immigrants, not particularly skeptical of Islam, and highly skeptical of politicians applying the term 'Christian values' for protectionist purposes. While distancing themselves from the term 'Christian values', informants have a clear understanding of what these values encompass. These attitudes mirror the major attitudes among the so-called church-going Norwegians in the Pew report, "Being Christian in Western Europe", having higher appreciation of both Islam and immigration than the other groups of informants. The article proceeds by explaining and contextualizing, including how the churches have promoted conviviality in diverse societies and whether the leaders are willing to act when Christianity is applied to legitimize nativism.

Nøkkelord: Christian nationalism; Church of Norway; civilizationism; hospitality; pluralism; Progress Party

Haugen, Hans Morten. 2021. "Begrepet «kristne verdier» fremmer ekskludering og polarisering: Holdninger hos ansatte ved utdanningsinstitusjoner for kirkelig tjeneste." *Teologisk tidsskrift* 10 (2): 92-107. <https://doi.org/https://doi.org/10.18261/issn.1893-0271-2021-02-04>.

Sammendrag Artikkelen presenterer funn fra en undersøkelse og fokusgruppeintervjuer med vitenskapelig ansatte ved seks norske høyere utdanningsinstitusjoner for kirkelig tjeneste. Funnene er at informantene generelt er veldig gjestfrie overfor innvandrere, ikke spesielt skeptiske til islam, men svært skeptiske til politikere som bruker begrepet «kristne verdier» til proteksjonistiske formål. Informantene har en klar forståelse av hva kristne verdier omfatter, men tar avstand fra bruken av begrepet. For å forstå disse holdningene, trekkes ulike forhold inn, inklusive den norske politiske kulturen og den kristne tradisjonen for gjestfrihet.

Nøkkelord: Den norske kirke, fremskrittspartiet, gjestfrihet, kristen nasjonalisme, sivilisasjonisme

Holmberg, Andreas. 2019. *Kyrka i nytt landskap. En studie av levd ekklesiologi i Svenska kyrkan.* Åbo: Artos Academic.

Sammendrag: Avhandlingens två centrala utgångspunkter är: Att teologi skapas och formas i lokala kyrkans församlingsliv, samt att teologi inte bara kommer till uttryck i text och tal, utan också genom sociomateriella företeelser som exempelvis föremål, praktiker, traditioner, mat och artefakter.

Studien fokuserar på församlingar inom Svenska kyrkan som verkar i utpräglat mångkulturella och mångreligiösa kontexter där tillhörigheten till Svenska kyrkan är låg (15-25 %). Studiens syfte är att identifiera den ecklesiologi som växer fram i denna typ av församlingar och diskutera på vilket sätt den konstruktivt bidrar till annan svenskkyrklig ecklesiologi. Med ecklesiologi menas föreställningar om vad kyrkan är eller borde vara.

Ett andra syfte med studien är att utgöra ett metodologiskt bidrag genom att i teori och praktik visa hur teologer kan gå tillväga för att lyssna in och ta till vara på den teologi som gestaltas och växer fram i lokala kyrkors församlingsliv.

Fyra metoder (deltagande observation, intervjuer, fokusgrupper och dokumentanalys) används på tre fallstudier vilket resulterar i ett omfattande empiriskt material. Genom induktiv analys av materialet identifieras ett flertal aspekter av ecklesiologi. Några av dessa ecklesiologiska aspekter fördjupas och diskuteras ingående i dialog med annan svenskkyrklig ecklesiologi och teologi

Den levda ecklesiologi som identifieras betonar församlingsgemenskapen. Den kännetecknas också av kyrkfolksekumenik och avhandlingen presenterar begreppet pankristen gemenskap som ett sätt att omtala detta fenomen. Vidare omfattar den levda ecklesiologi en religionsteologisk praktik av gästfrihet vilket utgör ett väsentligt bidrag till svenskkyrklig ecklesiologi och religionsteologi. Den levda ecklesiologin vittnar också om en pågående förskjutning vad gäller svenskkyrkliga församlingars sätt att förstå sin plats i, och sin relation till, omvärlden. Detta beskrivs som en påbörjad resa från självtillräcklighet och kontroll till beroende och tillit.

Horsfjord, Vebjørn L., Sven Thore Kloster, Gina Lende, and Ole Jakob Løland. 2018. *Global kristendom : en samtidshistorie*. Oslo: Universitetsforl.

Sammendrag: Kristendommen er i rask endring og kommer til uttrykk på nye måter både sosialt og politisk. På få tiår er tyngdepunktet flyttet fra det globale nord til det globale sør. I Vest-Europa blir kirker nedlagt eller solgt. Samtidig fylles megakirker i kristendommens nye bastioner utenfor Europa. Kirkene i Midtøsten taper medlemmer når kristne forlater regionen, mens den ortodokse kirken i Russland knytter seg tettere til staten. Den største veksten av kristne skjer i Afrika. Men også i Kina og flere andre asiatiske land vokser antallet kristne, og i USA spiller kristen tro fortsatt en viktig rolle i politikken. Samtidig er katolisismen i Latin-Amerika under press fra en raskt voksende pinsebevegelse som forsterker forskyvningen av kristendommens tyngdepunkt fra nord til sør, så vel som fra de gamle etablerte kirkene til nye menigheter. Med hovedvekt på de mest folkerike landene på hvert kontinent viser forfatterne av «Global kristendom. En samtidshistorie» fram de siste tiårs endringer og diskuterer hvordan kristendom i dag kommer til uttrykk i nye politiske og sosiale sammenhenger. «Boken er et godt eksempel på at det er mulig å formidle fag uten å henfalle til et teoretisk og abstraherende språk. (...) Den gir innsyn og utsyn. Ta og les!» Kristin Norseth, Norsk tidsskrift for misjonsvitenskap «[...] dette er en viktig bok om kristendom [...] Global Kristendom er lesverdig og nyttig både for lesere med liten kjennskap til kristendom og for garvede teologer og kirketravere.» «Teologisk tidsskrift» «For alle der er interesserte i den «verdensvide kirke» er bogen «Global Kristendom» nærmest et must.» «KirkenUpdate 2019»

Hovdelien, Olav. 2019. The Roman Catholic Church of Norway and migration challenges. *International Journal for the Study of the Christian Church*. 19, 1. <https://dx.doi.org/10.1080/1474225X.2019.1580953>

Sammendrag: Ever since its re-establishment in Norway in 1843, the Roman Catholic Church has grown steadily. The church has now a total membership of approximately

150,000 (1 January 2017). The reason for the latest, and certainly largest, wave of Catholic migrants to settle in Norway is labour migration resulting from the eastward expansion of the EU when Poland and Lithuania joined in 2004. About half of the Catholic population of Norway originates in these two countries. This article focuses on the following research question: How does the Roman Catholic Church in Norway, represented by religious sisters, priests and ecclesiastical employees, respond to the large influx of Catholic migrants to Norway? The study is based on a qualitative survey consisting of semi-structured interviews with 10 informants comprising religious sisters, priests and ecclesiastical employees. Although some informants admit that the strong growth resulting from migration has posed problems, such as tendencies to form 'parallel congregations' based on ethnic origin, most expressed a positive view of this influx of migrants and of the future of the Catholic Church in Norway.

Nøkkelord: Dominicans, Roman Catholic Church, Norway, integration, Christianity in late-modernity, parallel church congregations

Hovland, Ingrid. 2001. From Jerusalem i.e, Stavanger - Mission strategy versus mission information in *Misjonstidende*. *Norsk tidsskrift for misjon* 2: 67-86.

Sammendrag: This article compares the mission strategi of the Norwegian Mission Society (NMS) to their miSSION information, by examining the distribution of power/knowledge and agency in the use of metaphors and narrative emplotment in 'disjollstidellde, NMS' magazine. The mission information draws mainly on the 'traditional story' dating back to the nineteenth century and theNORSK TIDSSKRIFT FOR MISJON 212001 86 Enlightenment paradigm, which represents the missionary as a knowledgeable agent sent out to help the Africans. On the other hand, the current mission strategy advocates a 'renewal' that emphasises postmodern concerns about the need for dialogue, entailing a more equal distribution of power/knowledge and agency. 'The renewal' marks a paradigm shift, and this shift has exposed a possible divergence between mission practice and the traditional information about this practice, and also a tendency of the Nj\IS leadership to implement strategies in a top-down manner.

Iversen, Hans Raun. 2018. *Ny praktisk teologi : kristendommen, den enkelte og kirken*. København: Eksistensen.

Sammendrag: Ny praktisk teologi er skrevet som en lærebog til faget Praktisk Teologi i det teologiske studium på universitetet og kan også bruges som en håndbog for dem, der blot søger viden om bogens emne. Samtidig har den også karakter af en monografi, der fremlægger en teologisk grundposition. I bogen er kristendommens og kirkens samfundsmæssige stilling i fokus. Det gælder uanset, om der arbejdes overvejende empirisk, historisk eller teologisk, og på trods af, at der fokuseres på den enkeltes forhold til kristendommen i dagens individualiserede samfund. Når alle i dag er individualister, er det netop et dybt samfundsmæssigt træk ved vores selvopfattelse! Bogen afgrænses til det danske område, og søger at medtænke alle kirke- og kristendomsformer i Danmark. Bogens første kapitel bringer – for første gang på dansk – en introduktion til metoder i empiriske studier og feltarbejde for teologer. Bogens hovedemner er i øvrigt: Kirkekundskab, kirkesociologi, mission, diakoni, kirke og menighed samt præsterne og de frivillige. Hans Raun Iversen har arbejdet med forholdet mellem folk og kirke i Danmark og Tanzania i flere ansættelser ved Aarhus Universitet 1974-1982 og med udviklingen af dansk, praktisk teologi som lektor ved Københavns Universitet 1982-2018.

Jacobsen, Knut A. 2008. "Creating Sri Lankan Tamil Catholic space in the South Asian diaspora in Norway." 117-132. Farnham: Ashgate.

Sammendrag: This chapter focuses to develop the meaning of religious identity for Indian Christians in the US, and the conflict and community implications that American religion has for this Christian immigrant community. Christian Indians are helping other Indians in their daily lives, especially issues that pertain to their immigrant status, but the end goal is to offer Christianity as the ultimate choice. The service at South Asian Fellowship Centre, rich with religio-cultural amalgamation, segregation and synthesis, reveals the bi-culturalism of the Indian and American religious community in Chicago. The chapter argues that the relationship between religion, ethnicity and bi-national influences create a new and distinct Christian community. Bringing together the Indian community into a Christian sphere for social purposes is an intentional process. Doing friendship is categorized as a social activity primarily through invitations to non-religious activities, relationship-building events and the Christian community. Interviewees expressed that because of shared language and culture, their religious organizations have events that appeal to non-Christians.

Joachimsen, Kristin. 2019. "Ikke bare fremmed, flyktning og gjest." *Kirke og Kultur* 124 (2): 123-138. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3002-2019-02-03>.
http://www.idunn.no/kok/2019/02/ikke_bare_fremmed_flyktning_og_gjest.

Sammendrag: When voices of Church of Norway participate in current public debates related to immigration politics, they encourage to show hospitality, defeat xenophobia and find motivation in biblical texts. In an analysis of Deuteronomy and the Book of Ruth, the article shows how the biblical texts convey a tension between offering the immigrant protection and protecting the nation against strangers. Moreover, both the host/guest metaphor as well as the tendency to regard the immigrant as «the other» turn out to be more complex than often assumed, implying a risk of depriving the newcomer both subjectivity and agency.

Nøkkelord: Hospitality, Xenophobia, Migration, Deuteronomy, Book of Ruth

Kaufman, Tone Stangeland, Linn Sæbø Rystad, and Tron Fagermoen. 2018. "Flyktningene i forkynnelsen: Homiletiske dilemmaer i et stykke norsk prekenpraksis." *Tidsskrift for praktisk teologi* 35 (1): 16-27.
<https://journals.mf.no/tpt/article/view/5232>.

Sammendrag: I denne artikkelen undersøker vi hvordan et utvalg preker holdt i menighetene Grense og Katedral i tidsrommet 2015/2016 adresserer den europeiske flyktningsituasjonen. I begge menighetene tar predikantene til orde for en gjestfri holdning overfor flyktningene og posisjonerer seg som deres forsvarere, som veiledere inn mot kommune- og kirkevalg og som kritikere av aktører i den pågående flyktningpolitiske diskusjonen. Vi argumenterer for at predikantene lar flyktningene inngå i bildesystemer der de blir en del av "alt det vonde eller gode i verden", og i et omfattende "vi" som inkluderer både predikantene selv og tilhørerne. Videre drøfter vi hvordan predikantene balanserer det å fremheve henholdsvis fellestrekk og forskjeller mellom flyktninger og alle andre, og det å løfte fram det konkrete og abstrakte i flyktningsituasjonen. Avslutningsvis foreslår vi å adressere de strukturelle sidene ved flyktningsituasjonen, samt å ta med "den andres" stemme opp på prekestolen, som konstruktive responser på slike homiletiske dilemmaer

Kjellin, Kristina Helgesson. 2016a. *En bra plats att vara på: En antropologisk studie av mångfaldsarbete och identitetsskapande inom Svenska kyrkan.* Skellefteå: Artos Academic.

Sammendrag: Det svenska samhället präglas alltmer av kulturell och religiös mångfald. Svenska kyrkans tidigare position som majoritetskyrka är inte längre given, dels på grund av allt färre medlemmar, dels på grund av ett allt mer föränderligt religiöst landskap. Nätverket Framtiden bor hos oss, ett församlingsnätverk inom Svenska kyrkan, har under många år reflekterat kring Svenska kyrkans förändrade roll. De är församlingar som finns i förortsmiljöer som präglas av kulturell och religiös mångfald, liksom av social utsatthet. Vidare är de församlingar som har relativt få medlemmar, vilket gör att de redan befinner sig i den situation som Svenska kyrkan som helhet kommer befinna sig i framöver.

Baserat på antropologiska fältstudier beskriver och analyserar författaren det praktiska och reflekterande mångfaldsarbete som äger rum bland anställda och ideellt engagerade inom nätverket Framtiden bor hos oss, med ett särskilt fokus på Skärholmens församling. Kyrkan som ett rum för identitets- och meningsskapande, tillhörighet och gemenskap, inkludering och exkludering, öppenhet för mångfald kontra gränsdragningar, hur det lokala och det globala på ett självklart sätt hör ihop, där inte minst nätverksskapande och transnationella gemenskaper spelar en viktig roll, är teman som boken aktualiserar.

Studien visar på en rad utmaningar: Hur kan Svenska kyrkan främja interkulturell kompetens bland de anställda på olika nivåer inom organisationen och också stödja dem som står i det här arbetet? Hur kan behovet av trygghet och igenkänning i gudstjänsten kombineras med en öppenhet och nyfikenhet för det nya och okända? Finns öppenheten för mångfalden också när gudstjänstuttryck och teologiska tolkningar skiljer sig radikalt från en svenskkyrklig "normalitet"?

Boken visar på den ömsesidiga lärande- och anpassningsprocess som integration är, där den starka parten, majoritetssamhället, också måste våga låta sig påverkas och våga vara mottagaren.

Kjellin, Kristina Helgesson. 2016b. "'To build bridges and break the walls': The Church of Sweden and the Current Refugee Situation in Sweden." *Diaconia* 7: 75-80.

Sammendrag: This article provides a picture of the role the Church of Sweden plays in relation to the present refugee situation. As the largest civil society organization in Sweden, Church of Sweden plays an important role at the local and the national level when it comes to various integration projects in relation to the newly arrived. The article raises one such local example that shows how Church of Sweden is cooperating with other local actors in order to manage the large number of refugees arriving. At the same time the local parish is challenged by some of the Christian refugees that come to Church of Sweden and want to practice their faith. At the national level Church of Sweden is in various ways working so as to support the local parishes in their work with refugees. The Church of Sweden is also involved with affecting the general opinion, emphasizing the responsibility of Sweden as a rich nation to welcome the refugees that are arriving. With the practical examples as a starting point, the article emphasizes the necessity for reflection and for theological conversations in the present situation.

Nøkkelord: Church of Sweden, refugees, cooperation, Christian pluralism, bridge-building

Kjellin, Kristina Helgesson. 2019. "Can We Find Other Ways Forward?': Church Relations among Migrants and Non-Migrants in the Church of Sweden." *Nordic Journal of Migration Research* 9 (1): 135-150. <https://doi.org/10.2478/njmr-2019-0006>.

Sammendrag: Belonging to religious communities is of great importance for many migrants coming to Europe. This article focusses on one such community, a Lutheran Ethiopian/Eritrean Mekane Yesus association in Stockholm, and its relations with the Church of Sweden. The article discusses identity formation and belonging in a situation of living in the diaspora, as well as analysing the processes of integration that involve diversity work. This example shows how global power hierarchies in church relations are played out in the local arena - power relations that signal, but also sometimes challenge, a post-colonial order. Furthermore, an identity like Lutheran is highly contextual, as the article shows. While the role of Lutheran churches in the Nordic context is understudied when it comes to migration, this article – and the study it builds on – contributes to a deeper understanding of how the Church of Sweden is being both challenged and motivated to act in relation to migrants coming to Sweden.

Nøkkelord: Migration, Churches, Identity, Belonging, Integration

Kjellin, Kristina Helgesson. 2020. "We can teach Swedes a lot!': Experiences of in/hospitality, space making, and the prospect of altered guest-host relations among migrant and non-migrant Christians in the Church of Sweden." In *Contested hospitalities in a time of migration : religious and secular counterspaces in the Nordic region*, edited by Synnøve K. N. Bendixsen and Trygve Wyller, In Religion, resistance, hospitalities. Abingdon, Oxon, New York, NY: Routledge.

Sammendrag: This chapter focuses on the role of practices with respect to space, building on de Certeau's understanding of space as a 'practiced place'. It provides a short background on the role of the Church of Sweden in modern Swedish society. The chapter discusses the parish of Dalen as a place of both segregation and diversity, and the role of the church in this context. It examines hospitality as expressed and experienced in the particular parish through the sharing of food and through rituals. The chapter describes the long-term integration work going on in Swedish churches, where the roles of guests and hosts are in part fluid and the subject of negotiation. The blurring of boundaries, and the sharing of practices, open up new ways of expressing and experiencing religion, where the balance of giving and receiving means that the power and agency to take the initiative in the church space is no longer located solely among the non-migrant Swedes.

Kleive, Hildegunn Valen. 2017. "Belonging and Discomfort: Young Hindu Religiosity in Rural Norway." *Nordic Journal of Religion and Society* 30 (1): 43-60. <https://doi.org/10.18261/issn.1890-7008-2017-01-03>

Sammendrag: The theme of this article is young lived Tamil Hindu religiosity in small towns and rural districts in Norway. It explores when and why young Hindus choose to expose, or not to expose, religious materiality outside religious settings, such as in encounters with ethnic Norwegian friends and the greater Norwegian society. The article also asks whether it is possible to trace influences on their religiosity stemming from their non-Hindu local and national contexts. The analysis is based on field notes from observations, written responses to a questionnaire with open-ended questions (N=25) and transcripts from photo-elicitation interviews (N=7). The participants are between 16 and 25 years of age who have lived most of their lives in Northwestern Norway. The findings suggest that adjustment to secular cultural scripts take place when these young Tamil Hindus handle religious materiality in their Norwegian context.

Nøkkelord: Hinduism, rural Norway, youth, individual religion, materiality, belonging, meaning

Kleive, Hildegunn Vale, Anders Aschim, Marta Bivand Erdal, and Marte Fanneløb Giskeødegård. 2020. "Når Jesus tar til gatene: Katolske Corpus Christi-prosesjoner i norske byrom." In *Rom og sted: Religionsfaglige og interdisiplinære bidrag*, edited by Knut-Willy Sæther and Anders Aschim, 47-65. Oslo: Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.110.ch3> Lisens: CC BY-ND 4.0

Sammendrag: Religious processions in secular urban spaces are a growing phenomenon that has received limited public attention in Norway. In this country, the Roman Catholic Church is a large and culturally diverse religious minority. Built on observations of processions on the major feast of Corpus Christi in six different Catholic parishes, the article discusses the use, the production, and the relational qualities of space performed by these processions, and identifies a number of overlapping projects and effects, including missionary and theological aspects, promoting unity in diversity, and creating ties to the local community as well as to other times and places.

Nøkkelord: religious processions, Roman Catholic church, urban space

Kubai, Anne. 2013. "'Singing the Lord's Song in a Strange Land': Challenges and new frontiers for African churches in Sweden." In *Babel is everywhere!: Migration, religion and diaspora in global perspectives*, edited by Kwabena Asamoah-Gyadu, Andrea Fröchtling and Andreas Kunz-Lübcke, In *Studies in the Intercultural History of Christianity*, 251-266. Peter Lang.

Sammendrag (av boken): «*Babel is everywhere!* Migrant readings from Africa, Europe and Asia» sets out to explore the intersection between religion, identity and migration. It does so by telling entangled histories between *diaspora/s* and *homeland* and by analysing biblical inroads to issues and challenges of migration. It also explores hyphenated identities and takes a close look at the role of migrant religion specifically regarding issues of mission, of identity formation and of ecclesial and societal formation. This book challenges static notions of diaspora, stable identities and Western-centred notions of Christianity and offers kaleidoscopic insights from Pentecostal, migrant and intercultural perspectives.

Kubai, Anne. 2014. "'Living by the Spirit': African Christian communities in Sweden." In *The public face of African new religious movements in diaspora: Imagining the religious 'Other'*, edited by Afe Adogame. London: Routledge.

Sammendrag: This chapter explains the existing patterns of cooperation and misunderstandings between African migrant churches in Germany and the mainstream German churches. It explores issues of migration among African migrants in Europe, and in relation to the specific research undertaken in Germany and suggests some reasons why African migrant churches have difficulties with mainstream churches in Germany. The Congolese and the French-speaking Cameroonians in Frankfurt attend a Pentecostal church known as the Eglise Fraternal Evangelique de Pentecoste. Western Christianity has its various myths and stories that are canonised, in both the Old and the New Testaments, whether such stories are concerned with Elijah and Elisha in the Old Testament or with John and Jesus in the New Testament. It is these Africans who were primarily responsible for the planting of the earliest African churches, and in the case of three particular churches in Germany, the Celestial Church of Christ, the Eritrean Orthodox Church and the Ethiopian Orthodox Church.

Lauterbach, Karen, and Mika Vähäkangas. 2020. *Faith in African lived Christianity : bridging anthropological and theological perspectives.* Leiden Boston: BRILL.

Sammendrag: *Faith in African Lived Christianity – Bridging Anthropological and Theological Perspectives* offers a comprehensive, empirically rich and interdisciplinary approach to the study of faith in African Christianity. The book brings together anthropology and theology in the study of how faith and religious experiences shape the understanding of social life in Africa. The volume is a collection of chapters by prominent Africanist theologians, anthropologists and social scientists, who take people's faith as their starting point and analyze it in a contextually sensitive way. It covers discussions of positionality in the study of African Christianity, interdisciplinary methods and approaches and a number of case studies on political, social and ecological aspects of African Christian spirituality.

Leis-Peters, Annette. 2017. "'Røst" eller "service". Refleksjoner rundt kirkenes rolle som sivilsamfunnsaktør i "flyktningkrisen". *Tidsskrift for praktisk teologi.* 34 (1): 25-34.
<http://hdl.handle.net/11250/2450177>.

Sammendrag: Artikkelen spør hva vi kan lære om majoritetskirkenes rolle som sivilsamfunnsaktører når vi analyserer hvordan de agerer i den såkalte "flyktningkrisen". Har denne situasjonen ført til forandringer i relasjonen mellom den offentlige sektoren og kirkene? Ser kirkene seg mest som kritisk "røst", eller ønsker de å tilby velferdstjenester for flyktninger? For å svare på dette spørsmålet studerer artikkelen hvordan Svenska Kyrkan og Den evangeliske kirke i Tyskland (EKD) presenterer temaet flyktninger på sine sentrale hjemmesider. Studien tar utgangspunkt i de svenske samfunnsforskerne Tommy Lundströms og Fredrik Wijkströms tese om at sivilsamfunnsaktørene holder på å gjennomgå en utvikling fra å være "røst" til å tilby "service". En studie av flyktningsportalene på de to kirkenes sentrale hjemmesider kan ikke påvise en tydelig utvikling fra "røst" til "service". Likevel er Lundström og Wijkströms tese til hjelp for å analysere kirkenes rolleforståelse i den såkalte "flyktningkrisen".

Lindseth, Gard. 2006. "En folkekirke som er åpen i møte med innvandrere?" *Kirke og Kultur* 111 (3): 361-367. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3002-2006-03-09> ER.
http://www.idunn.no/kok/2006/03/en_folkekirke_som_er_åpen_imotemedinnvandrere.

Sammendrag: I 2005 behandlet Kirkemøte en sak om Norsk asyl- og flyktningpolitikk. I vedtaket i saken ba Kirkemøtet Kirkerådet om å vurdere å fremme en sak om integrering for Kirkemøtet 2006. Kirkemøte(KM)- saken 2006 har fått arbeidstittelen «Innvandring og integrering – Den norske kirkes rolle i et flerkulturelt samfunn». Temaet har allerede vært til behandling på Ungdommens Kirkemøte (UKM) i juni i år, og der fikk saken navnet «En åpen kirke? – Kirken i møte med Innvandrere». I denne artikkelen skal jeg diskutere Den norske kirkes (Dnk) rolle i et flerkulturelt samfunn. Jeg benytter begrepet integrering som betegnelse for innvandrings-politikkens mål. Med dette begrepet vil jeg forstå en prosess der innvandrerne blir så kjent med det norske samfunnet at de kan få kontroll over egen framtid og kan skape seg sitt eget liv i et nytt samfunn, uten å miste sin kulturelle eller etniske identitet. Jeg stiller tre overordnede spørsmål i artikkelen: For det første, hva er kirkens samfunnsmessige og sosiopolitiske oppgave i forhold til å møte fremmede? For det andre, hvordan kan kirken tilrettelegge for, og invitere kristne innvandrere inn i, kirkelige flerkulturelle fellesskap? For det tredje, hvordan skal kirken forholde seg til innvandrere som har en ikke- kristen religiøs overbevisning?

(Lundby 2017) «Mediebruk og konflikter om religion i Norge»

Sammendrag: Konflikter rundt religion omtales hyppig i mediene. De forbindes særlig med islam. Ut fra en survey i den norske befolkningen i april 2015, avdekker denne artikkelen mønstre i nordmenns bruk av massemedier og nettmedier i møte med samfunnskonflikter som knyttes til religion. Nær halvparten av utvalget så islam som en trussel mot norsk kultur. Samtidig sa et klart flertall nei til fremmedfiendtlige holdninger. Artikkelen diskuterer til slutt dette i lys av kvaliteter ved det norske mediasystemet.

Nøkkelord: Religion, konflikt, mediebruk, Norge

Løland, Ingrid. 2019. "Between Utopia and Dystopia: Sectarianization through Revolution and War in Syrian Refugee Narratives." *Religions (Basel, Switzerland)* 10 (3): 188. <https://doi.org/10.3390/rel10030188>.

Sammendrag: Whereas much recent research has tried to understand the role of sectarianism in the Syrian conflict, few studies address the issue from a bottom-up viewpoint as seen from people's everyday and lived experiences. This article seeks to access trajectories of sectarian identity formations through Syrian refugee narratives, articulated in stories that evolve around the revolution and the emerging civil war. It questions how the sectarian debate is experienced and reflected upon from refugees' micro-narrative perspectives and the ways in which these experiences correspond to politicized frames operating on a macro-level. By taking the concept of 'sectarianism' as a theoretical vantage point, the study argues for a dynamic identity approach when attempting to understand complex processes of contested and contesting identities. Moreover, it suggests that by replacing the concept of sectarianism with 'sectarianization', we may provide a more nuanced understanding of processes in which religious identities are discursively constructed and mobilized in conflicts such as the Syrian one. The qualitative analysis of this study is based on in-depth narrative interviews with a multi-religious Syrian refugee population residing in Norway. Divided into four narrative clusters, their stories deal with hope, fear, victimization as well as hate and distrust. Through the extremities of revolution and war, each of these clusters reveal particular memories, moments and experiences that in various ways have informed and shaped issues of identity and perceptions of the 'religious other'. Taken together, their stories expose a valuable juncture through which the complexities surrounding religion, identity and conflict can be further studied.

Nøkkelord: Refugee narratives, Syria, Interreligious relations, sectarianization, conflict, religion, identities, revolution, war

Løland, Ingrid. 2020. "Negotiating paradise lost: Refugee narratives of pre-war Syria – A discursive approach to memory, metaphors and religious identifications." *European journal of cultural studies* 23 (5): 749-767. <https://doi.org/10.1177/1367549419869352>.

Sammendrag: How are social relations and ethno-religious identifications of pre-war Syria remembered and narrated by Syrian refugees in exile? Crossing the abyss of war, and negotiated through the shifting times and sites of forced displacement, this article addresses Syrian refugee narratives as discursive practices that attempt to reclaim an irretrievably lost terrain. The metaphor of a 'paradise lost' is an unmistakable component of the Syrian refugees' stories, illustrating multiple understandings of 'paradise' in which memories of the past gain a particularly idealized character. At the same time, however, and to some extent belying this metaphor, there are traces of tension-filled undercurrents that call for a plural reading of the past. Discussed within a theoretical framework of memory, metaphors and religious identifications, the empirical analysis highlights two narrative themes: (1)

coexistence and diversity: narratives of intercultural and inter-religious relations and (2) living under authoritarian rule: narratives of fear and compliance. Leading up to the revolution and subsequent civil war, these narratives display the ambivalent ways in which Syrian refugees conceptualize the past.

Nøkkelord: Refugee narratives, religious identifications, Syria, memory, metaphors, discourse, intercultural relations

Løland, Ingrid. 2021b. "War, Displacement, and Refugeehood: Existential Encounters of Religion in the Syrian Refugee Crisis." *Entangled religions* 12 (1). <https://doi.org/10.46586/er.12.2021.8892>.

Sammendrag: How and to what extent does religion play into the life-rupturing experiences that characterize forced migration? This article provides a novel look at how issues of religion and identity (re/de)constructions are entangled with the Syrian refugee crisis and mirrored in the diverse experiences relating to a sample of Syrian refugees now residing in Norway. The study aims to delve more deeply into the Syrian scene of war as a determinant backdrop to the Syrian refugee crisis, thereby tracing the intersection of religion in people's experiences of conflict, displacement, and refugeehood. It argues for a lived dimension approach when analysing the variable ways in which empowering and disempowering aspects of religion cut into their migration trajectories. Additionally, it applies a theoretical lens derived from existential anthropology to explore how narrative negotiations veer between chaos, crisis, and disruption, on the one hand, and resilience, hope, and restitution, on the other. The study reveals an ambiguous empirical reality in which the nexus between religion and forced migration involves highly contradictory identification processes. Furthermore, it provides vivid polyvocal testimonies on how Syrians have navigated the liminal in-betweens of vulnerability and agency in their escape from Syria as well as during their journeys of displacement into refugeehood.

Nøkkelord: Syrian war, Syrian refugee crisis, religion and identity, existential anthropology, vulnerability and agency, narrative research

Løland, Ole Jakob. 2016. "Biskoper mellom agonisme og deliberasjon - Om to modeller for politisk teologi." *Teologisk tidsskrift* 5 (4): 377-396. <https://doi.org/10.18261/ISSN.1893-0271-2016-04-08> ER. http://www.idunn.no/tt/2016/04/biskoper_mellom_agonisme_og_deliberasjon_-_om_to_modeller_f.

Sammendrag: Under den såkalte europeiske flyktningekrisen i 2015 var Norge vitne til noen av de mest intense verbale konfrontasjonene mellom biskoper i Den norske kirke og statsråder i den norske regjering i nyere tid. Artikkelen forsøker å vise hvordan de retoriske praksisene i denne konflikten gjenspeiler to ulike modeller for det politiske i offentligheten: Jürgen Habermas' deliberative demokrati og Chantal Mouffes agonistiske demokrati. Fra et teologisk ståsted kan Habermas' ideal om oversettelse av et religiøst språk til et sekulært sies å begrense kirkens politiske engasjement. Men Mouffes modell kan gi større rom for teologiens praktiske, lidenskapelige og imaginære dimensjoner.

Nøkkelord: politisk teologi, Habermas, doctrine of the two kingdoms, post-sekularitet, toringementslære, Mouffe

Mahieddin, Emir. 2020. "Pentecostal Migrants in Sweden: Belief and Mistrust in Stockholm's Urban Space." In *Religion, Migration and Existential Wellbeing: Theorizing the Role of Religion in Contemporary Migration and Integration Governance*, edited by Dahlin M. Kindström, Larsson O. and Winel A. London: Routledge.

Sammendrag: Migrant Pentecostal churches have become important actors of integration governance in Sweden and have experienced an unexpected growth in large Swedish cities over the past few years. Based on recent ethnographic, participatory observations and interviews during 16 months of fieldwork conducted between 2017 and 2019, this chapter aims to provide a comprehensive description of the type of social representations and relations that the urban configuration of Stockholm generates amongst Latin American Pentecostals in Sweden. Throughout the chapter, the author shows how the combination of mass migration and urbanity appears as a source of tensions and mistrust amongst Pentecostals with a migrant background, which might paradoxically be the one the features allowing their expansion in the city. Pentecostals thereby develop an aesthetic of the cityscape in articulation with Pentecostal representations of space and time, influencing their evangelisation strategies and shaping their moral subjectivities.

Mahieddin, Emir. 2015. Prayer as a Tool in Swedish Pentecostalism.

Sammendrag: This chapter explores ethnographic data that have gathered concerning the stylistic variations observed in Swedish Pentecostal prayer at different moments of religious life. These variations point to a sharp contrast between two spaces of Christians lives which were symbolically constructed as a public space on the one hand, when it comes to Sunday services; and, on the other hand, as a private space, when it comes to the so called 'cell groups' and individual prayers. The chapter proposes an analysis of these contrasted behaviours, referring to contextual data and to individual and collective discourse, which allows understanding and/or explaining, at least partially, what appears at first sight as a sort of 'decharismatization' of Swedish Pentecostalism, starting three decades ago. It demonstrates how a socio-anthropological study of prayer permits us to draw a certain set of conclusions on the dynamics of symbolic production in the Swedish evangelical milieu. The chapter also examines contemporary mutations of prayer in Swedish Pentecostalism.

Mahieddin, Emir. 2016a. "L'éthique pentecôtiste et le Saint-Esprit du capitalisme." *Archives de sciences sociales des religions* 175 (3): 47-65. <https://doi.org/10.4000/assr.27891>.

Sammendrag: Beginning with cases of entrepreneurs stemming from Pentecostal and charismatic circles in contemporary Sweden, a beam of questions relative to the intervention of religion in the capitalist economy is to be answered. The point is to know how are conceived the entrepreneurial vocations in these circles, without omitting the role that supernatural entities can play on the market, such as the Holy Spirit with whom become allied the actors to develop their activities. This type of entrepreneurship does not go without questioning the type of ethics that deploys there, the Christian conception of the person which irrigates it and the status granted to money in the religious reading of the business world.

Mahieddin, Emir. 2016b. "The Pentecostal ethics and the Holy Spirit of capitalism: The vocations of the Entrepreneurs of God in contemporary Sweden." *Archives de sciences sociales des religions* (175): 47-65. <https://doi.org/10.4000/assr.27891>.

Sammendrag: Beginning with cases of entrepreneurs stemming from Pentecostal and charismatic circles in contemporary Sweden, a beam of questions relative to the intervention of religion in the capitalist economy is to be answered. The point is to know how are conceived the entrepreneurial vocations in these circles, without omitting the role that supernatural entities can play on the market, such as the Holy Spirit with whom become allied the actors to develop their activities. This type of entrepreneurship does not go without questioning the type of ethics that deploys there, the Christian conception of the person which irrigates it and the status granted to money in the religious reading of the business world.

Nøkkelord: Pentecostalism, charismatic Christianity, entrepreneur, vocation, Sweden

Mahieddin, Émir. 2021. Medborgare i Himmelriket. Latinamerikanska Pentekostaler i Migrantsituation i Stockholm. Artos & Norma.

Sammendrag: Det religiösa landskapet i Sverige förändras snabbt. De traditionella kyrkorna går tillbaka och tappar inflytande. Men det finns en riktning som går mot strömmen och som ökar från år till år den pentekostala. Den har hittills fått relativt lite uppmärksamhet i akademien och i pressen, men tillväxttakten kommer förmodligen att ändra på det. Pentekostalismen innefattar traditionell pingstväckelse, karismatiska grupper i etablerade kyrkor och neo-pentekostala influenser i nybildade församlingar såväl bland etniska svenskar som bland nysvenskar med rötter i Latinamerika, Afrika och Asien. De sistnämnda grupperna är ofta relativt obemärkta i det svenska samhället. De samlas i källarlokal, helglediga skolor eller i föreningslokaler. De är inte alltid stora, men de är många, särskilt i storstäderna. Den här boken försöker ge en översikt av det pentekostala landskapet under 2020-talet. Den inleds med en kyrkohistorisk tillbakablick på hur pentekostalismen har påverkat olika kyrkor i Sverige hittills. Därefter följer en genomgång av alla pentekostala församlingar som bildats i Sverige sedan 1974 och sedan en rad fallstudier alltifrån en lägesbeskrivning från den största pentekostala kyrkan, Pingströrelsen, till de minsta karismatiska grupperna, som t.ex. afrikanska pentekostaler i Malmö, Mekane Yesus-föreningen i Skärholmen, latinamerikanska församlingar i Stockholm och burundiska invandrare som integrerats i svenska församlingar. En av fallstudierna behandlar Oas-rörelsen den karismatiska riktningen inom Svenska kyrkan. Vid sidan av att presentera ny kunskap om detta religiösa fält, bidrar boken på ett informativt sätt till att belysa problematiken när människor från andra länder försöker bli en del av det svenska samhället. Boken är resultatet av flera pågående forskningsprojekt som har representerats i en tvåårig, tvärvetenskaplig seminarieserie i Uppsala, arrangerad av Institutet för Pentekostala Studier. Deltagarna är forskare från Linnéuniversitetet, Göteborgs universitet, Akademi för Ledarskap och Teologi i Örebro, École des Hautes Études i Paris, Oslo universitet och Uppsala universitet. I denna bok, som fyller en stor kunskapslucka, identifieras och diskuteras inte enbart den klassiska pingstväckelsen. Ny och bred kunskap ges även om tre andra pentekostala strömningar som numera finns i Sverige: oberoende kyrkor med icke-västerländskt ursprung, den karismatiska förnyelsen i olika protestantiska och katolska kyrkor samt den neopentekostala rörelsen.

Moberg, Jessica, and Jane Skjoldli. 2018. *Charismatic Christianity in Finland, Norway, and Sweden : Case Studies in Historical and Contemporary Developments.* Palgrave studies in new religions and alternative spiritualities. Cham: Cham: Springer Open.

Sammendrag: Pentecostal-Charismatic Christianity in the Nordic region has not previously been systematically addressed. The title is the first volume to bring together case studies from this region. Most studies of Nordic Pentecostalism are written in Nordic languages – the title brings together Nordic scholars and makes their research available to English-speaking readers. Contributes to research on the spread and developments of global Pentecostal-Charismatic Christianity by addressing a region where this form of Christianity, despite its long presence, has not become as influential as in the “global south”. In this way, the anthology nuances the picture of this form of Christianity as a global success story.

Munck-Fairwood, Birthe, ed. 2004. *Andre stemmer : migrantkirker i Danmark - set indefra.* Frederiksberg: RPF.

Omtale: Den nye bog "Andre stemmer - Migrantkirker i Danmark - set indefra" tegner det første samlede billede af flygtninge og indvandreres egne menigheder i Danmark. Arbejdsgruppe: Birthe Munck-Fairwood (red.), Tværkulturelt Center Hans Henrik Lund, Kirkernes Integrationsstjeneste Arne Kappelgaard, Kingos Kirke, København Rune Thomassen, tidl. leder af Internationalt Kristent Center Birthe Munck-Fairwood S Tværkulturelt Center Forord ved Adnan Dahan Udgives af Religionspædagogisk Forlag i samarbejde med Tværkulturelt Center. Reception: Der inviteres til bogreception med multietnisk fingerbuffet på udgivelsesdagen torsdag den 4. november kl. 15.00 på Tværkulturelt Center, Fredens Kirke, Ryesgade 68, 2100 København Ø. Ved receptionen vil forlag, forfattergruppe og repræsentanter for migrantkirker introducere "Andre stemmer".

Mårtensson 2014 “Hate Speech and Dialogue in Norway: Muslims 'Speak Back'”

Sammendrag: This article addresses regulation of speech in culturally diverse contexts through a study of interfaith dialogue between the Church of Norway and Islam, using Jürgen Habermas' concepts 'public discourse' and 'post-secular society' and Katharine Gelber's idea of 'speaking back' to hate speech. The analysis is situated in the context of international and national human rights debates and integration policies and the political right's claims regarding the incompatibility between Islam and human rights, in particular freedom of speech. By claiming that Muslims cannot be integrated into Norwegian society because of an essential value conflict between Islam and Norwegian values, the right challenges the legitimacy of the liberal democratic state and its civic integration policy. Correspondingly, the interfaith dialogue which identifies with state integration policy has enabled some Norwegian Muslims to 'speak back' to right-wing discourse, and the act of 'speaking back' has increased these Muslims' capabilities to publicly identify with human rights at both national and international levels. This furthers their participation in public deliberation and strengthens the legitimacy of the liberal democratic state's civic integration project but raises the bar for the right.

Nøkkelord: Muslims, Habermas, Dialogue, Freedom of Speech, Hate Speech, Norway

Nilsen 2009

Sammendrag: Artikkelen presenterer et Olavstipend-arbeid om integrering av innvandrere i norske menigheter. Det er foretatt et feltarbeid i tre menigheter i ulike deler av landet og erfaringer fra disse presenteres. Det var innvandrere som tok kontakt, diakoner er viktige i oppfølgingen og det er behov for et inkluderende gudstjenestefellesskap. Spørsmål om medlemskap i kirken er ikke et tema i menighetene og synet på misjonsutfordringene i møte med innvandrere varierer sterkt. Menighetene opplever selv at det er langt igjen til å bli

flerkulturelle menigheter og at det er mange utfordringer i arbeidet som krever felles strategi for å lykkes. Til slutt i artikkelen presenteres refleksjoner og utfordringer basert på undersøkelsen og litteratur om kristen migrasjon og integrering fra Europa og USA. Første generasjon har behov for fellesskap der eget språk og kultur ivaretas. Andre generasjon har behov for å få kristen tro "oversatt" til norsk. For å ivareta disse behovene må kirken stille opp som aktiv samtale- og samarbeidspartner i forhold til de behov kristne innvandrere har.

Pasura, Dominic, and Marta Bivand Erdal. 2016. "Introduction: Migration, transnationalism and Catholicism." In *Migration, transnationalism and Catholicism: Global perspectives*, edited by Dominic Pasura and Marta Bivand Erdal, 1-20. London: Palgrave MacMillan. *Lenke:* <https://www.palgrave.com/gp/book/9781137583468>

Sammendrag: This book is the first to analyze the impacts of migration and transnationalism on global Catholicism. It explores how migration and transnationalism are producing diverse spaces and encounters that are moulding the Roman Catholic Church as institution and parish, pilgrimage and network, community and people. Bringing together established and emerging scholars of sociology, anthropology, geography, history and theology, it examines migrants' religious transnationalism, but equally the effects of migration-related-diversity on non-migrant Catholics and the Church itself. This timely edited collection is organised around a series of theoretical frameworks for understanding the intersections of migration and Catholicism, with case studies from 17 different countries and contexts. The extent to which migrants' religiosity transforms Catholicism, and the negotiations of unity in diversity within the Roman Catholic Church, are key themes throughout. This innovative approach will appeal to scholars of migration, transnationalism, religion, theology, and diversity.

Repstad, Pål. 2018. "Moral Involvement or Religious Scepticism? Local Christian Publications on Asylum Seekers." In *Contesting Religion: The Media Dynamics of Cultural Conflicts in Scandinavia*, edited by Knut Lundby, 171-185. De Gruyter.

Sammendrag: Norway's Christian leaders have been directing a stream of almost unanimous criticism at the present (2017) Conservative and populist government's increasingly restrictive policy on refugees and asylum seekers. Some have claimed that the criticism from Christian leaders is an elite phenomenon, and that local Christians are more positive to the adopted restrictions, as well as to proposals for an even more restrictive policy. This chapter presents results from a study of local Christian publications from August 2015 to April 2016. Publications online and on paper from 52 local organizations and congregations in a region in Southern Norway have been analysed. The results indicate that local Christian congregations and organizations welcome and support arriving refugees and asylum seekers, and to the extent that they comment on political issues, they support the criticism coming from their national leaders. The local publications studied can be seen as a kind of counter-information to national right-wing populist politicians and media trying to create 'official fear'.

Nøkkelord: refugees, migration, local publications, local Christianity

Repstad, Pål. 2016. "Skepsis til asylsøkere på den kristne grasrota? - En undersøkelse av lokale publikasjoner." *Kirke og Kultur* 121 (4): 312-324. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3002-2016-04-02> E. http://www.idunn.no/kok/2016/04/skepsis_til_asylsoekere_paa_den_kristne_grasrota_-_en_under.

Sammendrag: Norske kristne ledere har nesten enstemmig kritisert Solbergregjeringens forslag og vedtak om tilstramminger i flyktningspolitikken. Våren 2016 dukket det opp en

debatt om denne kritikken bare har støtte på elitenivå. Artikkelen rapporterer fra en undersøkelse av lokale kristne publikasjoner på Sørlandet, fra august 2015 til april 2016.¹ Over halvdel av de lokale publikasjonene skriver om flyktninger. Ingen støtter regjeringens restriktive politikk. Noen kritiserer den, men de fleste anbefaler praktiske, humanitære tiltak. En kristen tanke om nestekjærlighet overskygger eventuell muslimskepsis.

Repstad, Pål. 2020. *Religiøse trender i Norge*. Oslo: Universitetsforlaget.

Omtale: Religiøst liv i Norge har endret seg mye i løpet av noen få tiår. I *Religiøse trender i Norge* definerer forfatteren hovedtrekkene i denne utviklingen. Med nyere sosiologisk forskning i bagasjen undersøker forfatteren følgende: Hva preger religiøst liv i Norge i dag? Og ikke minst: Hva har endret seg? Færre mennesker enn før tror på Gud og går på religiøse møter, men de fleste nordmenn deltar fremdeles i religiøse ritualer som dåp og begravelse. Kvinner er blitt mer likestilte i de fleste trossamfunn. Innvandrere og deres etterkommere tilpasser seg i stor grad det norske majoritetssamfunnets verdier og praksiser. Menneskesynet er blitt lysere i religiøse sammenhenger. Helvete og fortapelse er på vei ut av forkynnelsen. Læresetninger betyr mindre enn før, mens gode opplevelser betyr mer. Slike trender preger nesten alle religiøse retninger. Forfatteren beskriver dem systematisk samtidig som han drøfter drivkreftene bak endringene. Ved å legge tyngdepunktet på religiøse trender har Repstad skrevet en original og engasjerende bok.

Robleda, Zubia Willmann. 2020. "Compass, Continuity and Change. Everyday Religion among Women Living in Asylum Centers in Norway" *Religions* 11, no. 3: 125.
<https://doi.org/10.3390/rel11030125>

Sammendrag: When seeking asylum in Norway, asylum seekers are usually placed in asylum centers, where their everyday life is filled with uncertainty and few meaningful activities. Despite the importance of religion for many residents, little attention is paid both by authorities as well as by scholars to the role of religious beliefs and practices in their everyday life within this context. This article is based on ethnographic research with women living in asylum centers over the course of one year. Through the lens of 'everyday lived religion', it explores the role and significance of their religious beliefs and practices in their everyday life in the center, as well as the changes that they experience to these. It argues that religion acts as a compass and provides a sense of continuity in the everyday life in the asylum center. The women also experience certain changes to their religious beliefs and practices due to being in a new socio-cultural environment.

Nøkkelord: everyday religion; asylum seekers; Norway; asylum centers; agency

Sander, Hans-Joachim, Kaspar Villadsen, and Trygve Wyller. 2016. *The spaces of others - heterotopic spaces : practicing and theorizing hospitality and counter-conduct beyond the religion/secular border*. Gottingen, Germany: Vandenhoeck & Ruprecht.

Sammendrag: In the present situation in the world, values of tolerance, compassion and hospitality appear to be more contested. The debates among European leaders have come to center around how to "protect us" from refugees, rather than protecting the precarious lives of the refugees. The authors agree that we should not stop looking for practices of hospitality. We need to better understand what hospitality is, where it is practiced and also why it is

practiced. Hospitality is not necessarily something we possess as an inner quality or as something disconnected from others. Rather it is practiced in specific ways in particular spaces. The thesis is that we have to look for the characteristics of hospitality in "the other spaces" that Michel Foucault once called heterotopias. Five specific cases are analyzed: - a monastic garden for interreligious dialogue in Austria, a Lutheran congregation that accommodates a project for undocumented migrants in Western Sweden, a busy intersection in downtown Oslo where substance-users stay (and most others pass by), a voluntary organization that works for the creation of alternative life forms in inner city Copenhagen, and, finally, some aspects of the Occupy Wall Street movement in New York City. The authors are theologians, sociologists and a PhD candidate in diaconia, an illustration of the interdisciplinary composition of the book.

Sandvik, Bjørn. 2016. "Ukjent framtid - kirke uten statsstøtte? - Endringer i kirkeloven (omdanning av Den norske kirke til eget rettssubjekt m." *Kirke og kultur* 120 (3): 258-269. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3002-2016-03-05>.

Sammendrag: Slik lyder den nøkterne overskrift over Stortingsproposisjon 55L (2015–2016). Det betyr at det siste ordet snart er sagt i den norske statskirkes historie. Det skal skje en virksomhetsoverdragelse fra Staten til kirken, heter det i proposisjonen. Ingen kirkelig ansatt skal fra 2017 være statstjenestemann eller embetsmann. Selve ordet virksomhetsoverdragelse er ved nærmere ettertanke litt skremmende. Er det virkelig slik at kirkens «virksomhet», tjenesten med ord og sakramenter, har vært å betrakte som Statens virksomhet? «Religiøst statsmonopol» er vel en ganske treffende betegnelse på vår kirkeordnings historie, som også omfatter lite flatterende fenomener som konventikkelplakaten, jødeparagraf og forbudet mot jesuitter.

Shanka, Yohannes Mekannen. 2021. "Veien fra mistenkliggjøring til tillitsfullt mangfold: Den norske kirke i Groruddalen." *Kirke & Kultur* 2: 137-145. <https://doi.org/https://doi-org.ezproxy.vid.no/10.18261/issn.1504-3002-2021-02-04>.

Sammendrag: En afrikansk migrant deltok trofast på gudstjenester hver søndag i en menighet i Oslo. Etter ett år uten å bli sett og hilst på, bestemte han seg for å slutte å gå dit. Hva er det neste han kan gjøre da?

Sparre, Sara Lei & Lise Paulsen Galal. 2018. Incense and holy bread: the sense of belonging through ritual among Middle Eastern Christians in Denmark, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44:16, 2649-2666, DOI: [10.1080/1369183X.2017.1389029](https://doi.org/10.1080/1369183X.2017.1389029)

Sammendrag: This article investigates how two Middle Eastern Christian churches in Denmark are constructed as particular sensorial spaces that invite attendees to participate in and identify with specific times and spaces. As with other Christian groups, rituals of the Sunday mass constitute a highlight of the activities that confirm the congregations' faith and community, but for members of a minority faith, these rituals also serve other functions related to identification and belonging. Inspired by a practice-oriented [Bell, Catherine. (1992). *Ritual Practice, Ritual Theory*. Oxford: Oxford University Press] and phenomenological approach to place-making [Cresswell, Tim. (2002). "Introduction: Theorizing Place." In *Mobilizing Place, Placing Mobility: The Politics of Representation in a Globalized World*, edited by Ginette Verstraete and Tim Cresswell, 11–32. Amsterdam: Editions Rodopi B.V.] through sensory communication [Leistle, Bernard. (2006). "Ritual as Sensory Communication: A Theoretical and Analytical Perspective." In *Ritual and Identity: Performative Practices as Effective Transformations of Social Reality*, edited by Klaus-Peter Köpping, Bernhard Leistle, and Michael Rudolph, 33–74. Berlin: LIT Verlag; Pink, Sarah.

(2009). *Doing Sensory Ethnography*. London: Sage], the article examines constructions of religious identity and belonging through ritual practices. The findings stem from fieldwork carried out in 2014–2015 and are part of a larger cross-disciplinary study of Egyptian, Iraqi and Assyrian Christians in Denmark. We argue that in various ways, the ritual forms a performative space for memory and belonging which, through bodily practices and engagement with the materialities of the church rooms, creates a memory that reconnects the practitioners with places elsewhere. More specifically, we argue that the Sunday ritual facilitates the connection with God and the eternal, a place and time with fellow believers, and a relocation to remember and re-enter a pre-migration past and 'homeland'.

Sparre, Sara Lei, and Lise Paulsen Galal. 2020. "Domestication of Difference: Practices of Civic Engagement Among Middle Eastern Christians in Denmark." *Mashriq & Mahjar: Journal of Middle East and North African Migration Studies* 8, no. 1 (2020): 103-126. muse.jhu.edu/article/790698.

Sammendrag: This article employs Hage's concept of "domestication" as a lens for understanding how various forms of civic engagement among Coptic, Assyrian, and Chaldean Christian migrant communities in Denmark reproduce and contest a Danish model of citizenship, a particular construction of both the national subject and its Others. While churches are a primary place for civic engagement among Middle Eastern Christians as an ethnoreligious group, internally in the communities three modalities of civic engagement—serving, committing, and consuming—are practiced. Each produces different manifestations of citizenship because they engage with the local, national, and transnational differently. Christians of Middle Eastern origin are not publicly visible as political or activist groups as they, along with other immigrant groups, are expected to immerse themselves into the Danish model where ethnic and cultural differences are acknowledged but disregarded of their original context and its power relations.

Stene, Nora. 2016. "Christian Missionaries and Asylum Seekers: A Case Study from Norway." *Nordic journal of human rights* 34 (3): 203-221. <https://doi.org/10.1080/18918131.2016.1227589>.

Sammendrag: This article examines how Christian activists in Norway engage with asylum seekers and how these activists perceive suggested guidelines for missionary work. Using a case study approach, this article shows how missionaries act as agents of change: for example by hastening conversions or by offering diaconal services that may eventually lead to conversions. Furthermore, I will argue that even though missionaries do not specifically use the language of Article 18 of the Universal Declaration of Human Rights, they are nevertheless influenced by discussions of such rights. This case study shows how specific worldviews and images of asylum seekers shape missionaries' priorities and strategies, as well as their attitudes to mission guidelines. I argue that further studies on Christian proselytisation and human rights need to take into account religious worldviews, and use the discussion of ethics as a possible common ground for debates on missionary work within a human rights framework.

Nøkkelord: Human Rights; Mission; Asylum Seeker; Reception Centres; Proselytisation; Missionaries; Norway.

Stålsett, Sturla J. 2010. "Er en annen verden mulig? – Eskjatologiske refleksjoner i lys av papirløses situasjon." *Kirke & Kultur* 115 (1): 64-76. <https://www.idunn.no/kok/2010/01/art02>.

Sammendrag: Er en annen verden mulig? Det er et spørsmål som mange stiller seg i våre dager, der klimakrise, finanskriser, pandemier og fattigdom preger mediebildet. Det er også et spørsmål som kan være ladet med endetid og utopisk forventning, det den kristne teologien kaller et eskjatologisk spørsmål.

Hvilket svar ønsker vi egentlig på det spørsmålet? En annen verden enn den vi lever i? En verden der Norge bytter plass med Mosambique på levekårsstatistikken? En verden der de siste blir de første – og de første de siste? Der de i Davos, Sveits bytter plass med de i Port-au-Prince, Haiti, og folket stuet sammen i Gazas ruiner får flytte inn i forretningskontorene i skyskraperne på Manhattan?

Spørsmålet som stilles, er aldri uavhengig av hvem som spør. Det gjelder også teologiske spørsmål, ikke minst spørsmålet om ta eskjatån – «de siste

ting»– historiens mål og menneskehetens framtid. Svaret du får, vil alltid være farget av stedet du spør fra. Det er bevisstheten om dette ufrakommelige og allikevel betydningsfulle hermeneutiske faktum som bærer og styrer kontekstuelle teologier i alminnelighet, og frigjøringsteologien spesielt.¹

Denne artikkelen skriver seg inn i en slik teologisk tradisjon. En frigjøringsteologisk, kontekstuell tilnærming til eskjatologien vil derfor først av alt måtte spørre seg: Fra hvilket sted, i lys av hvilke erfaringer, skal vi i dag stille dette spørsmålet?

Stålsett, Sturla J. 2019. "Oss selv som de andre?" *Kirke og kultur* (1): 24-35.
<https://doi.org/10.18261/issn.1504-3002-2019-01-04>

Sammendrag: Populisme står på dagsorden i Europa og globalt: Trump og Brexit, kaoset etter valget i Sverige, situasjonen i land som Tyrkia, Ungarn, Italia, Polen, Russland, India, Venezuela og Brasil. Disse strømningene kobler ofte nasjonal identitet og religiøs tilhørighet på ekskluderende måter. populismens dogme er at «vi (og bare vi) er det sanne folket», skriver Jan-Werner Müller i *Hva er populisme?* (2016). Det utfordrer kirkene: Hvem er vi som kirke nå, mellom «folket» og «de fremmede»? Hvordan skal vi forstå forholdet mellom hva som er felles og hva som er forskjellig? I denne forelesningen spør jeg, i lys av arven fra Karl Ludvig Reichelt, hva det betyr i møte med populismens frammarsj at kirken ikke kjenner eller eier seg selv, men ser seg selv som gitt av og grunnlagt i et mysterium, og har sin eksistensberettigelse og sin misjon som sendt til andre.

Stålsett, Sturla J. 2010. "Er en annen verden mulig? – Eskjatologiske refleksjoner i lys av papirløses situasjon." *Kirke & Kultur* 115 (1): 64-76.
<https://www.idunn.no/kok/2010/01/art02>.

Sammendrag: Er en annen verden mulig? Det er et spørsmål som mange stiller seg i våre dager, der klimakrise, finanskriser, pandemier og fattigdom preger mediebildet. Det er også et spørsmål som kan være ladet med endetid og utopisk forventning, det den kristne teologien kaller et eskjatologisk spørsmål.

Synnes, Ronald Mayora. 2011. Religiøsitet blant unge muslimer og kristne i Oslo: en komparativ analyse av åtte unge muslimer og kristnes fortellinger i et kjønnsperspektiv.

Sammendrag: Temaet for denne oppgaven er ungdoms religiøsitet. Mer konkret er jeg opptatt av hvordan et utvalg unge kristne og muslimer i det flerkulturelle Oslo forstår sin religiøsitet. Mye av medias fremstilling av innvandring og muslimer har bidratt til å forsterke

et skille mellom majoritetsbefolkningen og minoriteter. En del forskning kan også ha bidratt til at skillene opprettholdes, ved å benytte kategorier som vestlig og ikke-vestlig, 2. generasjon innvandrere og lignende, og forholde seg til muslimer som en kategori som skiller seg fra majoritetsbefolkningen på sentrale områder. Hensikten med oppgaven er derfor å få innsikt i ungdommers religiøsitet i Oslo, og bidra til bedre forståelse av måten noen unge muslimer og kristne forholder seg til religion på i dag. Ved å se på informantenes kjønn og oppvekst håper jeg å få innsikt i noen religiøse forskjeller og likheter mellom unge kristne og muslimer. Slik håper jeg å bidra til nye måter å se religiøsitet på, på tvers av religiøse og etniske skillelinjer.

Synnes, Ronald Majora. 2018. «Ethnicity Negotiations: Strategies of Young Muslims and Christians in Oslo». *Nordic Journal of Religion and Society*(02), 139-156.
doi:10.18261/issn.1890-7008-2018-02-04

Sammendrag: The article explores the different ways young Muslims and Christians relate to existing forms of categorisation based on ethnicity. Two questions are posed: 1) How do young Muslims and Christians negotiate ethnic boundaries related to the religion, citizenship, language and traditions of their parents' homeland, and 2) What strategies do young people use to reinforce or overcome these ethnic boundaries? The data in this article derives from fieldwork in four immigrant congregations in Oslo – two Muslim and two Christian. The material consists of 25 semi-structured interviews, notes from observations and various types of written material. The participants are 16–35 years of age. The findings suggest that most youths downplay the importance of nationality, language and traditions by emphasising religion and other identity markers that are of greater importance to them. Nevertheless, far more Muslim youths downplay the importance of ethnicity than their Christian peers.

Nøkkelord: Negotiation, strategy, Christian and Muslim Youth, religion, ethnic boundaries

Synnes, Ronald Mayora. 2014. "Religiøsitet blant unge muslimer og kristne i Oslo."
Tidsskrift for ungdomsforskning 10 (2).

Sammendrag: Denne artikkelen sammenligner unge muslimer og kristnes forståelse av sin religiøsitet. Artikkelen bygger på kvalitative intervjuer av åtte unge muslimer og kristne i Oslo. Individualisering er ofte sett som et nøkkelbegrep i forståelsen av ungdoms mentalitet og religiøsitet. Hovedspørsmålet i denne artikkelen er hvordan ungdommene begrunner sine religiøse valg. Analysen viser at det er mange likheter mellom de muslimske og kristne informantene. Både unge muslimer og kristne ønsker å markere et skille i ungdomstiden, der deres religiøsitet går fra å være en del av foreldrenes religiøsitet til å bli deres egenvalgte tro og overbevisning. Dette skjer på tross av at alle informantene ender opp med en religiøsitet som ligger nært opp til det de forteller om foreldrenes religiøsitet. Forskjellen mellom de muslimske og kristne informantene er at mens muslimer forteller om et spenningsfylt møte med storsamfunnet, og at deres etniske og kulturelle opprinnelse står sentralt i deres religiøse diskurs, er dette ikke tema for de kristne informantene.

(Synnes 2019) «Kjønn og religiøse grenser: Unge muslimer og kristnes forhandlinger av kjønn i migrantmenigheter»

Sammendrag: Artikkelen belyser unge muslimer og kristnes forhandling av kjønn i migrantmenigheter: 1) Hvordan forhandler unge muslimer og kristne forventningene knyttet til kjønn, forbundet med religiøse klesdrakter og kjønnsdelte arbeidsoppgaver? Og 2), hva

kan ungdommenes oppfatninger av religiøse koder og kjønnsdelte arbeidsoppgaver fortelle om symbolsk grensdragning mellom deres tilhørighet til en minoritetsgruppe og tilhørighet til majoritetssamfunnet? Data består av 23 kvalitative intervjuer med tenåringer og unge voksne i alderen 16–35 år. Ungdommene forhandlet stadig kleskoder og kjønnsdelte arbeidsoppgaver ut fra ulike religiøse, moralske og kulturelle forventninger. De skilte mellom religion og kultur, og argumenterte for likestilling ut fra religiøse tekster eller praktiske hensyn. De la vekt på verdier som mangfold og toleranse – de muslimske også autentisitet og individualitet.

Nøkkelord: Kjønn, unge muslimer og kristne; religion; symbolske grenser, migrantmenighet

Sæther, Knut-Willy and Anders Aschim. 2020. *Rom og sted: Religionsfaglige og interdisiplinære bidrag.* Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Omtale: Begrepene rom og sted har fått fornyet interesse som teoretiske ressurser for humanistiske fag de siste årene, inspirert av nyere utvikling innen samfunnsvitenskapene, og spesielt i samfunnsgeografi. I denne boken utforsker en tverrfaglig sammensatt gruppe norske forskere hva denne «romlige vendingen» kan bety for fag som religionsvitenskap, teologi, filosofi og utdanningsvitenskap.

Terfassa, Dawit Olika. 2014. "The impact of migration on evangelism in Europe." *International Review of Mission* 103.(2) s. 256-274. Lenke: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/irrom.12061>

Sammendrag: The extensive secularization that eroded Christian belief and practice and that caused a drastic decline in church membership and the presence of an increasing number of non-Christian migrants in Europe today is not only endangering the future of Christian faith, but reminding us that there are millions of people in Europe who need to hear the gospel. But generally, there is a continuing decline of interest in evangelism among the local churches and theological training in Europe, with the exception of free churches and some mission organizations. Theological training in Europe, at least in its present shape, has not been successful in shaping, leading and equipping the church for the task of evangelism as discipleship: a life-transforming encounter.

Therefore, we need a renewed vision of evangelism to develop contextual evangelistic approaches that takes paradigm shifts of our time into account. Migrant Christians bring a remarkable new dimension to the understanding and practice of evangelism in Europe. They come from a context where evangelism is intrinsically interrelated to discipleship making and is seen as the central identity of a church and a primary goal of theological training. This can inspire, encourage and compel European Christians to rediscover a courageous missional identity and develop effective cross-cultural evangelism. Meanwhile, migrant Christians need the guidance of European Christians in order to use a proper and contextualized approach to win the trust of Europeans and succeed in evangelizing them. Humility is the key element that is commonly needed in this win-win situation.

Positive theological and multicultural networks along with interdependence and mutual learning-oriented relationships between migrant and local Christians can help to develop ecumenical missiologies that are relevant to diverse contexts of Europe today.

The issue of the *International Review of Mission* focuses on the theme of *Evangelism as Discipleship*. This theme is held by most migrant Christians and congregations as the main interrelated aspect of evangelism. I will start by giving a brief background on the status of migration and evangelism in Europe. The main focus will be the impact of and contribution of migration on evangelism and some major aspects in which migrants may influence the

search for new ways of evangelism and the development of ecumenical missiologies in Europe.

Thorbjørnsrud, Berit S. 2014. Orthodox priests in Norway: serving or Ruling?, In Maria Hämmerli & Jean Francois Mayer (ed.), *Orthodox Identities. Migration, Settlement and Innovation*. Ashgate: s 191 – 212. Lenke: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781315599144-16/orthodox-priests-norway>

Sammendrag: This chapter discusses the early twenty-first century crisis that arose in the Moscow Patriarchate Diocese of Sourozh in Great Britain and Ireland. A new page in the history of the Sourozh diocese was to be written after the fall of Communism in the former Soviet Union, which occasioned a considerable influx of new Russian-speaking members. The Russian Orthodox presence in the British Isles dates back to the eighteenth century, when the London parish of the Dormition of the Mother of God was created as an embassy church in 1716. The main conflict occurred between the Sourozh diocese administrator Bishop Basil Osbourne and his supporters versus Moscow-sent clergy at the service of the Russian-speaking immigrants, priest Andrey Teterin, Archbishop Anatoly of Kerch and Bishop Hilarion Alfeyev. Metropolitan Anthony's spiritual charisma and his energetic style of leadership were key to the progress of the diocese.

Thorbjørnsrud, Berit. 2015. “The Problem of the Orthodox Diaspora”: The Orthodox Church between Nationalism, Transnationalism, and Universality. *Numen* 62(5-6):568-595. DOI: [10.1163/15685276-12341394](https://doi.org/10.1163/15685276-12341394)

Sammendrag: In the diaspora, Orthodox Christians do not unite as the canons prescribe; instead, they tend to establish branches of their home churches. Consequently, there are parallel jurisdictions, i.e., congregations belonging to the Russian Church, the Serbian, etc., everywhere. This is what church leaders describe as the problem of the Orthodox diaspora, which they deplore as heresy. Transferring Orthodox ecclesiology to the diaspora has turned out to be difficult, but why? There is a widespread notion that nationalism represents a particularly serious problem in the Orthodox Church, and the problem in the diaspora is likewise often explained as a consequence of nationalism. But is this really the case? In this article I will focus on how the problem is perceived by laypeople. Based on interviews with Orthodox Christians in Norway, I will argue that laypeople's transnational needs must be taken into account. The majority are immigrants struggling with the double process of settling in a new country while still remaining in touch with their home country. I will argue that religious institutions may serve an important role in such processes, and that the intertwining of religion and ethnic identities may support people's efforts to adapt. This appears to be the case for the Orthodox Christians in Norway, although at the expense of their canons. The lack of organizational unity does not, however, mean that laypeople are not concerned about the Orthodox Church's claim to universality.

Thorbjørnsrud, Berit Synøve. 2015. Who is a convert? New members of the Orthodox Church in Norway. *Temenos*, 51(1), 71–93. <https://doi.org/10.33356/temenos.49447>

Sammendrag: Due to its recent major revival in the post-Soviet period, the Orthodox Church can today be described as a church of new believers. While this seems to be acknowledged at a general level, there is a strong tendency to avoid speaking of new members with an Eastern European background as ‘converts’. Although they have often gone through much greater transformations – from atheism to Orthodoxy – than those with a Western background, who generally seem to have a Christian past, the term convert is generally reserved for the Westerners. ‘It is not our custom to call them converts’, one of the priests in Norway commented. Conversion stories which gain international publicity are generally about

Westerners, and even the few academic studies on converts to Orthodoxy have focused solely on those with a Western background.

Based on fieldwork among the Orthodox in Norway, I will compare newcomers with a Western background with those with an Eastern European background, and I will argue that convert as an analytical concept may be equally useful in relation to members of both groups. This concept covers, however, a wide range of transformations, and it is thus important to identify precisely what kinds of converts there are among the many new Orthodox believers.

Nøkkelord: Converts, The Orthodox Church, Norway, independence

Thorbjørnsrud, Berit S (2015b). "The Problem of the Orthodox Diaspora" The Orthodox Church between Nationalism, Transnationalism and Universality. *Numen*. ISSN 0029-5973. 62, s 639- 666. DOI: <https://doi.org/10.1163/15685276-12341394>

Sammendrag: In the diaspora, Orthodox Christians do not unite as the canons prescribe; instead, they tend to establish branches of their home churches. Consequently, there are parallel jurisdictions, i.e., congregations belonging to the Russian Church, the Serbian, etc., everywhere. This is what church leaders describe as the problem of the Orthodox diaspora, which they deplore as heresy. Transferring Orthodox ecclesiology to the diaspora has turned out to be difficult, but why? There is a widespread notion that nationalism represents a particularly serious problem in the Orthodox Church, and the problem in the diaspora is likewise often explained as a consequence of nationalism. But is this really the case? In this article I will focus on how the problem is perceived by laypeople. Based on interviews with Orthodox Christians in Norway, I will argue that laypeople's transnational needs must be taken into account. The majority are immigrants struggling with the double process of settling in a new country while still remaining in touch with their home country. I will argue that religious institutions may serve an important role in such processes, and that the intertwining of religion and ethnic identities may support people's efforts to adapt. This appears to be the case for the Orthodox Christians in Norway, although at the expense of their canons. The lack of organizational unity does not, however, mean that laypeople are not concerned about the Orthodox Church's claim to universality.

Nøkkelord: [History of Religion](#), [Religious Studies](#), [Comparative Religion & Religious Studies](#), [Religious Studies](#), [General](#), [Religious Studies](#), [Religion in Antiquity](#), [Religious Studies](#), [Religion & Society](#), [Social Sciences](#)

Vedøy, Gunn & Anders Vassenden. 2020. Innvandrersorganisasjoners og -menigheters bidrag til innvandrerelevens skoleprestasjoner. *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, 104(2), 148-160.

Sammendrag: Forskningen om innvandrerelevens skoleprestasjoner i Norge viser at denne elevgruppen i snitt skårer lavt på nasjonale prøver, samtidig som det viser seg at unge med innvandrerbakgrunn er overrepresentert i høystatusutdanninger. I en eksplorerende studie av innvandrersorganisasjoners og -menigheters bidrag til utvikling av velferdstjenester i Norge, finner vi at mange av disse organiserer språkopplæring og leksehjelp for unge, og tar grep for myndiggjøring av foreldre. Det kan slik hevdes at de gir et substansielt, men kan hende oversett, opplæringsbidrag med tanke på å fremme innvandrerelevens skoleprestasjoner.

Nøkkelord: Innvandrerelever, skoleprestasjoner, innvandrersorganisasjoner, innvandrermenigheter, sivilsamfunnet, språkopplæring, leksehjelp, hjem-skole-samarbeid

Østby, Jon. 2000. "Immigrasjon: spenninger, utfordringer og muligheter i Norge." *Norsk Tidsskrift for Misjon* 4: 223-242.

Sammendrag: The article points out some of the main challenges the church faces as a result of migration. People from all nations cross the same borders as missionaries do - the opposite way. What is the impact of this on the churches and mission organizations in Norway? How come that many Christians react with indifference, antipathy and unease to the immigrants? To what extent do mission organizations incorporate the internationals in their strategy documents? More than 100.000 people have migrated from the 10/40- window to Norway. Unreached people today live on our doorsteps. What do mission organizations do with this challenge? Thousands of Christians from different churches may inspire and renew churches in Norway if they are included and integrated. Churches and mission organizations have established Kristent interkulturelt arbeid (KiA) (Christian Intercultural Ministry) as a tool to meet the challenges from the internationals in Norway

PHD AVHANDLINGER

Eriksen 2019. Beyond 'Reverse Mission'? Transnational Religion, Transforming Spirituality, and Transcultural Mission among Migrant Churches in Norway. PhD avhandling. VID vitenskapelige høgskole.

Sammendrag: This thesis examines how African, Asian and international Pentecostal immigrant churches in Norway understand and practice mission. The study is a qualitative study, discusses the notion of 'reverse mission' which has been a central discourse on research on migrant churches in other contexts, as well as among migrant churches themselves. Based on interviews and fieldwork in a cross-section of migrant churches, I found that migrant churches are involved in a variety of mission imaginaries and practices which should be regarded as mission in a globalized world. The study employed in particular a transnational lens on the material, seeing how local migrant churches often were connected to large transnational networks and churches abroad. In these ways the churches exemplified the growth and character of global Pentecostalism today. The study looked in particular on the role of religious experience as a basis for transformation and mission. I also looked at how we can understand migrant churches as communities of transformation, touching not only on religious matters but concerning all aspects of life. In view of this I looked at how Christian migrants used religion as a larger framework of orientation and transformation where religious experiences often was a cue for interpreting their migratory trajectories and rationales for mission. I also discussed how migration became a vehicle for mission, even after migrants had moved on to other cities in Europe or even back home. The study thus provides new insight into a context in which there so far has been very little research.

Methodologically, the study approached the field from a hermeneutic starting point, seeking to understand as well as describe. For this, I interviewed pastors and leaders in 18 congregations in four cities in Norway. These leaders represented a wide variety of ethnic, cultural, and linguistic backgrounds while their churches were mainly Pentecostal-type churches, mirroring a cultural as well as religious diversity. Out of these churches, I followed two churches as their networks more closely over a period of about two years.

The main findings of the study resulted in three articles published in three different journals. The first article deals with the Pentecostal worldview as this relates to how Pentecostal migrants relate to the world. The article takes starting point in many of my informants' stories of spiritual experiences which for many was a decisive point of change for their calling and involvement in the church, including mission. The second article discusses prayer as a multifaceted mission strategy for migrant churches, looking in particular at the Nigerian-originated church, the Redeemed Christian Church of God (RCCG), This also became a key case for discussing 'reverse mission.' The third article looks at narratives of spiritual transformation among congregants in a Filipino-led church in Oslo. For these, transformative spiritual experiences led to deeper spiritual lives, involvement in the church and by extension mission.

Holte. 2018. *Religion and Social Cohesion. Youth Exclusion and Religious Organisations in a Super-diverse City District of Oslo, Norway.*

Sammendrag: This thesis is a contribution to the research on youth exclusion, religious organisations, and religious diversity in Norway. It asks how religious organisations' activities and engagements for youth in Søndre Nordstrand, a super-diverse city district of Oslo, contribute to social cohesion. The thesis approaches the research question on two levels: a theoretical discussion of social cohesion and qualitative research on youth exclusion and on religious organisations' activities and engagements for youth in Søndre Nordstrand.

Kleive, Hildegunn Valen. 2019. *Not that religious: A study of young Tamil religiosity in north-western Norway.* Doktorgradsavhandling. Oslo: Menighetsfakultetet.

Sammendrag: Temaet for denne kvalitative og artikkelbaserte avhandlingen er hvordan unge tamiler, hovedsakelig hinduer, tenker om og praktiserer sin religiøsitet. Mye av forskningen på unge menneskers religiøsitet er i Norge sentrert rundt unge kristne eller unge muslimer, ofte i storbystrøk. Lite er kjent om religiøsiteten til unge som tilhører andre tradisjoner, i tillegg er religiøsiteten til minoritetsungdom som bor utenfor de store byene i Norge generelt forsket lite på. De unge tamilene i denne undersøkelsen har levd hele, eller nesten hele, sine liv på NordVestlandet i Norge, i motsetning til sine foreldre som ankom denne regionen på midten av 1980-tallet. Denne avhandlingens empiriske bidrag er å fokusere på et understudert tema i en kontekst som sjelden aktualiseres, nemlig ung hindu religiøsitet i distrikts-Norge. Avhandlingens teoretiske bidrag er å vise hvordan deltakernes hverdagsreligiøsitet kan knyttes til sted, materialitet og emosjoner. Dette er en religionssosiologisk studie, men trekker på teori og metoder fra en rekke disipliner, og får derved et tverrdisiplinært preg. Tre metoder er benyttet for å få kunnskap om hvordan religion opptrer og skapes i deltakernes hverdager. Et posisjonert feltarbeid, en form for feltarbeid der gjøres det avtaler om hvor og når forskeren skal være tilstede, ble benyttet innledningsvis. Deretter svarte 25 unge på en kvalitativ spørreundersøkelse. Videre ble 7 av deltakerne intervjuet gjennom såkalte photo elicitation interviews, som innebærer at mye av samtalen sentrerer rundt bilder deltakerne tar med seg inn i intervjusituasjonen. Til sammen ble dette er rikt datamateriale som bestod av feltnotater, spørreundersøkelses svar, transkriberte intervjuer og fotografier. Avhandlingen viser hvordan sted, materialitet og emosjoner er nøkler for å forstå de unge tamilenes religiøsitet. Deltakerne orienterer seg ved hjelp av kart som er skapt i samspillet mellom steder, ting, personer og grupper. Dette medfører for det første en kompleks religiøsitet som kan forstås som et resultat av hvordan de navigerer mellom ulike steder som forventer, motiverer og produserer ulike (religiøse) erfaringer, emosjoner og handlinger. Et annet hovedfunn er den utbredte selvbetegnelsen «ikke så religiøs», en emisk betegnelse som også er reflektert i avhandlingens tittel. Avhandlingen analyserer den stedlige forankringen til denne selvbetegnelsen. Et tredje funn er hvordan deltakerne velger og velger vekk hvilke religiøse elementer de ønsker å videreføre. I tillegg velger deltakerne hvor, når og i hvilken form de vil uttrykke sin religiøsitet. Denne selektiviteten understreker deltakernes mangfoldige strukturelle og kulturelle kompetanse. Et fjerde trekk er hvordan deltakerne har interesse av og aktivt handler for å velge de religiøse elementene som har likhetstrekk på tvers av steder og tradisjoner. De unge deltakerne relaterer seg til mange steder, og de gjør en innsats for å koble disse.

Løland, Ingrid 2021.

Sammendrag: Denne avhandlingen er en kvalitativ studie basert på tre artikler, hvorav to er publisert. Hensikten med studiet er å øke bevisstheten om den syriske konflikten og den påfølgende flyktningkrisen gjennom nyanserte stemmer og erfaringer fra en heterogen syrisk flyktninggruppe. Studien søker å fylle et gap i forskningslitteraturen når det gjelder sammenhengen mellom religion, identitet og konflikt som levd erfaring i syriske flyktning-

fortellinger. Med vitenskapelige åpenhet og etisk bevissthet anvender forskningsprosjektet et dynamisk design og teoretisk rammeverk i møte med det empiriske materialet. Hovedproblemstillingen i studiet stiller spørsmål ved hvordan et utvalg av syriske flyktninger bosatt i Norge kommer i møte med, minnes, forteller og diskursivt forhandler erfaringer som omhandler konflikt, religion og identifikasjonsprosesser i sine migrasjonshistorier. I besvarelsen av dette spørsmålet er studiet delt inn i tre kronologiske temaer som hver representerer en egen artikkel: 1) Erfaringer fra livet i Syria før krigen (Artikkel 1); 2) Erfaringer fra revolusjonen og krigen i Syria (Artikkel 2); 3) Erfaringer fra flukten fra Syria og selve migrasjonsreisen (Artikkel 3). Studiet anvender et tid-rom perspektiv som et analytisk prisme for å kontekstualisere syriske migrasjonserfaringer. Ved å tilnærme seg migrasjonserfaringer som et narrativt landskap og diskursivt felt, har forskningsprosjektet søkt å vise de ulike måtene minner, metaforer og livsforandrende hendelser er gjenstand for både felles og omstridt meningsskaping. Dermed har de tre artiklene ikke bare sett på fortellinger som en fascinerende inngangsport til syriske flyktningers erfaringsverden, men også som viktige redskaper for å forstå det narrative mangfoldet som omhandler konflikt, religion og identitetsdiskurser.

Mæland 2016. “Hva har vi felles?": En studie i kulturell kompleksitet og multikulturelle prosesser i Den katolske kirke i Norge. PhD avhandling. Universitetet i Oslo. *Lenke:* <http://urn.nb.no/URN:NBN:no-53767>

Sammendrag: Sidsel Mælands avhandling bringer nye data om Den katolske kirke i Norge. Via en omfattende studie basert på to års feltarbeid i katolske menigheter flere steder i landet, arkivstudier samt et større antall intervjuer, får vi et innblikk i noen av de mest flerkulturelle arenaene her i landet. Dette er et hittil underforsket kirkesamfunn med medlemmer fra ca 180 ulike nasjoner der den norske majoritetsbefolkningen i dag kun utgjør ca 15 prosent av medlemmene. Avhandlingen undersøker det store kulturelle mangfoldet som utfolder seg i ulike katolske miljøer.

Avhandlingen er tverrfaglig anlagt. Med utgangspunkt i sosialantropologi, religionssosiologi, teologi og historiedisiplinen gir studien et omfattende og perspektivrikt innblikk i Den katolske kirke i Norge blant annet når det gjelder katolsk innvandring og innvandringshistorikk, spørsmål om kjønns kategorier, samspillet mellom kvinner og katolske prester, interne maktforhold og styringssystemer, katolsk og teologi og lære og Den katolske kirke som organisasjon.

Ved å invitere prester fra katolske migranters hjemland innebærer dette at Den katolske kirke legger til rette for at innvandrere kan videreføre hjemlandskulturen ved katolske arenaer her i Norge. Med utgangspunkt i et generasjonsperspektiv undersøker studien de integrasjonsmessige resultatene av denne formen for flerkulturell og multikulturell organisering.

Keywords: Den Romersk-katolske kirke; Katolske kirke; Migrasjon; Flerkulturalitet; Etnisitet; Norge;

Robleda, Zubia Willmann. 2021. Everyday negotiations : Agency and structure in the everyday-life of women seeking asylum in Norway

Sammendrag: Seeking asylum is commonly defined by long and undetermined waits and significant uncertainty, which several applicants perceive as disempowering. A growing body of research highlights that applicants encounter their agency significantly limited, which leads to developing dependency on the state, this may often lead to passivity as a result. In public debate and the media, and occasionally in academic literature as well, people seeking asylum and refuge tend to be portrayed as victims of their circumstances. This portrayal has turned into a stereotype of refugees and asylum seekers as almost powerless, without any agency. With the desire to reveal a more nuanced picture of the asylum-seeking process and the refugee experience, this thesis delves into the multiple ways in which women who have sought asylum in Norway negotiate the extensive structural limitations they come across in the process, and how they find avenues to enact their agency. The thesis pays particular attention to everyday, mundane practices, aspirations for the future, and the role of religious beliefs and practices in the women's early stages of arrival to Norway. The thesis draws on two phases of fieldwork where I conducted individual qualitative interviews complemented with several hours of informal conversations and observations with women seeking asylum in Norway. The thesis is primarily a contribution to the research on agency and structure in contexts with significant limitations, such as refugee and asylum contexts. I argue that, in such contexts, agency is visible in small, everyday negotiations in relation to everyday practices, including everyday forms of religion and everyday identity struggles. Each article in this thesis illustrates a different way in which the women negotiate the structures and find ways to enact their everyday agency in various spheres of their life. In this way, the thesis highlights the importance of paying attention to everyday mundane practices, especially in situations of significant structural limitations. An emphasis is placed on the pertinence of examining the religious sphere of people's lives, as it may not only contribute to their resilience but also to their agency in more general terms- given its central role in self-identification practices and dealing with stigmatized identities. Aside from making it possible to notice the interplay between agency and structure, it also provides understanding as to how the various contexts in which people find themselves, influence their aspirations, and how these aspirations are pursued. Finally, this thesis shows that asserting aspirations, particularly, albeit not exclusively, in asylum and refugee contexts, may be seen as a practice of self-identification used to deal with stigmatized identities.

Synnes, Ronald. 2019. Ungdom i migrantmenigheter En studie av forhandlinger om religion, etnisitet og kjønn. Doktorgradavhandling. Kristiansand: Universitetet i Agder.
<https://uia.brage.unit.no/uia-xmloi/bitstream/handle/11250/2598865/AvhandlingRMS.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Sammendrag: I Norge har den politiske debatten om migranter og deres religiøsitet blitt mer tilspisset de siste årene. Det har blitt skrevet mye om unge muslimer med minoritetsbakgrunn. Kristne med minoritetsbakgrunn er derimot nesten fraværende i denne debatten. Dette til tross for at de fleste migranter i Norge har kristen bakgrunn, mens under en fjerdedel har muslimsk bakgrunn (SSB, 2017). Mediedekningen og formidlingen av kunnskap om muslimer og kristne i Norge er ulik. Muslimer og islam presenteres gjerne i sammenheng med migrasjon, integrering og ekstremisme, mens forskningslitteratur og mediedebatt om kristne i stor grad er farget av kristendommens dominerende posisjon i Norge, og dermed inkluderer kristne migranter i «majoritetskulturens religion» (Furseth, 2015). Ut fra et komparativt perspektiv undersøker jeg i denne avhandlingen hvordan unge muslimer og kristne med minoritetsbakgrunn i Oslo forhandler om religion, kjønn og etnisitet. Avhandlingen søker å besvare følgende problemstillinger: Hvordan forhandler et utvalg av unge muslimer og kristne i fire migrantmenigheter i Oslo grensene for religion, etnisitet og kjønn? Hvilke forskjeller og likheter finnes det mellom de muslimske og kristne

ungdommene? Problemstillingene i avhandlingen er strukturert ut fra følgende hovedtemaer: etnisitet, kjønn og transnasjonal orientering.

Det empiriske materialet avhandlingen bygger på, er 25 kvalitative intervjuer med ungdommer, unge voksne og ledere i to muslimske menigheter i Oslo (Det islamske kulturhuset (ICC), Det Islamske Forbundet – Rabita) og to kristne (Den eritreiske koptisk-ortodokse kirken i Norge (DEKN) og Den nordiske kinesiske kristne kirke i Oslo (NCCC). I tillegg gjennomførte jeg observasjoner i alle de fire menighetene i utvalget samt religiøse aktiviteter tilknyttet disse og deres ungdomsgrupper. Disse aktivitetene var blant annet søndagsgudstjenester, messer, fredagsbønnemøter, fritidsaktiviteter, ungdomsaktiviteter, bibelgrupper, ungdomskonferanser, feiring av høytider og overgangsriter. Jeg benyttet meg også av foreliggende skriftlig materiale om menighetene og ungdomsgruppene. Det dreier seg om magasiner, brosjyrer, aviser og andre kilder til informasjon om menighetene. Jeg samlet også noe digital informasjon om menighetene eller ungdomsgruppene som jeg fant i aviser, på menighetenes nettsider og på Facebook. I tillegg gjennomførte jeg observasjoner i alle de fire menighetene i utvalget samt under religiøse aktiviteter tilknyttet disse og deres ungdomsgrupper.

Avhandlingen plasseres innenfor tidligere studier som omhandler forholdet mellom religion, etnisitet og kjønn blant unge og voksne med minoritetsbakgrunn. Teoretisk tar avhandlingen utgangspunkt i den symbolske grenseteorien utviklet av Michèle Lamont (1992, 2002) og det etniske grenseperspektivet utviklet av Andreas Wimmer (2013). En sentral teoretisk antakelse i avhandlingen er at mennesker og sosiale grupper trekker grenser (symbolske og/eller etniske) i forhold til personer og grupper som de ønsker eller ikke ønsker å identifisere seg med. Kjønnede, religiøse og etniske grenser benyttes i ulike sosiale samhandlinger og bidrar til identitets- og gruppedannelse.

Avhandlingen er artikkelbasert, og inkluderer tre artikler og en innledende del (kappe). I den første artikkelen, «Ethnicity negotiations: Strategies of young Muslims and Christians in Oslo», publisert i *Nordic Journal of Religion and Society*, undersøker jeg måten unge muslimer og kristne forholder seg til ulike etniske kategorier på. Artikkelen viser at flere kristne og muslimske ungdommer har en tendens til å nedtone betydningen av nasjonalitet, språk og tradisjoner. Dette gjør de først og fremst ved å vektlegge religion som identitetsmarkør. Et viktig funn er at de muslimske ungdommene i dette utvalget i langt større grad enn de kristne nedtoner betydningen av etnisitet. De muslimske ungdommene uttrykte også en viss skepsis mot det de oppfattet som foreldrenes sammenkobling av religion, tradisjonen, språk og (andre) kulturelle elementer fra deres opprinnelsesland.

For de kristne ungdommene i studien er situasjonen noe annerledes. Artikkelen peker på at de i mindre grad skiller mellom religion og etnisitet. I artikkelen ble dette forklart med at forholdet mellom deres religiøse tilhørighet og deres tilhørighet til «det norske» i mindre grad ble oppfattet som spenningsfylt, siden kristendommen også er den dominerende religionen i Norge. De muslimske ungdommene uttrykte at de i større grad opplevde at de måtte forsvare og forklare sin religiøsitet, og at deres religiøsitet ofte ble ansett som en kontrast til «det norske». De muslimske ungdommene forhandler grenser ved å skille mellom religion og etnisitet. Dette gjør det mulig for dem å identifisere seg som norske muslimer.

Avhandlingens andre artikkel har tittelen «Kjønn og religiøse grenser: Unge muslimers og kristnes forhandling av kjønn i migrantmenigheter». Denne publiseres i *Norsk sosiologisk tidsskrift*. Basert på teorien om symbolske grenser utforskes det her hvordan ungdommer forhandler kleskoder og kjønnsdelte arbeidsoppgaver ved å trekke religiøse, moralske og kulturelle symbolske grenser. Blant de muslimske jentene opplevdes bruken av hijab som en tydelig grensedragningslinje, både innad i menighetene mellom dem som bruker hijab og dem som ikke gjør det, og overfor ikkemuslimer i majoritetssamfunnet. De muslimske informantene uttrykte også at det å bære hijab krevde mot. Hijab anses som et synlig symbol på

tilhørighet, og bruken av hijab også utenfor menighetene ble omtalt som et ideal. Hijabbruk innebar også at man ble betraktet som representant for islam i alle sammenhenger, også utenfor menigheten. Ungdommene beskrev dette som utfordrende. De kristne informantene hadde ingen religiøse plagg med tilsvarende betydning eller funksjon. Noen ungdommer brukte spesielle plagg i kirken, men tok disse av seg når gudstjenesten var ferdig. Likevel fortalte de at det fantes kleskoder som var gjeldende i alle sammenhenger. Disse var tett knyttet opp mot sømmelighetsidealene og var et uttrykk for moralske grenser. Disse idealene gjaldt både gutter og jenter.

Ungdommene forholdt seg til de kjønnete forventningene både gjennom å posisjonere seg i forhold til normer i majoritetssamfunnet, og gjennom å ta avstand fra praksiser og tradisjonelle kjønnsroller i foreldrenes opprinnelsesland. Ungdommene trakk grenser mellom kjønnsbestemte praksiser i menigheten på den ene siden, og livet utenfor menigheten på den andre siden. De fleste uttrykte forståelse for kjønnssegregererte oppgaver og roller i menigheten, men støttet likestilling i familien og i arbeidslivet.

I den siste artikkelen, «Ethnic boundaries and transnational orientations among young Muslims and Christians in Oslo», under fagfelleevaluering i tidsskriftet *Young*, undersøkte jeg hvordan de transnasjonale aktivitetene ungdommene deltok i, kunne bidra til dannelse, opprettholdelse eller svekkelse av etniske grenser i menighetene. Et sentralt funn i denne artikkelen er at de fleste ungdommene i denne studien deltok i etnisk utvidende transnasjonale aktiviteter som ofte handlet om deres felles erfaringer og utfordringer ved å være minoritet i Norge. Aktiviteter som utvider etniske grenser, bidrar gjerne til at ulike identiteter kombineres og knyttes både til det lokale og til opprinnelsesland eller -kultur. Det betyr at ungdommenes deltakelse i religiøse transnasjonale aktiviteter utvider definisjonen av det å være «norsk», «europeisk», «muslim» eller «kristen». Artikkelen fremhever også at ungdommenes etniske grensdragninger må ses i lys av sosiopolitiske forhold som kulturelle forventninger fra de etniske gruppene innad i menighetene og majoritetsbefolkningen.

I avhandlingens innledende del diskuteres en del sentrale begreper, tidligere forskning, teorier og metodiske valg som ligger til grunn for avhandlingens artikler. Jeg viser også hvordan funnene fra de tre artiklene forstås som en del av en samlet studie. På bakgrunn av artiklene konkluderer jeg med at religiøs tilhørighet fremstår som den primære identifikasjonsmarkøren for ungdommene, og at religionen er viktigere enn etnisitet for de fleste informantene. Likevel ser det også ut til at religion og etnisitet er 12 mer sammenvevd i de kristne ungdommenes fortellinger enn hos de muslimske. I spørsmål knyttet til kjønnete praksiser er ungdommene like i sine holdninger. Både de kristne og muslimske ungdommene aksepterer kjønnsdelte praksiser i den religiøse sfæren. Samtidig bidrar de også til å utfordre og forhandle religiøse dogmer knyttet til kjønnete praksiser

MASTEROPPGAVER

Donkor, Andrews Darko. 2016. Assimilation and Social Success : Cultural Identity of Second Generation Nigerian Migrants in Oslo, Norway.

Sammendrag: A lot of scholarly work has been done on migration and its challenges in the past and today. In recent years, the migration crises resulting from large numbers of immigrants escaping war in the Middle East and heading towards Europe have brought issues of Migration into sharp focus. In Norway, most academic work on immigration has focused on the large immigrant population. In this work, I have focused on the assimilation of second generation Nigerian migrants living in Oslo, Norway of Pentecostal background and sought to determine whether they identify more with their Nigerian heritage or Norwegian culture, and the factors which have shaped this identity.

I used qualitative method of research in which I conducted several semi-structured interviews church leaders, parents and second generation young adults. Factors that were researched to determine the degree of assimilation of the youth were language, their opinions on interracial marriage, return - to - Nigeria considerations, the challenges they face and the perception of systematic discrimination, as well as their outlook on their future. It was found that while most of these indicators pointed towards a good degree of assimilation into Norwegian society, the second generation youths still displayed a very strong sense of a Nigerian identity rather than a Norwegian one, as well as the Christian Pentecostal values and traditions of their parents. This shows that it is possible for an immigrant population to be assimilated and very well integrated within a host community and appreciating that culture and its values, while at the same time, maintaining their distinct cultural and religious identity. While assimilation and integration are essential for social success, it do not, however, require that an individual loses all vestiges of his / her original identity while assuming the host identity in its entirety.

Flood, Amsalework Tameru. 2012. "The Ethiopian Evangelical community in Oslo: An empirical analysis of five Protestant congregations in Oslo." Det Teologiske menighetsfakultet.

Sammendrag: The objective of this thesis is to see if Ethiopian Evangelical communities in Oslo are a positive or a negative force in the process of integration. Integration has been a debatable topic in many immigration countries. Within the last decades, various forms of tensions have occurred all over Europe due to policies and practices by which immigrants and offspring of immigrants have been incorporated to the structures of host communities. In the Norwegian politics as well, this topic has often been argued for or against in a number of forums. There have been reoccurring signals from the side of immigrant background people to point out the question of integration is far from resolved. Correspondingly, it is visible that the hosting Norwegian society has not yet figured out a desirable reference to how the newer members of its communities flocking from all corners of the globe may be incorporated. The government has shown an obvious apprehension concerning the negative effects of ethnic enclaves (Guro Ødegård 2010). This concern has called attention to immigrant voluntary associations to see which premises they employ to form their existence. Immigrant associations can play a role in furthering or hindering incorporation of their members into the different spheres of the host community. When they on one hand can facilitate an easier transition for new immigrants, they on the other hand can block integration by building tight bond among the members, to use Robert Putnam's expression, they provide a bonding social capital that excludes the majority group (Putnam 2000: 22-23). So, to see if the Ethiopian Evangelical community in Oslo facilitates linkages to the larger society or it blocks further integration is the main task of this research. The thesis explores how the community forms the terms by which their members create connections to the life in their new land.

Gullaksen, Johanne Garmann. 2009. "Synlig, men ikke sett? På hvilken måte kan innvandrere inkluderes i en menighet i Den norske kirke?" Master, Menighetsfakultetet.

Sammendrag: Jeg har sett på hvordan innvandrere kan inkluderes i en menighet i Den norske kirke ved å intervju seks innvandrere og fire medarbeidere i en aktivitetsmenighet i en arbeidskirke i en drabantby i Norge. For å analysere dagens situasjon har jeg valgt ut en ekklesiologisk modell, kirken sett som fellesskap eller koinonia, som hjelp til å kategorisere ulike aktørers fokus i møte med temaområdet innvandrere og inkludering. Som bakgrunnsmateriale har jeg også brukt et kirkelig ressursdokument om innvandrere, uttalelser på Kirkemøtet i 2005 og 2006, og Ingrid Vad Nilsens studie av integrering av innvandrere i Den norske kirke.

Holtkog, Stian. 2012. One House, Two Churches? An empirical study of the relationship between a migrant church and a Church of Norway (Den norske kirke) congregation who share a church building. Masteroppgave. MF.

Sammendrag: This paper focuses on the phenomenon of migrant churches and indigenous churches sharing the same church building. It does so by presenting a case study of a Church of Norway congregation and a Ghanaian migrant church, both located in the Stovner church building. The paper explores and discusses the congregations' understanding of each other, the joint events held, and the significance of using a common space for services. Using theories of space and the theory of social capital, the thesis argues how joint activities and the use of a common space can create a new understanding of unity between congregations. Further, it investigates the possible role of such a relationship in social integration in wider Norwegian society.

Nøkkelord: Migrant church, Oslo, Ghana, Church of Norway (Den norske kirke), Presbyterian-Methodist Church, Case Study, Social Capital, Social Integration, Spatial Analysis.

Horn-Hanssen, Frederikke. 2007. "Jeg føler meg bare sånn filippinsk og katolikk": Nasjonal og religiøs identitet blant filippinere i St. Olav domkirkes menighet i Oslo. Masteroppgave: Universitetet i Oslo.
<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/24035/1/Endelig.pdf>

Sammendrag: Denne masteroppgaven handler om filippinske katolikker i St. Olav domkirkes menighet og deres forhold til nasjonal og religiøs identitet. Jeg har gjennomført syv dybdeintervjuer med to prester og fem filippinske lekfolk i St. Olav menighet. Den ene av de to prestene kommer fra Filippinene. I mitt feltarbeid inngår også observasjon. Jeg har først og fremst deltatt på engelsk messe der flertallet av filippinerne i menigheten går, og observert et utvalg av filippinsk-katolske feiringer og høytider. Det katolske tidsskriftet til filippinere i Norge, Pag-ibig Taanglaw ng Buhay: Sacred Heart Filipino Chaplaincy Newsletter utgjør den skriftlige primærkilden. Min andre primærkilde er kapitlet "Who is the Filipino Catholic?" utgitt i 1994 av Episcopal Commission on Catechesis and Catholic Education i Manila. Gjennom intervjuer og observasjon sammen med skriftlige primærkilder har jeg dannet meg et inntrykk av nasjonal og religiøs tilhørighet blant filippinere i St. Olav menighet. I analysen har jeg valgt å se nærmere på fire temaer som alle knyttes opp mot filippinsk og katolsk identitet i diaspora. Det første temaet er patriotisme. Hvilket språk filippinere i St. Olav menighet velger når de deltar i den katolske messen knyttes til Filippinenes spanske og amerikanske fortid, og til nasjonal tilhørighet. Patriotismen blant filippinere i St. Olav menighet kommer også til uttrykk gjennom feiringen av den filippinske helgen Lorenzo Ruiz. Neste tema tar for seg Sacred Heart Filipino Chaplaincy og bevegelsen Couples for Christ, og organiseringen av filippinsk-liturgiske feiringer og misjonering. Det tredje temaet retter fokus mot kollektive elementer i både filippinsk og katolsk kultur. Samtidig viser jeg hvordan omsorgen og tilhørigheten til familien blant filippinerne i St. Olav menighet reflekteres i deres katolske feiringer. Siste tema viser hvordan ivaretagelse av katolsk tro og filippinske tradisjoner i St. Olav menighet både uttrykker kontinuitet, og har blitt gjenstand for tilpasning og endring.

Hvattum, Elisabeth Hveem. 2003. Ethnic and Religious identity: The American Lutheran Church in Oslo.

Sammendrag: The thesis provides an historical view of the American Lutheran Church in Oslo. It analyzes its nature as an ethnic institution and presents a study of the correlation between ethnic and religious identity among the respondents. The work is done on the background of what scholars have said about immigrant churches in the US, as well as

immigrant groups religious institutions within Norway. The particular historiographic point of interest is the balance between immigrants' old identity from the homeland, culturally and religiously, and the identity acquired through interaction with American or Norwegian mainstream society. In order to examine the ethnic and religious identity in the ALC, I have compared it with two contemporary Norwegian Lutheran churches in the US. To clarify the picture of the ALC as an international and interdenominational church, I have studied it both from a pastor's perspective and from members perspective, using in-depth interviews, questionnaires and church archive materials. The main focus is on the ethnic and religious identity of the people included in the survey. One of the main conclusions is that there is a constant interaction between ethnicity and faith.

Kristoffersen, Helge. 2013. "Innvandrarkyrkje og integrering." Master, Høgskulen i Volda.

Sammendrag: This paper investigates how members of a Burmese Baptist church in Sandnes, Norway, integrate into Norwegian religious life and society. To a smaller extent it investigates how the same individuals integrate into other parts of society, such as School, work life and civil society. Qualitative interviews with 13 Burmese immigrants, living in the municipalities of Sandnes and Gjesdal, reveal that the ethnically orientated church provides important services that help them become and stay both Christian and Burmese. In religious aspects of life, this church is so important that it keeps them from going to other churches, even including the local Baptist churches that are a part of the same Norwegian Baptist union. The vast majority of informants have a social network that is only constituted of members of the same ethnic and religious group. Inside this group, the bonding social trust is very strong, but at the same time they have almost no social trust in other individuals. Chin Burmese refugees make up about 95 % of the members of the church. The chin majority nurture a common language and culture that prevents the last 5 % of the members from being integrated into the church. These 5 % tend to use other churches more frequently and have more friends that belong to other ethnic and religious groups. Informants in their twenties are better integrated in the Norwegian society as a whole. They visit other churches more often and have many friends that belong to other ethnic groups. But even in this group, there is no one who reports having a close friend that is ethnic Norwegian. Besides a handful of services through the year, there is almost no contact between the local Baptist churches in Sandnes and Gjesdal. As an exception, I have found that the informants living in Gjesdal have a common Norwegian "helper". This helper is not a Baptist. In my analysis I have used the following theories: John W. Berry – acculturation, Norbert Elias – the Established and the outsiders, Pierre Bourdieu – cultural capital, Robert D. Putnam – Social capital and Thomas H. Eriksen – globalization

Laundal, Kristine. 2008. *Afrikansk pentakostalisme i Oslo : en religionsantropologisk case-studie av kosmologi og kjønn.* Oslo.

Sammendrag: Denne oppgaven er en komparativ studie av to pentekostale menigheter i Oslo, med røtter i Afrika. De to kirkene har jeg valgt å kalle Global Church og African Church. Med utgangspunkt i eget feltarbeid gir jeg beskrivelser av de to menighetene og plasserer dem innenfor to ulike pentekostale retninger. Global Church ble stiftet i Norge for få år siden på bakgrunn av pastorens kall om å reise som misjonær til Skandinavia. Kirken har et ønske om å være internasjonal og drive global misjon. Global Church er verken knyttet til en nasjonalitet eller en større kirke. Jeg karakteriserer menigheten som ny-pentekostal blant annet på grunn av forkynnelsen om pengeoffer og åndelige krigføring. Senior-pastoren og majoriteten av medlemmene i kirken kommer fra samme afrikanske område. African Church er en klassisk pentekostale kirke som er nært knyttet til sin moderkirke i Afrika. Kirkens pastor er utsendt fra moderkirken for en femårs-periode. I tillegg til pastor er kirken

organisert med eldsteråd, diakoner/diakonisser og arbeidere. Utfra beskrivelsene jeg gir av kirkene bruker jeg betegnelsen diasporakirke om African Church og begrepet transnasjonal i beskrivelsen av Global Church. Mitt hovedfokus i studien har vært kvinnene i de to menighetene og hvordan de relaterer seg til det "afrikanske" i sin trosretning. Kvinnenes vurdering av sin rolle i kirken og i hjemmet danner grunnlaget for å forstå hvordan de står i krysningsspunktet mellom sin afrikanske bakgrunn og det norske samfunnet de lever i. De bruker Bibelen for å forklare sine roller, men medgir samtidig at deres vurderinger ligger nærmere en afrikansk forståelse av kvinnens rolle. Kvinnemøtene i African Church er et fellesskap hvor kvinnene deler fra sine liv og gir hverandre råd. Kirken brukes som arena for opplæring i hvordan man skal være afrikansk, kristen kvinne i Norge, hvordan afrikanske normer skal bevares og hvordan forholdet mellom menn og kvinner best kan fungere. Begge kirkene har en funksjon som surrogatfamilie for sine medlemmer. Denne funksjonen kan være et resultat av å være tvunget til å bryte med sin familie, like mye som et ønske om å knytte familiære bånd i et fellesskap som gir gjenkjennelse i form av en felles identitet. Surrogatrollen bygger på slektsforestillingen, som deles av de troende. I tillegg innebærer det moderne et nytt familiesystem, hvor kjernefamilien står som øverste ideal. Case-kirkene forholder seg på forskjellige måter til sine afrikanske røtter. Mens Global Church legger liten vekt på medlemmenes afrikansk bakgrunn, bruker African Church den felles kulturen aktivt i møtene. Det har jeg blant annet vist gjennom kirkens forkynnelse om brudd med forfedre og ånder, og hvordan forbannelser tolkes og brytes.

Mamasita, Peter Ole 2013, "The Church of Norway: How does the Church of Norway relate to migrant lead churches in Oslo and how do the migrant churches and Church of Norway see the question of diversity and inclusiveness". MF

Sammendrag: In doing this research I came to be in highest concern of the foreigners Christianity in the foreign land. They came with their culture and perspective of their own with their world view. Some did not have the orientation course of the country they are entering or going to live in. Some had a small background orientation these groups are students, workers, family intermarriages etc. Another group like refugees and Asylum seekers and others individual who migrate for different reasons, they find themselves in a culture they didn't learn before. They get culture shock, and culture clashes and experience rejection and have difficulty to integrate. Therefore I find important to pursue this research as to find some ways how to handle this difficult of cultural issue of globalised world. The aim of this research is to investigate how migrant people can adapt and learn through self awareness in the new culture different from their own. By sharing their experience of acquiring knowledge of integration in cultural diversity. And see how the Church of Norway relate and accommodate the migrant in their churches. Are they willing to make some changes for the sake of accommodating many groups and cultures? The focus of my research is to understand the different perspectives of the participants as well as to explain different strategies or ways which participants employed while adapting new culture and integrations of the community and church as well. How the Christian culture is used as the common culture and tool among Christians. All Christians no matter what color, or culture we all have Christian culture from the scriptures. Furthermore the study used qualitative research. In literature review some theories were used such as observation and participation, conversation, coexistence and compassion action aid theories. However the study shows that both parties the Church of Norway and Migrant lead Churches are doing their best they can to adjust themselves and accommodate each other in cultural diversity and inclusion although there are some challenges. Inclusiveness is one of the important features toward question of integration. As the matter of fact all people are created in the image of God by the Creator. The unity of the Churches in Oslo is crucial at this point. We cannot avoid it, to relate to one another and learn from one another and integrate from one another.

Myklebust, Signe. 2010. Welcome to this holy mess! Kva faktorar er viktige for fleirkulturell integrering i kyrkjelydar i Det Norske Baptistsamfunn og Den Norske kyrkje. VID; <https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/handle/11250/98048>

Sammendrag: Studien ser på kva faktorar som er viktige for fleirkulturell integrering i kyrkjelydar i Den norske kyrkje og Det Norske Baptistsamfunn. Bakgrunnen er ein veksande fleirkulturell tendens i det norske samfunnet, deriblant eit stort antal kristne innvandrarak. Studien er kvalitativ, med hovudvekt på intervju med innvandrarak og leiarar i tre ulike kyrkjelydar. Fleirkulturell integrering er ein tovegs prosess, der første trinn er deltaking. Kristne innvandrarak søker til kyrkjelyden av svært ulike grunnar. Både sosial og sakral fellesskap er sentralt her. Andre behov som ligg til grunn er knytt til borna til innvandrarakane eller eit behov for å bli høyrtd. Det sosiale aspektet ved det første møtet er viktig for vidare kontakt mellom kyrkjelyden og innvandrarak. Neste skritt i integreringsprosessen er samhandling. Sosiale møtestader i kyrkjelyden har ei tyding her, men for å skape tilhøyrighet og tillit er kontakt utanom kyrkjelydsaktivitetane også sentralt. Dette er det mindre av i kyrkjelydane i Den norske kyrkje. Kyrkjelydsdeltaking i Baptistsamfunnet genererer difor mest sosial kapital. Medlemskap er mindre viktig for fleirkulturell integrering i Den norske kyrkje, og konfesjonsbakgrunn har heller ikkje avgjerande tyding. Aktiv deltaking er den klart viktigaste faktoren for fleirkulturell integrering i begge kyrkjesamfunna, ved sidan av sosial tilhøyrighet. Desse to aspekta er det sentrale ved tredje og siste trinn i integreringsprosessen. Den teologiske motivasjonen til grunn for fleirkulturell kyrkjelyd er ønskje om eit inkluderande fellesskap. Leiinga spelar ei viktig rolle for fleirkulturell integrering, mellom anna gjennom å utvise openheit.

Nøkkelord: Fleirkulturell integrering, kyrkjelyd, diakoni, inkluderande fellesskap, sosial kapital

Normann, Sarah. 2018. Negotiations of identity and belonging : a case study of Chinese christian immigrants in Stavanger.

Sammendrag: The aim of this thesis is to understand how Chinese Christian immigrants negotiate their identity and sense of belonging, and to investigate the following questions: 1) How do Chinese Christian immigrants negotiate their identities in a multicultural society like Norway? 2) How do they perceive their sense of belonging as immigrants? 3) What role does the Chinese church and their Christian beliefs have in shaping their identities and sense of belonging? To answer these questions, I rely on data obtained from qualitative research methods including in-depth interviews of nine Chinese Christian immigrants, and participant observation at the Nordic Chinese Christian Church of Stavanger. I propose that the lived experiences of Chinese Christians in Norway can be understood as 'transnational,' as migrants sustain ties to both host and origin societies, as well as co-ethnics around the world. These connections impact their identity and sense of belonging as immigrants facing new values and perspectives of their settlement country. I argue that this results in a negotiation process where migrants blend various aspects of both sending and receiving societies. I also argue that this negotiation of identity and belonging must be understood with notions of multiplicity and fluidity as the world is changing under globalization. Furthermore, I examine religion and migration, arguing that to understand Chinese Christians we must acknowledge the transnationalization of religious life and the increasing identification to non-territorial religious identity and belonging.

Oran, Muhammet Fetullah. 2018. "Refugee Crisis and Religious Organisations : The approach of Religious Organisations in Norway to the Refugee crisis." Master's Thesis

Mastelr in Religion, Society and Global Issues, MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn. <http://hdl.handle.net/11250/2565873>.

Sammendrag: This study explores the attitudes of the religious organizations approach towards the refugee crisis which started in 2015 and still continues. The study includes information regarding how religious institutions and leaders help the refugees with conducting activities, charities and fundraising events. About the refugee families visiting the organisations and being invited by the members of the church and the mosque. Also shows the systematic pattern in their approach and practice in dealing with the issues. Moreover, during these procedures the obstacles that the religious organisations faced and personal opinions of the interviewees have been explained. Within given information about the importance of motivation while approaching the refugees and the importance of cooperation to bring awareness among the people. Correspondingly examines whether in a strong welfare system like in Norway, if the involvement of the religious organisations towards the migration crisis matter or not. Touches to the point, that if the religion of the incoming refugees matter in order to the religious organisation to help them. Which did show that the religion is not a matter of issue in order to approach them. A qualitative research method was used for collecting data. Semi-structured interviews were conducted for the interviewees to express themselves in a comfortable way. Interviews are the main sources of information which took place among six interviewees, which are members of Christian and Muslim religious organizations. The similarities between this people are their status within the religious organisations. The result shows the work done since the crisis started until these days.

Roos, Maud. 2013. "Fremmer Bispemøtet i Den norske kirke medborgerskap for mennesker uten gyldig oppholdstillatelse?. En analyse av Bispemøtets uttalelser om norsk asyl – og returpolitikk gjennom et medborgerskapsperspektiv." Master, Det teologiske fakultet, UiO.

<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/38480/tilxDUO..pdf?sequence=4&isAllowed=y>.

Sammendrag: I denne masteroppgaven har jeg sett på de synspunkter Bispemøtet i Den norske kirke fremmer gjennom sine offentlige uttalelser om norsk asyl – og returpolitikk, og om en på denne bakgrunn kan si at de fremmer medborgerskap for mennesker uten gyldig oppholdstillatelse. Bispemøtet retter kritikk mot myndighetenes praktisering av retur av mennesker som de mener er i en særlig sårbar og utsatt situasjon, og de etterlyser regulariseringer i forhold til den humanitært vanskelige situasjonen mennesker uten gyldig oppholdstillatelse i landet befinner seg i. Hovedbudskapet kan sees på som en etterlysning av en mer etisk og human fortolkning av det eksisterende lov og regelverket, eller en oppfordring om endre dette lovverket slik at det praktiseres på en måte som Bispemøtet mener er mer i tråd med kristen tro, norske verdier og internasjonale forpliktelser. Mitt overordnede forskningsspørsmål handler altså om de synspunkter slik de kommer frem gjennom uttalelsene kan knyttes til det å fremme medborgerskap for mennesker uten gyldig oppholdstillatelse?

Sand, Carina Francisco. 2018. Bridges and barriers in intercultural relationships : exploring the encounters of ethnic Norwegians from two charismatic churches in Oslo with immigrants.

Sammendrag: Norway as a host society in Scandinavia has experienced an unprecedented growth of immigrants in the last few years. This dramatic change accompanies various challenges that involve both the host nationals and immigrants as they encounter each other in daily life. This study focuses on the perspectives of ethnic Norwegians on how they relate

and interact with new members of society, as they meet them in their daily lives. The study discusses three major perspectives that shed some light on the attitudes, perceptions and concrete steps that certain host nationals have undertaken in relation to immigrants which show the impact that their values and perspectives have on their relationships. The different perspectives signify both the barriers and bridges in the intercultural relationships.

Sandland, Ole Martin. 2020. Tverrkulturell prestetjeneste : prester fra det globale sør sine erfaringer av prestetjeneste i Den norske kirke. Oslo: MF Norwegian school of theology, religion and society;; <https://mfopen.mf.no/mf-xmlui/handle/11250/2734493>

Sammendrag: I Den norske kirke jobber det en rekke prester med utenlandsk bakgrunn, deriblant flere prester fra det globale sør. Dette forskningsprosjektet har forsøkt å belyse følgende spørsmål: «Hvordan opplever prester med bakgrunn fra det globale sør prestetjeneste i Den norske kirke og hva kan Den norske kirke lære av deres erfaringer?» I denne kvalitative studien har jeg utført fire intervjuer med prester fra det globale sør. Intervjuene tok for seg spørsmål om hvordan de erfarte overgangen fra deres hjemlige kontekst til norsk kontekst, med et særlig med henblikk på presterollen. Jeg var også interessert i hvordan spiritualitet prestene hadde med seg fra sin lokale kontekst, har formet deres tjeneste som prester i Den norske kirke. Når det gjelder faglig forankring, er det derfor naturlig å plassere prosjektet innenfor fagfeltet praktisk teologi. Teoriperspektivene i prosjektet er hentet fra relevante teorier knyttet til kultur og spiritualitet. Jeg har også gjort rede for tidligere forskning om spiritualitet og om prestetjeneste. Innsamlet data har deretter blitt diskutert i lys av aktuell teoriperspektiver og tidligere forskning. Prestene fra det globale sør har i møte med norsk kultur erfart at de norske kulturelle kodene til tider har vært utfordrende. De er reflekterte i forhold til norsk kontekst og er bevisste på at de selv har et utenfra-perspektiv. Prestene kommer med sine erfaringer og sin spiritualitet. Som prester kan de overføre spiritualitetsimpulser fra deres hjemlige kontekst til den norske kirkekonteksten. Prestene kommer fra kirkelige bakgrunner hvor fellesskapets tro har en større plass enn individets tro, noe som gjenspeiler seg både i deres opplevelse av presterollen og deres prioriteringer i prestetjenesten, med sterk vekt på å bygge fellesskap. Prestenes personlige erfaringer kan være en ressurs for Den norske kirkes inkluderings- og rekrutteringsarbeid. Den norske kirke kan også lære av prestenes erfaring i kampen mot hverdagsdiskriminering.

Valen, Hanne Kasbara. 2013. Longing for something in between: An empirical study on dilemmas Christian multicultural youth encounter in their congregations. Masteroppgave. MF.

Sammendrag: The youth in this study belong to various churches. Some attend typical immigrant churches, others more multicultural churches or various non-immigrant churches. Wherever they find their place, they have to relate to different cultures and different ways of expressing the Christian faith. Sometimes the youth are not ready to comply with the cultural and/or religious expectations they meet in their congregations. In these situations dilemmas arise and it is these which create the backdrop for the main research question of this project: How do Christian youth with integrated plural identities deal with dilemmas they face in the churches they attend and how do these experiences influence how they participate in their congregations?

Vigdel, Hans Eskil. 2011. "Jeg var fremmed, og dere tok imot meg - Hva kjennetegner tre diakonale aktørers holdning og handling i forhold til norsk asylpolitikk og integrering av

innvandrere?" Masteroppgave Master i diakoni, MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn. <http://hdl.handle.net/11250/161155>.

Sammendrag: Problemstillingen jeg søker å belyse i denne avhandlingen er: Hva særpreger innsatsen til sentralkirkelige organer i Den norske kirke, Kirkens Bymisjon i Oslo og KIA i forhold til asylanter og innvandrere, og hvordan kan denne innsatsen vurderes i et diakonifaglig perspektiv? Målet med oppgaven er å forsøke å danne et klarere bilde av hvordan de tre aktørene forstår sin egen diakonale rolle i det norske samfunnet, både på det politiske og det karitative plan i forhold til asylanter og innvandrere. En noenlunde kartlegging av aktørenes innsats vil deretter vurderes ut fra et diakonalt perspektiv. Innsatsen dreier seg om alt fra politisk påvirkningsarbeid gjennom offentlige ytringer, tilrettelegging av ulike diakonale tiltak og holdningsskapende arbeid, til en mer karitativ innsats som for eksempel gjestfrihet og det å yte konkret og praktisk hjelp.

Wanjiru, Margaret Wangari. 2013. "The role of immigrant churches in the incorporation of their participants to the broader Norwegian society." Master, Det teologiske menighetsfakultet.

Sammendrag: This thesis focuses on the role of Christian immigrant churches in helping their participants to integrate in their new society. It does so by doing an empirical study on three different immigrant churches in Oslo, Norway, where it investigates their activities, programs, connections and associations, the sort of social capital they help provide and whether or not it can be said to facilitate incorporation into the larger society. To help do that, this thesis applies social capital theory and gives a broad presentation and analysis of the churches in question focusing on four factors namely: Activities and programs, connections and associations with other organization and the state, participants' residential status, and organizational culture. In spite of limited mentioning of linking social capital by previous researches, this thesis is concerned whether linking social capital can be identified and whether or not it can be said to facilitate better incorporation.

RAPPORTER

Bangstad, Sindre. 2019. *DnK-menigheters møte med kristne migranter: En rapport for kirkerådet.* (Oslo: Institutt for kirke- KIFO, religions- og livssynsforskning).
http://www.kifo.no/wp-content/uploads/2020/03/Migrantmen_rapport-002.pdf.

Sammendrag: Den norske kirke (Dnk) står overfor en religiøs demografi i rask endring, hvor antallet medlemmer i Dnk er synkende, mens antallet kristne med migrantbakgrunn er økende. De tilgjengelige dataene vi har tyder på at mange kristne med migrantbakgrunn søker seg til kristne migrantmenigheter istedenfor Dnk-menigheter. Det reiser spørsmål knyttet til hvordan Dnk-menigheter i ulike lokale kontekster i hele landet bedre kan møte og ivareta behovene til kristne med migrantbakgrunn. Denne KIFOrapporten, utført for Kirkerådet, tar for seg Dnk-menigheters møte med kristne migranter. Den er basert på kvalitative intervjuer med nøkkelpersoner, vanlige kirkegjengere og kristne migranter i en urban storbymenighet og en landsbygdmenighet i 2019. Rapporten fokuserer særlig på spørsmål knyttet til hvilken liturgisk og teologisk betydning nærværet av kristne med migrantbakgrunn har i de to menighetene, og i hvilken grad menighetene anvender seg av tros- og dåpsopplæringsopplegg i arbeidet med kristne migranter.

Brottveit, Ånund. 2020. Bidrar tros mangfoldet til «parallelsamfunn»? En undersøkelse av tros- og livssynssamfunnene i Oslo. KIFO Rapport 2020: 1. Oslo: KIFO.
http://www.kifo.no/wp-content/uploads/2020/02/STL_rapport_endelig.pdf

Sammendrag: Bakgrunnen for undersøkelsen som ligger til grunn for denne rapporten, er et behov for mer kunnskap om de ulike aktørene på tros- og livssynsområdet, spesielt minoritetstrossamfunnene. Vi har undersøkt i hvilken grad tros- og livssynssamfunnene i Oslo er utadvendte og hvilke holdninger de har til kontakter og samarbeid med andre. Det er det lokale organisasjonsnivået vi har henvendt oss til, menigheter tilhørende ulike religioner og trostradisjoner og lokallag til sekulære livssynssamfunn. Vi har latt samfunnene bestemme selv hvem som skulle svare på spørreskjemaet som ble utsendt via internett, og det er for det meste religiøse ledere eller oppnevnte talspersoner som har svart. Spørreskjemaet som tidligere er benyttet i Hamburg, er oversatt til norsk og engelsk og tilpasset norske forhold. Vi sendte invitasjoner til 194 menigheter/lokallag i Oslo og fikk inn 114 svar. Det ble lagt inn ekstra ressurser i korrigerings av feil kontaktopplysninger, purringer og oppfølging av svargivere. Minoritetstros- og livssynssamfunnene er like godt representert som Den norske kirkes menigheter, og vi har inkludert alle de store verdensreligionene, de viktigste konfesjonene/tradisjonene innenfor disse og de to største sekulære livssynsorganisasjonene. Det er også mange trossamfunn tilhørende ulike religioner som har mer enn 50 prosent utenlandsfødte medlemmer, såkalte migrantmenigheter. Vi anser responsraten som svært god og utvalget som rimelig representativt. Tros- og livssynssamfunnene i utvalget har, med få unntak, utadrettet kontakt. Nesten alle svarer at de har hatt kontakt med ikke-religiøse samfunnsinstitusjoner eller organisasjoner. Lokale myndigheter og skoler blir oftest nevnt, og ¾ av samfunnene har hatt minst tre slike kontakter. Relativt mange, 44 prosent, har også hatt kontakt med et tros- eller livssynssamfunn som tilhører en annen religion eller livssyn. De ikke-kristne tros- og livssynssamfunnene har oftest slike kontakter. 71 prosent av de muslimske trossamfunnene og 85 prosent av de andre tros- og livssynssamfunnene har interreligiøse kontakter. Migrantmenighetene har også oftere interreligiøs kontakt, enn gjennomsnittet i hele utvalget. Mye av den utadrettede virksomheten har også vært knyttet til prosjekter med offentlig støtte gjennom ulike tilskuddsordninger. Et samarbeidsforum for tros- og livssynssamfunn i Groruddalen (fire bydeler i Oslo Øst) tilknyttet politiets kriminalitetsforebyggende program, SALTO, blir nevnt av flere. Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) og de religiøse paraplyorganisasjonene Norges Kristne Råd, Islamsk Råd Norge og Muslimsk Dialognettverk, blir også nevnt som kanaler for utadvendt samarbeid. Det er også en del samarbeid rundt offentlige arrangementer som for eksempel

«Religionenes dag». Tidligere studier har vist at trossamfunn kan være viktige fellesskap for innvandrere og et utgangspunkt for integrering i storsamfunnet. Faren er at dette fellesskapet blir seg selv nok, og at det ikke leder utover til nye kontakter og muligheter i et større samfunn. Undersøkelsen viser at migrantsamfunnene heller er mer utadvendte, sammenlignet med utvalget som helhet. Teologisk dogmatisme kan være en årsak til mindre utadvendthet, men ikke nødvendigvis. Vi finner en slik sammenheng i Oslo-materialet, mens Hamburg-undersøkelsen konkluderte med at det ikke behøver å henge sammen. Både i Oslo og Hamburg ser vi at mer kontakt og samarbeid med andre samfunnsinstitusjoner og involvering i kommunale prosjekter, tenderer til å gi flere interreligiøse 8 kontakter. Den positive interessen for STL i vårt utvalg, også blant de mer teologisk dogmatiske trossamfunnene, kan tyde på at det er vilje til å samarbeide om andre formål enn å delta i tros- og livssynsdialog. Det er kristne trossamfunn utenfor Den norske kirke som i størst grad gir uttrykk for teologisk dogmatisme, mens muslimske og andre ikke-kristne trossamfunn er de mest dialogorienterte. Rapporten konkluderer med at de mange tros- og livssynssamfunnene er interessert i mer samarbeid og kontakt på menighets- eller lokallagsnivået, og at de kan tenke seg å gjøre dette innenfor STL's rammer. De ikke-kristne tros- og livssynssamfunnene må i større grad kunne betraktes som allierte i kommunens og sivilsamfunnets mål om å skape tryggere og bedre nærmiljøer for alle, og ikke som potensielle spirer til såkalte «parallelsamfunn.»

DAWN. 2010. Kartlegging av migrantmenigheter i stor-Oslo”[Mapping of migrant churches in the greater Oslo are]. DAWN Norge (Oslo).

Sammendrag; Samarbeidet begynte med en kartlegging av migrantmenigheter i stor-Oslo i 2010. Resultatet var oppsiktsvekkende: 91 migrantmenigheter ble registrert med til sammen seks tusen aktive medlemmer og gudstjenester på 35 språk. Antallet er like høyt som aktive i Den norske kirke i samme område, eller som aktive i frikirkene i Oslo og Akershus. Den katolske kirke er likevel den største enkeltgrupperingen med 10 000 medlemmer. De fleste av disse har innvandrerbakgrunn.

Legger vi sammen tallene for etnisk norske og innvandrere som er aktive i menighetsliv i stor-Oslo, finner vi at over 50% er innvandrere. Dette er et oppsiktsvekkende funn og tegner et nytt kirkelandskap i hovedstadsområdet. Det bryter også med tanken om at de aller fleste innvandrere er muslimer. Tvert imot er et høyere antall innvandrere kristne enn muslimer, all innvandring sett under ett.

Destå, Lemma. 2019. Faglig rapport om migrantmenigheter. Oslo: Flerkulturelt kirkelig nettverk i Norges kristne råd.
<https://www.tf.uio.no/forskning/forskergrupper/interreligios/fagrappporter/fagrappport-lemma-desta.pdf>

Sammendrag/bakgrunn: Denne rapporten er skrevet på oppdrag fra Det teologiske fakultet ved Universitet i Oslo. Rapporten er del av fakultets arbeid for å utvikle faglig kunnskap om mangfoldet av tros- og livssynssamfunn i dagens Norge. Fakultet engasjerte bestemte personer som har kompetanse og erfaring innen immigrantmiljøer til å skrive faglige rapporter stipulert til to månedsverk. Motivasjonen var å hente inn oppdatert og kontekstuell kunnskap og refleksjon over praksis fra denne type arbeid som er en pionervirksomhet i den norske og nordiske konteksten. Den faglige rapporten er tenkt å inneholde kontekst- og erfaringsbasert kunnskap fra de sammenhenger forfatterne har arbeidet. Dette tiltaket har to hovedfunksjoner: Den ene er å engasjere ressurspersoner på feltet som kan bidra til å styrke fagutviklingen og utdanningstilbudene bredt forstått, og det andre og viktigste er å opparbeide et større kunnskapstilfang om samtalepraksisfeltet slik det nå fungerer. Denne rapporten fokuserer på menigheter stiftet av kristne migranter.

Friberg, Jon Horgen. 2016. *Assimilering på norsk : sosial mobilitet og kulturell tilpasning blant ungdom med innvandrerbakgrunn.* Edited by Fafo
Forskningsstiftelsen. Vol. 2016:43 2016:43. *FAFO-rapport (trykt utg.)*. Oslo: Fafo.

Vil minoritetsungdom som vokser opp i Norge oppleve sosial mobilitet, eller vil de reprodusere sine foreldres ofte marginaliserte posisjoner? Vil de tilpasse seg storsamfunnets normer, eller holde fast ved verdiene fra foreldrenes hjemland? Vil religiøse, sosiale og kulturelle barrierer for tillit og solidaritet mellom minoritet og majoritet brytes ned eller låses fast og tilspisses over generasjonene? I denne rapporten presenteres de første funnene fra et langsiktig forskningsprogram som følger et kull ungdommer gjennom utdanningssystemet og ut i voksenlivet. Vi finner at assimilering – både økonomisk, religiøs, kulturelt og sosialt – ser ut til å være en overordnet trend i de unges tilpasninger, i den forstand at etnisk og religiøs bakgrunn gradvis får mindre betydning for livssjanser, holdninger og verdier.

Kirkerådet. 2020. Kristne migranter. KR 17/21.

Sammendrag: Saken «Kristne migranter» skulle vært oppe på Kirkemøtet 2020. Siden Kirkemøtet ble forkortet, besluttet Kirkerådet i stedet å sende saken på høring til alle bispedømmerådene. Saken presenteres nå for Kirkerådet for endelig vedtak. Saken foreslår åtte kjennetegn som kan forstås som uttrykk for kirkens selvforståelse, men som også innebærer utfordringer eller forpliktelser. Etter innspill fra høringsinstansene kommer her et revidert forslag til vedtak. Deretter presenteres en sammenstilling av innspillene fra høringsrunden som danner grunnlaget for nytt forslag til vedtak. Den opprinnelige teksten i saken slik den ble sendt ut på høring, følger som vedlegg til saken. Som vedlegg er også høringsbrevet, et bakgrunnsnotat som følger saken og også vedtak i saken «Krysskulturelle barn og unge» fra Ungdommens kirkemøte 2020. Det stod i høringsbrevet at Kirkerådet skal få et forslag til handlingsplan på feltet til behandling i samme møtet som vedtaket gjøres. Det foreligger nå som egen sak KR 17/21 og må ses i sammenheng med denne saken.

Kirkerådet. 2021. Kristne migranter – handlingsplan for Kirkerådet. KR 35/21

Sammendrag: Denne saken er en oppfølging av sak KR 16/21 «Kristne migranter», som ble vedtatt i Kirkerådet 28.-29- januar. Denne følger igjen opp saken med samme navn som skulle gått til Kirkemøtet, men som i stedet ble sendt på høring til bispedømmerådene (KR 16.2/21). Saken foreslår en handlingsplan som skal gjelde nasjonalt over tre år. Handlingsplanen tar utgangspunkt i de åtte kjennetegnene for Den norske kirke i en ny tid og beskriver hvordan de kan omsettes til handling. Formålet med tiltakene i handlingsplanen er at kristne migranter skal kunne finne sin plass i Den norske kirke. I forlengelsen av Kirkerådets vedtak i sak KR 16/21 bør det arbeides med tiltak på ulike nivå i Den norske kirke som følger opp kjennetegnene i saken og denne handlingsplanen. I KR 16.2/21 nevnes flere forslag til lokale tiltak under hvert kjennetegn som kan vurderes.

Loga, Jill Merethe. 2011. *Inkludering i nærmiljø: En studie av frivillige organisasjoner som flerkulturelle møteplasser.* Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Sammendrag: Rapporten belyser deltakelse i lokalt foreningsliv på tvers av klasse og etnisitet, og erfaringer med å inkluderingsarbeid i frivillige foreninger. Studien bygger på

ulike typer data som statistikk, dokumentanalyse, deltakende observasjon og kvalitative intervjuer med kommunalt ansatte og ildsjeler i foreningslivet. Det frivillige foreningslivet som belyses er lokalisert på Møhlenpris i Bergen, og omfatter således også beboere i omkringliggende sentrumsbydeler ved indre del av Damsgårdsundet. Dette er i dag områder som i følge den siste levekårsundersøkelsen for Bergen har enkelte økende utfordringer. Dette er dessuten også områdene i Bergen med høyest innvandrertetthet og det er områder som både i dag og tidligere er kjent for høy grad av sosial skjevhet. Dagens foreningsliv blir belyst også ut fra tidligere tiders foreningsliv som var både langt mer omfattende og også sterkere klassedelt. I rapporten skilles det mellom tre større og parallelle sosiale strukturer med tilhørende foreninger i dette boområdet. Først er det lokalt foreningsliv som omfatter både nyere aktiviteter på Frivillighetsentralen og det gamle og tradisjonsrike foreningslivet som for eksempel idrett og buekorps. Videre er det et ekspanderende nettverk knyttet til universitetet og til beboere med høy grad av mobilitet og mindre lokal forankring i nærmiljøet. Til slutt er det trossamfunnene som både før og i dag har vært tilstedeværende i dette nærmiljøet. For minoritetsbefolkning er det særlig det katolske trossamfunnet som utgjør en omfattende og flerkulturell sosial arena, og som på mange måter synes å erstatte den funksjon minoritetsforeninger har i mange lokalsamfunn andre steder. For majoritetsbefolkningen lokalt foregår det sosiale fellesskapet i liten grad gjennom trossamfunn. Det er primært de formaliserte, sekulære foreningene og aktiviteter innen idrett, kultur og frivillighet i nærmiljøet som utgjør fellesskapsarenaer for majoritetsbefolkningen. Særlig gjelder det barne- og ungdomsaktiviteter for barn og deres foreldre. Rapporten konkluderer med at det gjøres mange gode, inkluderende initiativ, men at det synes vanskelig å etablere stabile, felles arenaer for majoritet og (særlig enkelte) minoritetsgrupper.

Synnes, Ronald M. Kristne migrantmenigheter i Oslo. 2012. KIFO Rapport 2012: 1. Oslo: KIFO Stiftelsen Kirkeforskning. http://www.kifo.no/wp-content/uploads/2012/09/Migrantmenigheter-i-Oslo_-KIFO-Rapport-2012_2.pdf

Sammendrag: Denne undersøkelsen er en kvalitativ studie basert på et utvalg av fem kristne migrantmenigheter i Oslo. I forbindelse med studien ble både pastorer/prester, mellomledere og deltakere i et utvalg kristne migrantmenigheter intervjuet, i tillegg til deltakende observasjon på gudstjenester i løpet av en to måneders periode høsten 2011. Spørsmålene som stilles er:

- Hvilken organisasjonsmodell blir benyttet i menighetene, og hva ligger til grunn for en slik organisering?
- Hvem er lederne i menighetene, ut fra kjønn og etnisitet?
- Hvem er deltakerne i menighetene, ut fra blant annet sosioøkonomisk status og etnisitet?
- Hvilken betydning har språk, kultur og etnisitet for menighetene, og danner disse faktorene samhold og/eller konflikter?
- Hvilken betydning forteller medlemmene at menigheten har for dem?
- Hvilken hjelp gir menighetene til sine medlemmer og deltakere, og da spesielt nye migranter?
- Hvorvidt engasjerer menighetene seg i samfunnsspørsmål?

Et av hovedtemaene i studien er menighetenes organisering og profil. Jeg fant at alle menighetene i studien, med unntak av én, hadde tilknytning til andre trossamfunn eller organisasjoner. To av menighetene var organisert som en avdeling under en "moderemenighet", og to menigheter hadde et samarbeid med andre trossamfunn på bakgrunn av praktiske forhold, men fungerte som selvstendige menigheter. Ingen av disse menighetene mottok offentlig støtte direkte, fordi deres deltakere var registrert som

medlemmer i det andre trossamfunnet eller organisasjonen de hadde tilknytning til. Gaver var derfor en sentral inntektskilde for alle menighetene. Den siste menigheten var ikke registrert som trossamfunn, og deres drift var utelukkende basert på gaver.

Studien tyder på at pastorene/prestene i menighetene hadde stor innflytelse. De utnevnte sin egen ledergruppe, som i stor grad fungerte som deres høyre hånd. Flere av deltakere i menighetene beskrev pastorene/prestene både som autoritetsfigurer og som omsorgspersoner.

Alle hovedlederne i menighetene i utvalget var selv migranter, og alle var menn. Det var likevel flere kvinnelige mellomledere, og disse hadde som regel oppgaver relatert til sosiale arrangementer eller arbeid blant barn og ungdom. Dette kan tyde på at tradisjonelle kjønnsroller bekreftes og videreføres innenfor migrantmenighetene i denne undersøkelsen.

Et annet tema som ble tatt opp i undersøkelsen var medlemssammensetning, møter og aktiviteter. Her fant jeg at en stor andel av deltakerne i de to afrikanske menighetene var asylsøkere eller personer uten lovlig oppholdstillatelse. De fleste hadde kort botid i Norge, snakket dårlig norsk og hadde ikke høyere utdanning. Sammensetningen i de resterende menighetene var mer varierende, med svært ulik bakgrunn, utdanningsnivå, yrkesbakgrunn og botid i Norge.

Informanter fra alle menighetene i utvalget fortalte at det var sterkt samhold i menighetene. Det ble begrunnet med at de hadde felles morsmål, kultur og bakgrunn. Fellesskapet i menigheten synes å være viktig for deltakerne. Flere oppga at de hadde et svakt nettverk i Norge utenfor menigheten, de opplevde å bli marginalisert i det norske samfunnet, og de hadde behov for å snakke eget morsmål og møte andre med samme bakgrunn. Likevel kom det frem at det kan oppstå konflikter, blant på grunn av ulike forståelser av religiøse tradisjoner og ritualer, ulike dialekter og gruppetilhørighet

Ulik medlemssammensetning så ut til å prege menighetenes arbeid og profil i stor grad. De afrikanske menighetene var i større grad aktive når det gjaldt å gi praktisk hjelp til deltakere og andre som hadde behov for dette. De hadde for eksempel huset asylsøkere, betalt for juridisk hjelp og gitt økonomisk hjelp til deltakere som hadde behov for det. De var også svært aktive når det gjaldt å bruke nettverkene sine for å hjelpe folk ut i arbeid. Menighetene med en mer sammensatt og generelt mer ressurssterk medlemssammensetning uttrykte i større grad at menighetens oppgave først og fremst var å formidle evangeliet. På tross av dette ble det gitt mye uformell hjelp, men de ønsket i større grad enn andre menigheter å skille mellom hjelpen enkeltpersoner i menigheten ga, og hva som var menighetens oppgave. Studien kan tyde på at menighetene har relativt sterk sammenbindende sosial kapital, noe som også kan virke isolerende i noen tilfeller. Deltakerne brukte imidlertid sine nettverk aktivt, og flere fortalte at de hadde funnet arbeid gjennom disse nettverkene. Menighetene hadde likevel lite samarbeid med lokale organisasjoner eller andre trossamfunn.